

קונטרס

הבינוני

**פרשת
פקודי
תשפ"ד**

שנה ו'
חוברת כ"ח
גליון 300

שיעורי

**הרב שמעון
שפיצער שליט"א**

בשורה משמחת

הופיע ויצא לאור קונטרס הבינני לפורים,
ובו שיעורים נפלאים משנים שעברו
ניתן להשיג ברשימת המוקדים המופיע בסוף הקונטרס

קול הבינני

718.686.8300 ארה"ב:

0204.586.2115 בריטניה:

03.300.0223 בלגיה:

072.257.7726 ארץ ישראל:

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל נפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 03.3096216
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור רל"ב

יום שלישי פרשת ויקהל כ"ה אד"א תשפ"ד

ה המכיר טובה מזכך את עצמו ואת העולם וחילופו במחניף

בין עובד ה' ללא עבדו | בין נותן ללוקח | אנשי דמים ומרמה | הבטחון מתקן את המדות | הבוטח אינו מתאוה תאוה | הבוטח אינו מתפאר ומתחנף | שורש ההתחשבות נעוץ בכפירה | אדם נפעל לפי פעולותיו | ויאמר הנני | שם שמים מתאהב על ידו | החונף מלכלך את האויר | אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו | אם אמת היה הדבר | ועתה אמת אגיד לך | חכמת אדם תאיר פניו | יסוד ושורש העבודה | איך אשלם רעה תחת טובה? | איך אעשה דבר כנגד רצונו? | אחוזה ודבוקה בסוגיית הבטחון | מה אני ומה חיי

יום רביעי פרשת ויקהל כ"ו אד"א תשפ"ד

יח שואפים מריח הטהרה ונכנסים אל הקדושה

ועשית כיוור נחושת לרחה | שני המזבחות כנגד המוח והלב | היצר הרע דומה לגוי ולתלמיד חכם | כנאבק לו שר כלול מאש וממים | אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה | ישוב הדעת דקדושה | שורש נשמתו מאיר לו | זביחת היצרים | איך עוצרים את הגלגל? | אי אפשר שלא יקלוט ריח טהרה | כנגד המלעיגין | אי אפשר להכריח התעוררות | במקום שבעלי תשובה עומדים | מסתפגים בריח של טהרה

יום חמישי פרשת ויקהל כ"ז אד"א תשפ"ד

כז ריח טהרה לכל אחד ובכל מדרגה

לריח שמניך טובים | שערי הריח לא ננעלו | אזמר בשבחין למיעל גו פתחין | ברבורים ושלד ודגים | ריח של אהבת תורה | החושים אינם מוגבלים לאברים | ראייה בלתי מוגבלת | הדודאים נתנו ריח | לריח רוחני חלקיקים רוחניים | מאהבה רבה לאהבת עולם | מקולות וברקים לצניעות | מהתלהבות משתנית לישוב הדעת | מפניא דשבתא לצפרא דשבתא | שומרי ומצפי שבת קודש | הבא ליטהר מרגיש ריח טהרה | והכינו את אשר יטפסו | הגאולה באה קימעא קימעא

יום ראשון פרשת פקודי ל' אד"א תשפ"ד

לה מוציאים לאור את התורה הרשומה על הנשמה

רבי נטע נטיעה בפורים | נר מצוה ותורה אור | מזככים את הגוף | ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר | קיימו וקבלו היהודים | נטיעה של שמחה | שהכל נהיה בדברו | יהודים! הפסיקו ליטול חיות מבחוץ | גדולה הסרת טבעת | מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם | משקה ודולה | קבלת התורה מאהבה | כדרך העושים מאהבה | נחיצות התשובה קודם הלימוד

יום שני פרשת פקודי א' אד"ב תשפ"ד

השמחה הפנימית דולה את הכוחות הנעלמים מג

השפעת תלאות המלחמה על הצדיק | השפעת הערבות על יהודה | השפעת הנגיעה על אליעזר | היינו דאמרי אינשי | הרצון הפנימי מתגבר על כל רצון אחר | שמחה שאינה תלויה בדבר | האוצר נמצא אצלך | על כן יאמרו המושלים בואו חשבון | מנצלים הזדמנויות ללמידה | חבל על דאבדין | מרי דחושבנא | לומדים מזמנים מורמים | כי קרוב אליך הדבר מאוד | בפיך ובלבבך לעשותו | מזקנים אתבונן

מדור אור החיים הק'

ערש"ק פרשת ויקהל פקודי כ"ח אדר תשפ"א

הכרח האדם להיות באחדות לצורך תיקונו ושלמותו נג

יסוד מחברת הכללות | ואהבת לרעך כמוך | זה לך האות | יסוד מיסודות החסידות | לעשות רצונך אלוקי חפצתי | כלוא בחצר המטרה | לב חכם ישכיל פיהו | סיכומו של דבר | כל התורה כולה על רגל אחת

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת פקודי ל' אדר א' תשפ"ב

יראת שמים היא שמירה למידות האדם נז

תחילה משכן ואח"כ כלים | המדות עלולות להתהפך | סיכוי כנגד סיכון | יראת ה' היא אוצרו | ראייה מיראת בשר ודם | ה' שומרך ה' צלך

ליל שישי פרשת פקודי ל' אדר א' תשפ"ב

השכינה שורה במקום המיועד לה רק על-ידי תשובה ס

וכבוד ה' מלא את המשכן | מנקה הוא לשבים | שאו שערים ראשיכם | עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם

מדור אמונה ובטחון

שיעור רל"ב

לזכות

הר"ר אליעזר בן פיגא ומשפחתו שיחיו

יום שלישי פרשת ויקהל כ"ה אד"א תשפ"ד

המכיר טובה מזכך את עצמו ואת העולם
וחילופו במחניף

בהכרת הטוב הוא להחזיר לריבונו של עולם, ואיך יעשה דבר שאינו לפי רצונו.

בין נותן ללוקח

וכעת נסביר יותר: כשהאדם עוסק בהכרת הטוב, הוא עוסק בנתינה, וכשהאדם עוסק בחנופה, הוא עוסק בקבלה. כשיש לו לאדם הכרת הטוב, פירושו של דבר שהוא אומר בלבו: כשאני הייתי זקוק לעזרה, פלוני עזר לי והייתי בצד המקבל, ועכשיו שאני יכול, אני רוצה לעמוד בצד הנותן. עוד הוא אומר: אם תמיד אעמוד בצד המקבל ואצפה שאנשים ירחמו עלי ויפנו מזמנם בשבילי, וכשאחרים יצטרכו שיעזרו להם, אף פעם לא יהיה לי זמן בשבילם, נפשי תהיה נפש מושחתת. הוא מרגיש שהתנהגות כזו היא התנהגות נלוזה ומבישה, התנהגות שאינה הגונה מצד עצמה, ומעידה על נפש בעלת מדות מושחתות. נמצא שכאשר האדם מכיר טובה, זה מגיע אצלו מרצון פנימי שלא להיות אדם שפל. הוא מרגיש שפעם קיבל

בין עובד ה' ללא עבדו

בשבוע הקודם דיברנו על החילוק בין הכרת הטוב לחנופה, והסברנו שחנופה פירושה שהאדם מאמין שהנדיב הוא מקור הטוב שלו ולכן הוא נכנע אליו במקום להיכנע להקב"ה. והכרת הטוב פירושה שהאדם מאמין שהקב"ה מקור הטוב, ומכל מקום הוא מכיר טובה למי שהטוב הגיע אליו על ידו. וכיון שבקלות יכולים להתבלבל בין שני המושגים, הצענו שני חילוקים ניכרים לעין להבדיל ביניהם. הראשון שבחנופה האדם מטיב למטיבו כדי להרוויח ממנו משהו בעתיד, ובהכרת הטוב אינו מטיב לו אלא מפני שמרגיש שהוא חייב לו תודה. והחילוק השני שבחנופה יכול האדם לעשות גם דברים מפוקפקים, כגון ללכת לשמחה שאינה לפי כללי ההלכה או לדבר דיבורים שאינם כשרים, כי הוא ירא לאבד את מקור הטוב שלו, ובהכרת הטוב לא יעשה האדם בשום אופן דברים מפוקפקים ואף לא דברים שאינם לפי מדרגתו, כי הוא יודע שהעיקר

ובכן, אף החנופה מאותה משפחה היא. הוא אומר לפלוני שהוא באמת רוצה לתת לו ובאמת רוצה להתעניין בשלומו ובשלום משפחתו, ואף משתתף בשמחותיו עם שטריימל כאילו הוא נמנה על בני משפחתו, ולמעשה, לא מיניה ולא מקצתיה. הוא עכשיו חושב אך ורק איך יוכל לקחת ממנו. מקבל הוא בצורה של שקר ורמאות, והתנהגות שפילה היא עד מאוד. עכ"פ זוהי הגדרת החילוק בין הכרת הטוב לחנופה. הכרת הטוב היא נתינה וחנופה היא קבלה שעל ידי שקר ומרמה.

והנה פעמים שיצרו של אדם מלמד אותו הוראת היתר, והנה הוא אומר בלבו: מדוע תקרא לזה שקר? הרי אף הגביר עצמו יודע שאינני מתכוון אלא לכספו! אך אין זה תירוץ ואין זה מוריד מאומה מחומרת השקר. אם זה נכון שהגביר עצמו יודע מזה, אף הוא עצמו חי בשקר, ואין בזה כדי להורות לך היתר לחיות בשקר. סוף כל סוף, אתה אומר דבר אחד ומתכוון לדבר אחר, והתנהגות כזאת משחתת את הנפש ומשחתת את העולם.

הבטחון מתקן את המדות

נבאר עוד: הנה בשומר אמונים (מאמר הבטחון וההתחזקות פרק ז) מבאר שכאשר האדם עוסק בבטחון, הוא מתקן בזה את מדותיו, ובתוך דבריו הוא אומר: "לכן אם רוצה אדם לתקן מדותיו, יקבל על עצמו להתנהג במדת הבטחון, וילמוד בכל יום איזה שיעור מספרי קודש המדברים מענין בטחון, וימסור נפשו על זה כמה פעמים, ויראה פלאות רבות מה' בעין החוש ממש".

ועוד הוא אומר שם: "אם אדם רוצה להתנהג במדות טובות, וגלוי וידוע לכל בר דעת כי לשבר אפילו מדה היותר קטנה שנשרש באדם הוא קשה כברזל, ולא נברא האדם אלא לשבר את הטבע כמובא

ועכשיו יש לו הזדמנות להחזיר, הוא רוצה לפתח עכשיו בנפשו את מדת הנתינה, ועל כן הוא מבקש ליתן עכשיו מבלי לקבל לאחר מכן שום דבר בתמורה.

לעומת כן, כשהאדם עוסק בחנופה, הוא כל-כך שקוע בקבלה ולקיעה, שישתמש בכל דרך שבעולם כדי לקחת לעצמו עוד ועוד, ואף ינצל אנשים לשם כך, ואפילו יצטרך בעבור כך לוותר על רוחניות, יכשר הדבר בעיניו כי לא יוכל לשחרר מידיו שום הזדמנות לקחת.

אנשי דמים ומרמה

והאמת שצרת החנופה היא לא סתם שעוסק בלקיעה, אלא יש בה גם שקר נורא. כי הנה כשהאדם פושט את ידו ואומר: "אני מדבר גלויות, אני רוצה לקחת כסף... אני רוצה מכונית מפוארת, אני רוצה דירה נאה... יש לי כבר מטבח בבית, אבל אני רוצה חדש, כי ראיני את המטבח אצל גיסי שעשוי בגווני מרהיבים, ואני מקנא, אני רוצה גם... אתה יכול אולי לתת לי כסף בשביל שיפוץ המטבח בבית?...". - הגם שהוא עוסק בלקיעה וקבלה, סוף כל סוף אינו משקר. אבל אם האדם רוצה מטבח חדש ומספר לכולם שהוא משיא את צאצאיו, הלא כי אז העוולה גדולה ביותר, כי הוא משקר ומרמה בני אדם. הוא רוצה לעשות מטבח חדש, אך יודע שאף אחד לא יתן לו פרוטה בשביל כך, ולכן הוא מספר שמשיא את צאצאיו. הוא מצטדק לאמור שהוא באמת משיא את צאצאיו, אך איננו מניחים לו. ושואלים אותו: הכסף הזה שאתה מבקש, זה בשביל נישואי הילדים או שאתה כבר רוצה על החשבון לעשות מטבח חדש? אכן עוון חמור הוא ביותר, כי הוא מרמה אנשים כדי שיוכל לתת לעצמו מותרות. מדובר בגניבה, בגניבת דעת ובשקר, וכל אלה חוץ מעצם זה שהוא עושה עצמו מקבל.

פלוגי ולא את עצמו. אכן דבר מצוי הוא בקרב העוסקים בכל מוחם ולבם למען אחרים, שהם שוכחים לאכול. לא שהם מוותרים. הם פשוט עסוקים ואינם זוכרים שיש להם גוף. הם אצים רצים לעזור לזולתם ומתקשרים למי שיכול להושיט את ידו לעזרה וכיון שכל ההרגשים מושקעים בזולתם, אין להם תאוות באותה שעה.

אמנם כן, מי שלקוי מאוד בתאוה, הוא בוודאי יחזור וירוץ אליה מיד לאחר שיסיים לפעול בשביל זולתו, כי התאוות מושרשות אצלו בעומק רב, וההרגשים שיש לו לזולתו אינם מצליחים להגיע לאותו עומק. אבל מי שאינו לקוי כל-כך ועובד על עצמו, ויודע שהוא צריך שהחסד שהוא עושה יקרבנו אל ה', ועושה אותו גם כשאינו נוח לו, הרי זה מכניס אותו למצב נפלא מאוד, ואם הקב"ה עוזר לו, הוא יכול לעסוק גם בתורה וגם בגמילות חסדים כאשר כל אחת נותנת לו את חלקה.

הא לך שכאשר האדם מכניס את כלו בעסק העזרה לזולת, הוא מרגיש את זולתו ולא את עצמו. אומר ה'שומר אמונים' שכך הוא במי שמקיים השלך על ה' יהבך ומרגיש את צער השכינה וחושב מה יוכל לעשות בשבילה, מאחר שאינו בתנועה של לקיחה, אינו מרגיש את עצמו, והרי זה מועיל לו שלא להתאוות תאוה.

הבוטח אינו מתפאר ומתחנף

ומוסיף שם: "וכן בחינת תפארת להתגאות ולהתפאר בעצמו (הוא מדבר על עצמו ועל הצלחותיו הגם שהוא מזכיר שם שמים מחמת שגרא דלשניה, כי הוא מרגיש שהוא עצמו עשה ועושה ויעשה, הוא חזק ומוצלח. והרבה פעמים יכולים לשמוע מי שאומר: אני יש לי סייעתא דשמיא. כשאת הדגש הוא מניח על האני יותר מאשר על ה'סייעתא דשמיא...') ועל-ידי זה בא לחנופה ולהתכבד לפני אדם כדי לקבל

בצעטיל קטן מרבינו רבי אלימלך זי"ע, ותכלית כל אדם היא לשבר מדותיו שהמה יסודות כל התורה, כמובא בשער הקדושה לרבינו חיים ויטאל זי"ע וכו' ולכן העצה היעוצה להרגיל עצמו במדת הבטחון, שאפילו רשע יכול לאחוז בה לפי דרגתו, כאשר אמרו רז"ל (ילקוט שמעוני תהלים תשיט) אפילו רשע ובוסח בה' חסד יסובבנו, כי שרשו אחוז במדת תפארת הממזג לכל המדות וכלול בתוכו כל המדות."

הבוטח אינו מתאוה תאוה

ונותן לזה דוגמא: "למשל במדת אהבה החיצונה לבטל תענוגי הגוף וכל מיני תאוות ותענוגים, ועל-ידי בטחון יכול לקדש עצמו, כי בטחון הוא שמשליך עצמו על ה', כמו שכתוב גול על ה' דרכיך (תהלים לו, ה), וכן השלך על ה' יהבך (שם נה, כג), שהוא אינו בנמצא כלל, רק הכל הוא ה', והוא אינו בגדר עצמיות, וזהו והיה ה' מבטחו (ירמיה יז, ז), שהקב"ה הוא כל המובטח וכל העצמיות, ואז אינו חושק לשום תאוה להרבות, כי כל תאוה היא בחינת עצמיות."

פירוש: תאוות פירושן שהאדם מרגיש את עצמו/גופו ועסוק לקחת עוד ועוד לעצמו, וכשהאדם משליך את עצמו על ה', אינו מרגיש כל-כך את גופו ועצמיותו, ולכן אינו מתאוה תאוה.

והאמת שאפשר לראות זאת בחוש, כי הנה הדבר ידוע שמי שהולך בחוסר מעש ומרגיש בלבו שעמום, הוא בא לידי חטא כמו שאמרו חז"ל (ב"ק צז, א), והנה מה קורה למי שמקשיב לצרת זולתו וחושב במה יוכל לעזור לו? הוא רואה איש שבור ומחליט להקשיב לו, והוא עושה זאת ברמ"ח ושס"ה, הוא מקשיב במלוא תשומת הלב וחושב מחשבות כיצד לעזור לו. הנה כשהוא עושה כן, הוא הוא מרגיש אז את

הגבאי ויודע בדיוק את מי להושיב יותר קרוב לרבי ואת מי להושיב יותר רחוק... פיקח עצום הוא..." לא רוצים לומר שהוא מושחת עצום, לכן אומרים שהוא פיקח עצום. "לכל דבר יש חשבונות... שום דבר אינו נעשה בלי רישום מראש... פלוני נתן כסף, פלוני לא נתן כסף, מפלוני הולכים לקחת כסף, עם פלוני יש לנו חשבון ישן - שיישב שם למטה, כן, שיראה מה הן התוצאות של מעשיו".

שורש ההתחשבות הזאת הוא בחוסר מוחלט של אמונה ובטחון, או יותר נכון - בכפירה מוחלטת. האדם כאילו מצהיר בגלוי: אני והמוסד שלי אינם תלויים בה' אלא בעשירים, וכיון שפלוני עשיר לא נתן לי מכספו, אני הולך להשפילו קבל עם ועדה, ואף שאני יודע שלא ארוויח כלום מזה, אני רוצה לעשות כן למען ישמעו וייראו. ובכלל, חוץ מהכפירה אני חייב לעבור עכשיו על עוד איסור דאורייתא, איסור נקמה. אני חייב לנקום בו יהיה מה שיהיה.

אכן האדם אינו יכול לאהוב את ישראל אם אין לו אמונה ובטחון. **ואם יש לו אמונה ובטחון, הוא יכול לאהוב את כל אחיו מישראל בלי שום חשבונות,** כי אומר בלבו: אף אחד לא הרע לי! ואם מישהו הטיב לי, יש לי אליו הכרת הטוב, כי אני מרגיש שאני רוצה ליתן. אני רוצה ליתן לכולם, אבל במיוחד לו, כי אני מרגיש שאינני בבחינת אדם אם אינני נותן לו שהרי הטיב עמדי בשעת מצוקתי. **הוא עוקר מלבו את מחשבת כוחי ועוצם ידי, ואת המחשבה** שהוא עצמו מנהל את העולם או שיש אחרים שמנהלים אותו. **יש מנהיג לבירה א-ל עליון והוא זה שנותן לי את כל צרכי, ואם חסר לי איזה דבר, הוא גזר אומר שיחסר לי.**

הנאתו, וכבר ביאר בזה הקדוש בעל חובת הלבבות בכמה ראיות **שעל ידי בטחון נזהר מכל זה, היינו מכל מיני חנופות ושקרים, כי יודע שאין שום אדם יכול להטיב או להרע לו מבלעדי ה',** וכן כבודם הוא הבל הבלים, וכל תפארתם וכל פעולתם אתו לטוב או לרע, **הכל הבל ורעות רוח, כי עיקר הכל להיות אהוב וחיבי ומכובד ולמוצא חן בעיני השם".**

אכן כן, כשהאדם עוסק בבטחון, הוא סולד מחנופה ומתקן את מדותיו. כשהאדם עוסק בהכרת הטוב, הוא מזדכך ונעשה אדם יותר טוב ומתוקן. הוא מרגיש בלבו שהוא רוצה להיות נותן - פלוני הטיב עמי ואף אני רוצה להטיב עמו. מה שאין כן כשהאדם עסוק בהיפך זה, שמשחית את מדותיו.

נבחר שוב: הכרת הטוב ובטחון (ההולכים בצוותא חדא כפי שיבאר להלן עוד בס"ד), יתקנו את מדות האדם, והחנופה תשחית אותן. אם אתה עוסק בנתינה - מדותיך מזדככות ומיתקנות ואתה נעשה מרכבה לשכינה; אך אתה עוסק בחנופה - אתה הולך ומתרחק ונעשה בעל מדות רעות.

שורש ההתחשבות נעוץ בכפירה

וכן יש בילקוט מנחם להרה"ק מרימנוב זי"ע"א (פרשת בשלח) שכל המדות תלויות בבטחון ולא יתכן שיאהב האדם יהודי אחר בלב שלם אלא אם יש לו מדת האמונה והבטחון, וסיבת הדבר, כי כשהוא יודע שהוא תלוי בה', אינו עושה חשבונות פוליטיים עם אחרים. אכן היום כשרק שומעים את החשבונות הפוליטיים שבני אדם עושים, אע"פ שאין שקועים בזה, זה כבר פוגע במדת האמונה והבטחון, כי הדבר גורם לחשוב - "אה!!! פלוני הוא איש פיקח... הוא עושה את זה כל-כך טוב... הוא

אדם נפעל לפי פעולותיו

עכ"פ כשהאדם עוסק באמונה ובטחון באופן אמיתי, היינו לא כשהוא הוגה בספר, אלא כשזה נוגע לו בדברים הקטנים שלו... הוא מוכיח אז לעצמו את האמת ואינו נתן לעצמו להתנהל על פי ההרגשים הראשונים שלו... בדרך כלל ההרגש הראשון אינו ההרגש הנכון. הוא מעורב בשקר. הוא רואה את פלוני נכנס ומיד צף לו איזה הרגש ביחס לטובות או לרעות שעשה לו, ואין זה נכון כלל וכלל. פלוני לא עשה לו שום עוולה, אין חסר לו כלום בגלל פלוני, זה קשור אך ורק להקב"ה. עליו להלחם עם ההרגשים האלה. יקום ודווקא יעשה פעולה הפוכה. וכמו שאמרו בבבא מציעא (לב, ב) לענין עזוב תעזוב, שיש לו לאדם לבחור דווקא בשונאו. על האדם לעקור את ההרגשים הבלתי אמיתיים שקיימים בלבו, ואז האמונה והבטחון יבנו את מדותיו ומדותיו יבנו את האמונה והבטחון שלו. כשהאדם עוסק בחנופה, הוא עושה עצמו מושחת. בל נשכח! האדם נפעל לפי פעולותיו. כמה שהאדם מוסיף לעסוק בנתינה, הוא יותר משריש בנפשו את האמת. וכן הוא בענין הדיבור. כפי שהאדם מדבר, הוא משפיע על לבו. וכמו שאמר הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א על האמנתי כי אדבר שכאשר האדם מדבר דיבורים של אמונה, זה משפיע על לבו להאמין באמת. וכן להיפך, כשהאדם עוסק בחנופה, הוא משריש בנפשו את השקר, והרי הוא מתרחק והולך מה'. הוא אומר אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה, ולמעשה הוא עושה ההיפך, הוא בוטח בנדיבים.

יש שהאדם אומר: תשמע! צריך לעשות מה שצריך... הרי אינני יכול להיות לא נורמלי, ואף הקב"ה רוצה שנלך עם סדר העולם. אומרים לו: אל תגיד כך. האם אתה

רוצה להישאר ילד קטן? האם אתה רוצה שאותיות התורה שאתה לומד לא יחדרו בך? הדבר היחיד שאתה יכול לעשות כדי שיחדרו בך, זה להזכיר לעצמך בעמך בעת נסיון - איזה סדר העולם? הסדר השקרי או הסדר שהקב"ה סידר? הן זוהי הטעות שבני אדם עושים בענין ההשתדלות לפרנסה. לעשות את הפעולות הנכונות לעבדה ולשמרה בוודאי צריך, אבל כשהאדם עושה פעולה מפני שמאמין שהיא זו שתעזור לו - שקר וכזב הוא.

ובכן, התוספת שראינו כאן מהרה"ק מרימנוב ומה'שומר אמונים' היא שעל האדם להבין שכאשר יעסוק בהכרת הטוב, מדותיו ישתפרו ובטחונו יתחזק, וממילא יהיה אדם יותר עדין ומזוכך, וכאשר יעסוק בחנופה שהיא היפך הכרת הטוב, רק ילך ויתדרדר, אם כי יתכן שהוא עצמו לא ישים לב עד כמה הוא נופל מזה.

ויאמר הנני

ועל זה יש להוסיף שהדבר ישפיע לטב ולמוטב גם על העולם, כי הנה הקב"ה ברא את העולם כדי ליישבו, לא תהו בראה, לשבת יצרה (ישעיה מוה, יח). עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג). על האדם לעשות את העולם למקום יותר טוב. אכן למושג זה יש כמה דרגות. למתחיל או למי שרק עתה התקרב אל היהדות, אפשר להסביר זאת באופן פשוט ביותר - אתה גר כאן בעולם ונהנה ממנו, תן מס, נטע עצים, בנה בנינים, וכן הלאה. וכך הוא במדרש פרשת קדושים על הפסוק (יט, כג) ונטעתם כל עץ מאכל. אומרים לו לאדם: כשאתה הגעת לעולם, מצאת עצים נטועים, דירות בנויות וכבישים סלולים. מישהו עשה את כל זה. עכשיו תעשה גם אתה. תן גם אתה מס. ואם אינך עושה כן, חוץ ממה שאתה משחית את נפשך, אתה גם עושה עוול לעולם.

כבוד והערכה, כי אם **לגרום לכך שאנשים יכירו יותר את הקב"ה**, כי מדת החסד היא מדתו של הקב"ה, והקב"ה נתן רשות לאדם להיות כלי למידה זו בעולם הזה, בתנאי שהוא מבטל את עצמיותו ואינו מייחס מדה זו לעצמו, ולכן **בכל פעם שהוא עוסק בנתינה, הוא נעשה מרכבה לשכינה, וממילא מתמלא העולם אלוקות**. זוהי תכלית ביאת האדם לעולם. האדם הגיע לעולם כדי שעל ידו ייעשה העולם למקום שהאנשים החיים בו יכירו יותר בקל את מי שאמר והיה העולם. זוהי הסיבה שבגללה הגיע כל אחד ואחד לעולם. אין בזה יוצא מן הכלל.

שם שמים מתאהב על ידו

ובכן, **כשהאדם עוסק בהכרת הטוב, הוא גורם לזה לקרות**. וכל אחד מוקף בכל כך הרבה אנשים שהוא באמת חייב להם הכרת הטוב. פעמים שהאדם אומר לעצמו: אם אינני יכול להישאר בלימוד, מה אני מועיל לעולם? והאמירה הזו כל-כך מעוותת. **מי שעוסק בהכרת הטוב, מפרסם שמו הגדול בעולם. הוא מזכה הרבים אמיתי**. וכבר אמרו **חז"ל** (יומא פו, א): "ואהבת את ה' אלוקיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך". תחשבו על כך, כשיש איזה אדם טוב, אדם טוב באמת שעושה טובות שלא על מנת לקבל פרס... הוא לא חושב על עצמו, לא מעניין אותו מצבו... הוא חושב רק על אחרים, הוא מרגיש בצערם ובשמחתם של אחרים, הוא מוותר על נוחיותו² בשביל אחרים... איך מרגישים

ובדרגה יותר גבוהה: **הקב"ה ברא את העולם כי רצה שבני אדם יקיימו את מצוותיו**, ויותר נכון על פי **הזוהר ותורת החסידות**, כי **רצה שתהיה לו דירה בתחתונים** אשר זהו השלימות של ה' אחד ושמו אחד שאפשר להכיר בו ולהרגישו גם במקום כזה שיש בו כל-כך הרבה חושך וצמצום. האדם שהוא נזר הבריאה נברא לאחר כל הנבראים וקיבל את התפקיד להכניס אלוקות בכולם, **ואיך הוא גורם לכך שיורגש הקב"ה בעולם הזה? על-ידי שהוא מתדבק במדותיו של הקב"ה** ומבטל את עצמיותו. אין הוא עומד בפני עצמו, אלא הוא עומד כאן מוכן ומזומן שאם הקב"ה ירצה ליתן איזה דבר טוב למאן דהו, יוכל לומר: הנני מוכן ומזומן לשמש כשליח. **הוא רוצה להיות בטל להקב"ה ולקיים את שליחותו להעביר טוב לבני אדם**, וכשישאלו הללו מאין הטוב וירצו להודות לו, יאמר להם: אין זה קשור אלי, זה קשור לריבונו של עולם. כך עשה אברהם אבינו, כדאיתא **במסכת סוטה** (י, ב): "לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו, אמר להם: וכי משלי אכלתם?! משל אלוקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם א...". אכן כן, בשביל כך עוסק האדם בנתינה. הוא עצמו אינו כלל חלק מזה. הוא נותן רק כדי שהעומד בצד המקבל יתרגש וירצה להודות, ואז יאמר לו: אין זה קשור אלי, עליך להודות לבורא העולם.

נמצא **שכאשר האדם עוסק בנתינה, הוא נעשה בעל מדות טובות** ואינו מחפש לקבל

א. מעניין לציין לדברי התוספות שאנץ הנדפס בצד (וכן הוא בתוספות הרא"ש שם הובא בשיטמ"ק) בשם המדרש שכאשר היה מי שלא רצה להודות לה', אמר לו אברהם: אם כן אתה צריך לשלם, וחייב אותו בתשלום גבוה, כדרכם של חנויות על אם הדרך שגובים מחיר מפולפל. זהו לשונו: יש במדרש שלא רצו לברך ברצונם עד שאמר להם אברהם אבינו פרעו מה שאכלתם ושיתם, והיה אומר שעולה למזון גדול לפי שהיו במדבר והיה טורח גדול להם להביא לשם המאכל והמשקה. כשראו כך שהיה רוצה מהם שיפרעו הכל, אז ברכו להקב"ה שלא כרצונם על מנת שלא יפרעו שום דבר.

ב. באקוועמליכקייט - comfort

הנאה? ואז הוא מתחיל לחבר חוטים במוחו לכדי אריגה אחת - אה! יש לי איזה גיס שהיה גם גיסו בזיווג ראשון, ועל ידו אוכל להגיע אליו... אחרת, לא היה מתעניין בו בכלל. אכן כן, הוא אומר בלבו: אני בוטח בנדיבים, כי הקב"ה הזניח אותי. **זהו טבעה של החנופה, היא סותרת את ההכרה בכורא העולם.**

עכ"פ אלה הם שני היסודות שנבדלו בהם הכרת הטוב מהחנופה. האחד הוא לגבי האדם עצמו, והשני הוא לגבי העולם, כפי שביארנו **השכרת הטוב מזככת את האדם ואת העולם והחנופה משחיתה אותם.**

אפילו עוברין שבמעני אמן מקללין אותו

וכעת נתקדם בצעד נוסף. במסכת סוטה (מא, ב) שנינו: אמר רבי אלעזר: **כל אדם שיש בו חנופה - מביא אף לעולם**, שנאמר (איוב לו, יג): וחנפי לב ישימו אף; ולא עוד, אלא **שאינ תפלתו נשמעת**, שנאמר (שם): לא ישועו כי אסרם. ואמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה - **אפילו עוברין שבמעני אמן מקללין אותו**, שנאמר (משלי כד, כד): אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמנהו לאומים, ואין קוב אלא קללה, שנאמר: לא קבה א-ל, ואין לאום אלא עוברין, שנאמר: ולאום מלאום יאמץ.

וביאור הדבר, כי **מי שיש בו חנופה מקלקל את העולם והעובר הוא מי שצריך עכשיו להיכנס לעולם**^א. הנשמה הרי מצטערת מאוד על שצריכה לבוא לעולם כזה, כמו שכתוב **בספרים**^ב, ועכשיו היא באה בטענה לאדם זה שיש בו חנופה ואומרת: מספיק קשה היה לי לרדת לעולם

כל בני סביבתו? הם מרגישים שהעולם הוא עולם טוב. הם שואלים בהתפעלות: מי ברא את האדם הנפלא הזה? אולי מי שנמצא בתחילת דרכו מייחס זאת לאביו, ואומר: אני רוצה למצוא את אביו ולתת לו דרישת שלום. אבל מי שחושב קצת, אומר: מי הוא אביו האמיתי? הלא הוא אבינו מלכנו בורא העולם! וכך **הוא מגיע להכרה שהקב"ה הוא טוב ומטיב, טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, כי הוא רואה זאת בעיניו.**

החנוף מלכלך את האויר

זהו הכלל, **כשהאדם עוסק בהכרת הטוב, הוא גורם לבני אדם להכיר במקור הטוב.** לעומת כן, **כשהאדם עוסק בחנופה, הוא עוסק בהיפך הגמור. הוא גורם לדרי העולם שיהיה להם קשה יותר להכיר את מי שאמר והיה העולם.** אל יחשוב החנוף שהוא סתם עורך עכשיו שבע ברכות עם אורות מגוונים ועם שלטים גדולים. לא, לא, הוא עושה עכשיו את העולם למקום שיהיה בו יותר קשה להכיר את הקב"ה. האמת שזה קורה גם באופן סגולי, כי כל עבירה מזהמת את האויר, אבל בלאו הכי ג"כ, כל מי שמשתתף בשמחת השבע ברכות שלו, וכל מי שמתהלך סביבו אף גם בימים כתיקונם, נושם בריאותיו אויר עכור ומתחיל להרגיש כי לו הגאווה והגדולה, ולו הכתר והכבוד. הנושמים את האויר סביבו מתלחששים זה לזה: אומרים עליו שהוא העשירי הגדול בציבור החרדי... יש לו הרבה יותר כסף מפלוני... אצלו צריך להשקיע... אין לך מושג כמה כסף יש לו...

אכן בדרך כלל כשהאדם מדבר כך, סימן הוא שבאיזו שהיא פינה במוחו הוא חושב: אולי בכל זאת אוכל לקבל ממנו איזו טובת

ג. ראה מפרשי עין יעקב על אגדה זו.
ד. ראה מדרש תנחומא פקודי ג.

הטוב לביתו זו אשתו. ביחס למה שקיבל מפלוני ומה שקיבל מאשתו, אין בכל שני צדדים בזה. אך מה? הוא מרגיש ופעמים שזה אף חולף לו במוחו באותיות - בבית, אפילו לא אכיר לה טובה, אם אמנם תתמרמר ותתרגז, יש לי כבר נסיון בזה, ואני יודע שמדובר במום עובר. ניתן לגל לעבור והכל יסתדר. זה כבר קרה כמה וכמה פעמים ואחרי שנים או שלושה ימים, הכל חזר לכמו שהיה. אבל חבר פלוני, אם לא אסע לשמחתו, תהיינה לי בושות. לא אוכל להסתכל לו בפניו.

סוף דבר, הוא מרגיש לחץ גדול ללכת, אבל הוא אינו חושב ישר. ופעמים שמתווסף לזה עוד חשבון שהאדם עושה במוחו. הוא אומר כך: פלוני מחתן פעם בשנתיים, ואם לא אשתתף היום בשמחתו, אימתי אכיר לו טובה. לעומת כן, בבית, אם לא אכיר טובה היום, אכיר טובה מחר, או כבר הכרתי טובה אתמול. אכן כשהאדם כבר חושב על ביתו, המצב כבר טוב. בדרך כלל אין האדם חושב כלל. אין הוא גורס את ביתו וממשיך הלאה כחפצו.

ועתה אמת אניד לך

אך הבה נחשוב לפי האמת. הנה לפי האמת לא זוהי הנקודה. בדרך כלל האדם נופל מיד בחשבון הבלתי נכון שאומר כך: זה ברור שאחד הולך להיפגע ממני, והשאלה היא מה עדיף, לתת לה להיפגע או לתת לו להיפגע? **היכן ארוויח יותר והיכן אפסיד יותר?** אכן כן, הרבה פעמים האדם עומד בפני בחירה כזו. או גיסו זה או גיסו השני, או אשתו או אמו. הוא תמיד צריך לבחור בין שנים, וכאמור, בדרך כלל בוחר האדם לפי מה שנראה לו שירוויח יותר או שיפסיד פחות.

אבל **אם האדם מבין שהכרת הטוב פירושה לזכך את עצמו ואת העולם, הרי**

כפי שהיה נראה לפני שעה אחת, והנה הלכת ועשית אותו יותר מגושם מכפי שהיה. מדוע עשית כן? **עכשיו יהיה לי הרבה יותר קשה להכיר בו את מי שאמר והיה העולם.**

מדובר בפירוש המילות. וזהו גם מה שאמר שמביא אף לעולם, כי הוא מרחיק את העולם מהקב"ה. **חז"ל** מדברים שם על החזקת ידי עוברי עבירה מחמת החנופה. האדם מרגיש שהוא צריך לעזרתו של פלוני, **ולכן הוא מניח לו לעשות עוול ומשבחו על כך, והעולם רק הולך ונשחת.**

אם אמת היה הדבר

אכן **הבנה זו עוזרת לו לאדם בעמדו בפני ספק כיצד לנהוג הלכה למעשה.** דוגמא מצויה: מי שחבירו משיא את בנו מחוץ לעיר, וכדי להשתתף בשמחתו, עליו להקדיש לשם כך לפחות ארבע חמש שעות. זה הרבה מאוד זמן, אבל הוא מרגיש מצד הדין שהוא חייב ללכת, כי מדובר בידיד קרוב באמת אשר חייב לו הכרת הטוב. מגיע הוא לביתו ומודיע: היום אני נוסע לחתונתו של פלוני. אומרת לו נוות ביתו: אינך יכול לעשות לי זאת... תמיד אתה משאיר אותי לבד לטפל בהשכבת הילדים ואינני מסתדרת... אני חושבת שאין זה נכון שתיסע. הישאר כאן.

והנה בדרך כלל השיח ממשיך ככה: נראה לך שאני רוצה ללכת לחתונה?! הלוואי והייתי יכול להישאר כאן! אבל אני חייב ללכת לחתונה, אין לי ברירה. אני חייב לו כל-כך הרבה, אני מתבייש לא להשתתף בשמחתו. שוב פעם, הרבה יותר קל לי ונוח לי ונעים לי להישאר בבית, אבל אין לי ברירה.

כעת נשאל: האם הוא אומר את האמת? ובכן, **אם הוא באמת מתכוון מצד הכרת הטוב, הלא הוא חייב הרבה יותר הכרת**

אכן פעמים שהאדם עומד בפני ספק כזה: הוא יודע שאם לא ייסע לשבת שבע ברכות, זה יתפרץ בקול רעש גדול, וישלם על זה מחיר מאוד כבד. ובכן, אם זהו המצב, עליו לראות מה יוכל לעשות, ואפשר שיצטרך לעסוק בפיוס בני ביתו. אל יאמר: אינני מגיע. אשתי קודמת לכל. אינני מכיר אף אחד... אין הוא יכול לעשות כן, כי הוא חייב כמו"כ הרבה הכרת הטוב להוריו או להורי אשתו, ואין מגיע להם שיפגע בהם כך. היסוד הוא שהאדם צריך לומר לעצמו: **איני יכול לעשות עכשיו הכרת הטוב קטנה לפי מה שמתחשק לי עכשיו, כשבאותו זמן אני עושה היפך הכרת הטוב לאותם אנשים שאני חייב להם פי אלף הכרת הטוב.**

והנה אם האדם מרגיש שהוא שרוי במצוקה נוראית של אוי לי מיצרי או לי מיוצרי, ובאמת סדר העולם כך הוא. תמיד נקלעים למצבים כאלה. כל היום זה קורה, לא רק כשצריך להשתתף בשמחת ידידים. אזי צריך האדם להשתמש בשיקול דעתו. ופעמים הרבה כשידחה את נגיעותיו הצדה, יוכל לראות את התמונה ביתר בהירות ויותר בקל יוכל להגיע אל הפתרון.

פעמים שמדובר במי שעושה לו טובות אין מספר, ועכשיו ביקש ממנו שיעשה לו איזו טובה בחזרה, ואם לא ייענה לו מחמת רצונו להכיר טובה לנוות ביתו, זה יראה על כפיות טובה נוראית למטיבו. ובכן, יהיה אז הדבר הנכון לפייס את נוות ביתו ולומר לה: אני עושה זאת לא מתוך רצון להרוויח איזה דבר, אלא מפני שאני מרגיש שפלוגי יראה בי כפיות טובה נוראית.

אכן צריך בשביל זה להשתמש עם הרבה חכמת חיים. אם יבוא בדרך משל ברגע האחרון, ישאיר את ההודעה ויעשה 'ויברח', זה יותר אותה בהלם ויכאיב לה הרבה. אך

הוא מבין שעליו לשקול בפלס למי הוא מחויב יותר מצד האמת והיכן יזכך יותר את עצמו ואת העולם, ואם לפי החשבון יוצא לו שהוא משועבד יותר לצד אחד, הוא מבין שבצד זה יש לו לבחור, ואף שהצד השני לא יבין אותו, הוא יטפל בכך ואם צריך יפייסו, אבל אין בזה בכדי לשנות את הסיפור. הוא אומר לעצמו: אינני הולך לעשות דברים בלתי נכונים רק מפני שפלוגי לא יבין אותי.

חכמת אדם תאיר פניו

אמנם כן, מאחר שמדובר בנושא מאוד עדין, פעמים שכדאי לו לאדם לפייס את מי שצריך להכיר לו טובה מצד הדין, כגון את נוות ביתו, וזאת כשמרגיש שתפרוץ מלחמת עולם אם לא ישתתף בחתונת ידידו וכולם יסבלו מזה, מה גם שיתכן שנוות ביתו לא הבינה את עומק הפגיעה. ברם יעשה זאת בישוב הדעת, ומתוך הבנה שלא מפני הכרת הטוב הוא רוצה להשתתף בחתונתו, כי אי משום הא, צריך היה להישאר בביתו, אלא כדי למנוע חורבן אשר כפי הנראה הדרך היחיד היא שנוות ביתו תוותר ויוכל לנסוע אל החתונה או לשבת שבע ברכות...

ליהיו ידוע שהדברים האלה מלווים בכל כך הרבה כאב והרגשים. היא רוצה והוא אינו רוצה; הוא רוצה והיא אינה רוצה; יש לו ילדים פחות מוצלחים משל גיסו ומה הוא צריך שכולם יראו וישוו ביניהם. הכאב בנוי ממחשבות של גג על גג. אך **השאלה אחת היא האם ההחלטה מתקבלת על פי חשבונה של תורה או לאו. היסוד הראשון הוא שהאדם מחפש שמדותיו יתוקנו ושהעולם ייעשה למקום יותר טוב,** ולכן הוא אומר לעצמו: אני אינני חלק מהתמונה, **אני צריך להטיב, ורצוני לדעת למי אני צריך להטיב עכשיו,** וכשאדע, **אצטרך לראות שלא לפגוע על הדרך באחרים.**

מתבגר ומתחיל להתלונן על אביו ואמו - מה אתם מדברים אתי כאילו אני עדיין ילדכם הקטון, ואני כבר אבא גדול! ...סליחה! מי עשה אותך אבא גדול? בלעדיהם לא היית מגיע לאן שהגעת... כשהאדם מתחיל ליהנות מכך שהרגשותיו מתחלפים להרגשות אמיתיות - אני נהנה שאני מתעלה, אני נהנה שאני מרגיש בטל להורי, אני נהנה שאני יוצא מן השורה בשבילם ומחזיר להם כטיפה מן הים, כי כך אינני מושחת - **אזי מתעורר אצלו הרצון להכיר טובה לריבונו של עולם, אשר על זה מיוסדת כל עבודת ה'.**

כך ראינו מדברי רבינו המחבר בשער עבודת האלוקים שמה שמונע את האדם יותר מכל שלא לעשות דבר האסור ודוחפו לצאת מן השורה כדי לעשות דבר מצוה, זה ההרגשה הפנימית שאינו יכול לעשות אחרת. זה לא ידיעת השכר ולא ידיעת העונש, אלא מפני שמרגיש שאין לזה הגיון שיצער כך לריבונו של עולם. כן??? אחרי כל-כך הרבה טוב שהוא נתן לי, זה מה שאני עושה לו בחזרה!?! כשהאדם מוריד הרבה כיסויים מלבו, הוא מתחיל להרגיש בתוך תוכו שלא יתכן שייעשה מאומה נגד רצון ה'.

איך אשלם רעה תחת טובה?

נביא לכך דוגמא: מציעים לו לאדם איזו משרה תורנית, והיא מוצאת חן בעיניו, כי דווקא הוא מחפש לאחרונה משרה תורנית. הוא מתחיל לברר על אודותיה ואז הוא מגיע אל השאלה: איך התפתנה עכשיו המשרה הזאת? ונודע לו שלא נהנו מזה שהחזיק במשרה לפניו והוצרכו לשלחו. ומי היה זה שהחזיק במשרה לפניו? אז מתברר לו שזה היה ידיד פלוני הקרוב לו ביותר. מתקשר הוא אל ראש הישיבה שהציע לו את המשרה ואומר לו: לא מתאים לי. ראש

לו חכמה ישכיל, יבוא להודיע מבעוד מועד ויפייס ויחשוב איך יוכל להושיט את עזרתו בדברים אחרים וכדומה, ואז ירווח לכל הצדדים.

יסוד ושורש העבודה

עכ"פ הכלל הוא שכאשר האדם עובד על הכרת הטוב, הוא עובד על תיקון מדותיו, וממילא יתחיל לצאת מנוחיותו כדי להכיר טובה, ובפרט יכיר טובה לבני סביבתו ולקרובים אליו ביותר, לבני ביתו ולהוריו, כי ישים לב שאותם בני אדם שהוא רגיל עמם ביותר, הם אלה שהוא חייב להם את כל חייו. וכיון שיעשה כן, פעם אחר פעם, יתעורר פתאום ויאמר: אם כן אני חייב כל-כך הרבה הכרת הטוב לריבונו של עולם, כי כל מה שיש לי שלו הוא. וזה מה שיביאנו להיות ירא ה'. כך אומר רבינו המחבר בשער עבודת האלוקים.

אך דבר זה נעשה בהדרגה. פירוש: האדם עשה איזו פעולה של הכרת הטוב, אך לא חשב כלום - הרי זה משהו אור. דרגה שניה: הוא חשב בשעת מעשה - איני רוצה להרוויח כלום, אני רוצה לעשות מה שנכון, אני רוצה להיות נותן. אה! משהו יותר אור. הוא נקלע למצב שהוא מורכב והוא מרגיש שיצטרך לשלם מחיר עבור פעולת ההכרת הטוב שלו, אך אמר: לא אכפת לי שצוחקים עלי, כי אני יודע את האמת שאני צריך להכיר טובה. אה! עוד יותר אור. וכשהוא מתחיל להכיר טובה להוריו ולבני ביתו ולאלה שהוא מרגיש שהם חייבים לו מצד סדר העולם ולמה לו להכיר להם טובה, זה מחלחל עוד יותר בנפשו.

ורק אחרי שההכרת הטוב יוצאת מגדר פעולות יבשות ומתחילות לזכך את נפש האדם ולהפוך אותו לנכנע כשמרגיש שהוא חייב את חייו לאביו ולאמו... יש שהאדם

רבות, ומה עם הכרת הטוב לריבונו של עולם? אכן שאלה זו שאלה שאין עליה תשובה היא. הרי אין לו הכרת הטוב לריבונו של עולם. זה גלוי וברור. אין הוא מרגיש מחויב לריבונו של עולם. מבחינה פוליטית מתאים לו עכשיו להשתתף בחתונתו, מה תאמר, הרי אין זה עולה לרצון לפני ה' בסדר! מעולם לא העלה בדעתו להכיר טובה.

לו היה מבקש להכיר טובה באופן הנכון, באופן של נתינה, באופן של ביטול העצמיות כדי לזכך את עצמו ואת העולם ולעשות לשכינה דירה בתחתונים, היה נמנע מללכת אל החתונה, לא מפני שאסור, אלא מפאת רצונו להכיר טובה לריבונו של עולם. הוא היה מרגיש שאינו יכול להחזיק במחלוקת, ואינו יכול להוציא חתימה מתחת ידו כדי להפריך קהילה שלמה, רק מפני שהוא שייך לקהילה השניה והוא חייב לה הכרת הטוב. אכן כן, אם הוא מוכן להוציא חתימה כזו מתחת ידו, אין זה קשור כלל להכרת הטוב, אלא בוודאי אומר הוא בלבו: הרי אני עובד בקהילה זו ומקבל מהם משכורת, ואם לא אתן להם את חתימתי, אאבד את פרנסתי... ואם כך הוא אומר בלבו, עדיף שיאמר כן גם בפיו ולא ירמה את עצמו לומר שהוא מכיר טובה. יאמר בפה מלא: רבונו של עולם! מה אני יכול לעשות? יש אותך ויש את פרנסתי. האוכל לוותר על פרנסתי כדי להיות נאמן אליך? הנה כי כן, יש לו היתר לצורך פרנסה, היתר לצער את הקב"ה.

אחווה ודבוקה בסוגיית הבטחון

כעת הבה ונשריש בקרבנו שוגיית ההכרת הטוב והחנופה אינה סוגיא העומדת בפני עצמה, אלא מסוגיית הבטחון היא, כי המקום שהאדם מרגיש שממנו הוא מקבל את צרכיו, בו יתחברו הרגשיו לבטוח בו.

הישיבה מבקש לדעת את טעמו ונימוקו, ולאחר הפצרות מרובות, הוא מסביר לי: פלוני הוא ידידי הקרוב ואיני יכול לעשות לו זאת. אומר לו ראש הישיבה: אה! עלה בדעתי בתחילה שאולי תתנגד מהאי טעמא, כי ידעתי כבר שאתם ידידים טובים, ומפני כך הלכתי ושאלתי דעת תורה. אם אתה רוצה, אני יכול לתת לך את מספר הטלפון של המורה הוראה ותשאל אותו שוב. הוא אמר לי שזה אפילו לכתחילה. הוא רק אמר לי שאולי כדאי שתלך תחילה אליו ותפייסו...

ובכן, מה אומר מי שיש לו הרגשים עדינים? הוא אומר: לא משנה לי, לא מעניין אותי עכשיו לדעת אם מותר לי. אינני הולך לעשות את זה, אינני יכול לעשות את זה. אני מרגיש שדבר כזה אינני יכול לעשות.

אכן כך צריך האדם להרגיש. רבינו המחבר מלמדנו שזהו ההרגש שיעשה את האדם ליהודי ירא שמים, הוא זה שידריכו בדרך הישרה ויקרבנו אל הקב"ה בכל אותם מצבים מורכבים. כשיהיה לו לאדם הרגש זה, הוא תמיד ישאל את עצמו: הקב"ה יהנה מזה או שרק יתן הסכמה של בדיעבד? וכדי להגיע למדה זו, צריך האדם לעסוק כמה שיותר בהכרת הטוב, בעוד החנופה תעשה את ההיפך הגמור.

איך אנשה דבר כנגד רצונו?

ומכאן אנו שבים אל היסוד שלמדנו בשיעור הקודם שמפני כך כשהאדם מתבקש על-ידי מטיבו לבוא להשתתף בשמחתו אשר גדרי ההלכה שם רופפים, אם הוא עוסק בחנופה הוא אומר בלבו: נכון שזה לא לגמרי לפי גדרי ההלכה, אבל מה לעשות? אינני יכול שלא לבוא. אך זהו ההיפך הגמור מהכרת הטוב. אומרים לו לאדם כזה: אתה 'מוכר' עכשיו שאתה רוצה להכיר טובה לפלוני כי הוא עזר לך

מה אני ומה חיי

אכן **הכרת הטוב** מפתחת אצל האדם את **ההכרה שאינו כלום - כל-כך חלש וקטן אני**, והראיה, שצריך היה לעזור לי, צריך היה לרחוץ אותי, צריך היה להאכילני. לא היה לי כלום, לא שכל ולא שום דבר. כשהאדם מכיר טוב, נדרש ממנו להיזכר שאינו כלום ולצייר במחשבתו את אמו מרחצת אותו ומנקה אותו מקיאו וכן הלאה. ואינו מתבייש בזה, להיפך, הוא אומר: אני רוצה להיזכר בזה, כי אני רוצה להיות מושחת, אני רוצה לשכוח. וזוהי הסיבה שאינו יכול להכאיב להם ושהוא מוכן לצאת מן השורה כדי להטיב להם אע"פ שאין נוח לו. **וכך הוא מבטל את הרגשת ה'כוחי ועוצם ידי', ומפתח אצלו את ההרגשה שהוא בעל חוב גדול למי שאמר והיה העולם וברא את הוריו ואותו.**

הנה בברכת אשר יצר באמצע ההודאה לה', אומר המברך: "גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יסתם אחד מהם או אם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת". וכוונתו לומר: אני נזכר איך אני נראה כשאני לעצמי. לולא שאתה מטיב עמדי ברגע זו, אני גמור לגמרי. ברגע זה ממש אתה מרעיף עלי טוב, ואם כן אני משועבד אליך.

ונסיים בעוד נקודה אחת בהכרת הטוב. אם עדיין ישאל אדם: מדוע להכיר טובה לבשר ודם, ולכאורה אין לנו להכיר טובה אלא להקב"ה? אכן בדברינו הסברנו זאת באופן פשוט שכאשר האדם יכיר טובה עם ההכרה הנכונה, זה יוליד אצלו הכרת הטוב באופן נפלא למקור הטוב. אך בנוסף לזה יש לדעת שכאשר האדם עוסק בנתינה, הוא נעשה מרכבה לשכינה, וכיון שהשכינה שורה עליו, ממילא הוא מתקרב

כשהאדם מרגיש שהוא חי ממקום מסוים, הוא נוטל ממנו חיות ומקווה אליו ומאמין בו. זוהי הסיבה שהאמונה מולידה בטחון כפי שהרמב"ן אומר בחיבורו. האמונה היא העץ והבטחון הוא הפרי היוצא ממנו, כי אם האדם מאמין שהקב"ה הוא כל יכול ומנהל כל דבר, קטן כגדול, בהשגחה פרטית מדוקדקת, ובלעדיו לא ירים איש את ידו ואת רגלו, ממילא אינו בוטח בדברים אחרים.

וזהו שלמדנו לאחרונה מדברי המהר"ל על מה שאמרו חז"ל (סוטה ל, ב): "בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפיו, ואמרו (בשלח טו, ב): זה א-לי ואנהו", ועוד שם: "מנין שאפי' עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה? שנאמר (תהלים סח, כז): במקלות ברכו ה' ממקור ישראל". וביאר מהר"ל שהתינוק מהרגע הראשון יש לו הבנה טבעית מהיכן הוא חי, מהיכן הוא יונק, מהיכן הוא מקבל את מזונו. וזוהי הסיבה שתיכף ומיד לבקיעתו לאויר העולם, הוא יודע מאין לינוק. וכיון שנעשה גילוי אלוקות ונתבטלו כל המחיצות, אפילו תינוק בן יומו הרגיש שלא מכאן הוא יונק אלא מהקב"ה הוא יונק.

כשהאדם מרגיש תלוי בבשר ודם ואומר בלבו: "אני זקוק לפלוני, כי הוא עושה לי טובות, או כי הוא עושה לי פרוטקציה", ככל שהוא מוסיף לחזק הרגשה זו, כך הוא מוסיף לבטוח באדם זה ומתנתק מהקב"ה. מאידך, כשהאדם מחזק אצלו בכל עת הידיעה שהקב"ה הוא מקור הטוב, התוצאה תהיה שיבטח בה' ויתרחק מן החנופה עד הקצה האחרון, כי ירגיש שהחנופה המיוסדת על המחשבה שישועתו נמצאת בידי פלוני, מסירה אותו מן הבטחון בה'.

את גאוותו מלבו, ובו ברגע שהוא מסיר את גאוותו, הוא מתקרב אל ה'.
סוף דבר, הכרת הטוב מתוך הגישה הנכונה, עושה את האדם בכמה אופנים ליהודי אמיתי, יהודי עדין, יהודי נכנע, והרי הוא נעשה מרכבה לשכינה ומביא את השכינה בתחתונים.

אל האמת ולא אל היפך האמת. זאת ועוד, כשהאדם עוסק בנתינה מתוך הכרת הטוב, הוא נזכר באפסיותו... עד כה לא היה רוצה לזכור איזה ילד מסכן היה ואיך הטיב עמו מלמד פלוני ועסקן פלוני, כי אין זה לפי כבודו, ועכשיו שהוא מזכיר לעצמו איך הטיבו עמו מתוך רחמנותם עליו, הוא מסיר

יום רביעי פרשת ויקהל כ"ו אד"א תשפ"ד

שואפים מריח הטהרה ונכנסים אל הקדושה

שני המזבחות כנגד המוח והלב

מבאר ה'שם משמואל': "אך נראה דהנה ידוע דעולם שנה נפש הם בבחינה אחת". כלומר: שלושת הצמצומים של העוה"ז בנויים באותו אופן ופועלים באותו דפוס, ומעלה גדולה יש בזה, כי כך אם אין מבינים אופן פעולתו של אחד מהם, אפשר להסתכל על אחד מהצמצומים האחרים אשר בו יותר קל להבינה ולהקיש ממנו לדידה.

"ובכן בא זה ולימד על זה, והיינו דשני המזבחות הם לעומת מוח ולב שבאדם, **מזבח החיצון לעומת הלב מקום משכן אהבה**, רשפיה רשפי אש שלהבתיה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה (שה"ש ח, ו-ז), **ומשתוקק לאביו שבשמים, וזהו אש תמיד תוקד על המזבח** (פרשת צו ו, ו), רומז למי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה (שה"ש שם פסוק ה)".

אכן כן, לב האדם בדומה למזבח החיצון הוא כלי לאהבה. האדם הרי הצטוו לאהוב את ה', שואל הוא: במה אשתמש בשביל כך? באצבעותיי? בפי? בחוטמי? ומשיבים לו: לא! תשתמש בלבך. **לבך הוא כלי מחזיק אהבה, ובו צריך להתקיים הנאמר** בענין מזבח החיצון **אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה**.

"**המזבח הפנימי הוא לעומת המוח שהוא קר, ואינו ברעש ובהתגלות, אלא בחשאי ובישוב הדעת** (בשונה מהתרגשות הלב שהיא תמיד ניכרת בחוץ, ואף מי שאינו אוהב

ועשית כיוור נחושת לרחצה

ה'שם משמואל' **בפרשת כי תשא** (תרע"ג) מלמד להועיל כיצד ללכת מדרגא לדרגא ומפרש בכך את פסוקי הפרשיות. **בפסוקים** נאמר: ועשית כיוור נחושת וכונו נחשת לרחצה ונתת אותו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים, ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם, בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה'.

מבואר שהכיוור לא היה הכלי הראשון שפגשו הכהנים בכניסתם לחצר המשכן, אלא תחילה פגשו את המזבח ואח"כ את הכיוור. שואל ה'שם משמואל': לכאורה בלתי מובן, שמאחר שצריך קידוש להגשה אל המזבח, יצדק יותר להעמידו למזרח המזבח, ולא יצטרך הכהן לעבור לפני המזבח כלל בבואו לקדש ידיו ורגליו, מה גם לדברי האומר גבהו פי שנים בארכו שלא היה הכבש מובדל בקיר הדרומי רק אמה אחת כפירוש רש"י פרשת תרומה ודחוק לעבור שמה.

ה'שם משמואל' ממשיך לשאול: עוד יש להתבונן בשם מזבח מהו, דאין לומר שהוא על שם הזבחים, הלא אין שוחטין על המזבח אלא על ירך המזבח, ועוד המזבח הפנימי שהוא מוקטר קטורת ולא לעולה ולא לזבח מאי איכא למימר? ובודאי לא שייך שנקרא מזבח על שם הדמים הניתנין מפר העלם דבר וביוה"כ דמזבח קאתי, שהרי נתנין גם על הפרוכת ועל הארון.

ולא יהיה נפרד מחמתו מהקדושה, ואולי נמי שהוא מצוה יאמר לו, ושניהם אמת ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי (כי היצר הרע משתמש בשני האופנים להכשיל את האדם), עד כאן דבריו. והנה יצה"ר שכגוי נדמה לו **הוא קליפת הלב שהלב משתוקק לדבר איסור,** ויצה"ר שכתלמיד חכם נדמה לו **הוא קליפת המוח האומר לטוב רע ולרע טוב.**"

כנאבק לו שר בלול מאש וממים

והנה בטרם נמשיך בדברי השם משמואל' ליישב את הקושיות שפתח בהן, נלמד מדברי השם משמואל' במקום אחר. הנה ראינו שהאדם יש לו שני כלים נפלאים לדביקות בה', המוח והלב, ולעומת זה היצה"ר פועל להכשילו על-ידי המוח בשפת המוח ועל-ידי הלב בשפת הלב, ויעקב אבינו הוצרך להלחם בשתי הקליפות, כפי שכל אחד צריך להלחם בהן. אומר על כך **השם משמואל'** (שמיני עצרת תרע"ט): **"אברהם אבינו לימד את בני דורו שיש מנהיג לבירה על-ידי הדעת, כי היה ממשיך את כל באי עולם בחן שפתיו אל תחת כנפי השכינה ולימדם דעת איזה דרך ישכון אור, ולעומתו בטומאה, יצה"ר שכתלמיד חכם נדמה לו, שמראה לו פנים שזה מותר ועוד יותר שהוא מצוה. ומדתו של יצחק מדת הגבורה והיראה בקדושה לכבוש עבד תחת רבו ושפחה תחת גבירתה, ולעומתה בטומאה, יצה"ר דכגוי נדמה לו."**

"ובאשר מדת יעקב גבוהה שכוללת שתיהן (כידוע שזוהי מדת תפארת), על כן נראית מעלתו שנאבק עם שני מיני יצה"ר

להראות את התרגשותו כלפי חוץ, ואינו מוליך ומביא את ידיו ורגליו, מכל מקום רואים על פניו שהוא מתרגש), וקטורת היא לשון קישור (כמו שפירש רש"י בסוף פרשת חיי שרה על הפסוק ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: נקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטורת ושקשרה פתחה וכו') **שעל ידי שמקושר בשורש נשמתו, זוכין לדעת שלימה, ובזוה"ק (ח"ג ל, ב) אקרי קול דממה דקה, ואם כן שני המזבחות רומזין לשני ה"הין שבשם הוי"ה ברוך הוא (הלב שהוא נמוך מן המוח מרמו לה"א השניה, והמוח מרמו לה"א הראשונה שהיא הבינה הדעת המקשרת את החכמה לשאר המדות)."**

היצר הרע דומה לגוי ותלמיד חכם

ממשיך השם משמואל' לבאר שכפי שיש שני כלים להתחבר לריבונו של עולם, המוח והלב, זה בישוב הדעת וזה באש האהבה, כך יש לעומתם שני מיני יצר הרע, האחד הוא קליפה למוח והשני הוא קליפה ללב.

ובלשונו: **"ולעומתה יש בטומאה שני מיני יצה"ר,** וכמו שהגיד כ"ק אבי אדומו"ר [ה'אבני נדר'] זצללה"ה פירוש דברי הגמרא (חולין צא, א) ויאבק איש עמו, חד אמר כגוי נדמה לו וחד אמר כתלמיד חכם נדמה לו (הגמרא מבארת שם שמשמע זה הכה אותו שרו של עשו בירך ימין, כי יעקב העמידו לימינו, למאן דאמר כגוי נדמה לו משום שהלכה היא שמי שמתלוא אליו גוי אשר חשוד על שפיכות דמים, צריך להעמידו לימינו כדי שיהיה מוכן להלחם בו ביד ימינו, ולמאן דאמר כתלמיד חכם נדמה לו, העמידו לימינו מחמת כבודו)^א, היינו דכגוי נדמה לו **אף שיודע שדבר זה אסור, משתוקק אליו, וחד אמר כתלמיד חכם נדמה לו שמראה לו פנים שדבר זה מותר,**

א. מסופר שפעם הגיע אחד מהמתחדשים אל הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל וניסה להוכיח לו בכוח פלפולו שצריך לעשות שינויים בדת היהדות לטובת הזמן. אמר לו הגאון: מאז תמהתי איך יתכן שאותו אחד ידמה לו ליעקב גם כתלמיד חכם וגם כגוי. עכשיו יישבת לי את תמייתי, כי הנה אני רואה לפני גוי תלמיד חכם.

של יצה"ר זה הדומה לאש, וכמו שכתב הזוה"ק (ח"ג כז, ב)."

והביאור לפי ערכנו פשוט מאוד, שבאשר האדם יוקד כיקוד אש לריבונו של עולם ואומר שירות ותשבחות או מזמורי תהלים בכוונה ובהתלהבות, **הרי זה מבטל את אש התאוות**. אכן ראוי לו לאדם שיבין שכדי שיוכל להיות יהודי ירא שמים, הוא זקוק לכמה מיני כוחות דקדושה כדי לעקור כמה מיני טמטומי הלב. וכאמור, ליצר של כגוי נדמה לו, אשר לדאבונו משתולל בדורנו בכוח גדול כאשר **בני אדם יודעים שאסור, אבל הקליפה שבלבם מושכת אותם, זקוק האדם למזבח החיצון**, דהיינו **לאש הקדושה, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה**.

ישוב הדעת דקדושה

"ישוב דעת דקדושה שבא הרמז במזבח הפנימי, מוציא מיצה"ר דכתלמיד חכם נדמה לו, כי יצה"ר זה (של אפיקורסות, של השקפות מעוותות, של כוחי ועוצם ידי, של חוסר אמונה) איננו מתבטל מכוח האהבה הגדולה כנ"ל שהרי הוא (היצר הרע) מראה פנים שזה מותר או עוד מצוה, ואיננו מתבטל אלא על-ידי מזבח הקטורת שהוא לשון קישור, שבאשר נקשר בקשר אמיץ בשרשו לא יכול היצה"ר להטעותו, כי שורש נשמתו מאיר לו ונר לרגלו"².

כעת נעצור לרגע ונדבר לענין מעשה, כי לגבי הכוח הראשון, התלהבות דקדושה, האדם יודע בדרך כלל מה זה, אבל לגבי הכוח השני אנו זקוקים ליתר ביאור, מה

אלו שבא עליו בכוח מלאכי, ואעפ"כ לא היה יכול לפגמו ח"ו, ומפני שהוא גבוה משניהם, על כן דיכא את כח המלאך הזה תחת רגליו".

ובזה הוא מפרש הנוסח שאומרים בתפילת גשם "כנאבק לו שר בלול מאש וממים". בבואנו לבקש מהקב"ה שפע לשנה הבאה, אחד מהדברים שאנו מזכירים לעורר רחמים הוא שיעקב אבינו ניצח את שרו של עשו שהיה בלול מאש וממים, היינו שניצח גם את הקליפה של כגוי נדמה לו וגם את הקליפה של כתלמיד חכם נדמה לו.

הוא מסיים בלשונו: "וזהו שמסיים לכן הבטחתו היות עמו באש ובמים, שמחמת שהוא ניצח שני סוגי יצה"ר אש ומים, זיכה לזרעו אחריו שיהיה בכוחם לעמוד נגד שני סוגי יצה"ר אלה, ומזה נסתעף גשם בגשמיות יתקיים בישראל לעתיד הבטחה, שכתוב (ישעיה מג, ב) כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך".

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

כעת נשובה לדברי השם משמואל' בפרשת כי תשא. ראינו שיש לו לאדם שני כלים נפלאים לדביקות, אך כנגד זה יש לו שני מיני יצה"ר שרוצים לגזול את מוחו ולבו, ובכן מה יעשה להוציא את בולעם מפייהם? מפני כך נתן לנו הקב"ה שני מזבחות.

"והנה התלהבות שבקדושה שבא הרמז במזבח החיצון, מוציאה מיד יצה"ר שכנוי נדמה, ואש התלהבות דקדושה אוכלת אש

ב. אגב מהלך זה אינו עולה בקנה אחד עם המהלך שהבאנו בשיעור של יום ראשון שקטורת היא אהבה ותענוג והתלהבות דקדושה, וכנגד יצר הרע ניתנה, כי לפי מהלכו של השם משמואל' כל זה מרוזם במזבח החיצון. אמנם הקטורת המוקטרת על המזבח הפנימי, אף היא כח גדול כנגד היצר, אבל כח אחר הוא, כח של ישוב הדעת.

שיש לו פגמים קשים, בפרט בקדושה, קשה מאוד שתיכנס במוחו ההבנה האמיתית של טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו.

כך כתבו הצדיקים בעלי רוח הקודש מילה במילה. לדוגמא: בספר **דרכי האמונה** (ריש פרשת כי תבוא) מדבר הרבה מזה שרק כשהאדם נקי, יכולה לחדור בו ההבנה כי טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. הוא מסביר שם שכך רואים אצל לבן שאמר הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא, אין לי כלום, אתה לוקח ממני, אתה גונב ממני. הגישה הזו שכולם גונבים וחומסים אותי ואין לי כלום, היא תוצאה של החיים בתוך קליפה. **כשהאדם נקי, אינו מרגיש שכולם גונבים ממנו וכולם עושים לו עוול.** לא נשמע אותו מדבר ככה, כי אינו מרגיש ככה, כי **מתעוררת אצלו האמת שבנשמתו שהקב"ה מרעיף לו טובה בלי סוף.**

זביחת היצרים

ובחזרה אל הנקודה: יש לו לאדם את המהלך של המזבח החיצון, שהוא התלהבות דקדושה, לבטל את הקליפה של כגוי נדמה לו, ויש לו את המהלך של המזבח הפנימי, שהוא ישוב הדעת דקדושה, לבטל את הקליפה של כתלמיד חכם נדמה לו.

מבאר ה'שם משמואל' שמפני כך הם נקראים מזבח: "ובזה יובן שם מזבח והוא נגזר מלשון **שאמרו ז"ל** (סנהדרין מג, ב) כל הזובח את יצרו, כי זביחה היא ענין שבירה כבש"ס **עבודה זרה** (ג, ב) שבר מקל בפני עבודה זרה הוא כעין זביחה, על כן שבירת קליפת הלב והמוח נקראת מזבח, והם שני המזבחות.

הכוונה ישוב הדעת דקדושה? אכן הביאור הוא כך: כשהאדם עמוס רגשית¹, אם מחמת איזו פרשיה שעוברת עליו, אם מפני שנפגע ממאן דהו, אם מפני שהוא עייף, ואם מפני שיש לו רצונות שלא נתקיימו, קשה מאוד לנהל אתו שיח על היסודות הפשוטים באמונה, או ללמוד אתו חומש רש"י ושאר ספרים המחדירים את האמת בלב האדם, ולכן אנו מוצאים פעמים הרבה **שכאשר האדם כאוב מחמת צרתו, אין זה הזמן המתאים ללמדו את יסודות האמונה.** הוא כאוב עכשיו ומחפש מזור לצער, וכשמתחילים לדבר עמו בדברים שצריך להם ישוב הדעת, אינו מסוגל לשמוע. **אם רוצים לדבר עם האדם בענינים המדברים אל השכל, צריך לתפוס אותו בשעה שאין לו נסיון והוא רענן ושליו,** ואז יטבול במקוה ויאמר כמה מזמורי תהלים, **ואח"כ נוכל לדבר אתו ביסודות האמונה.**

הוא מוכרח לזה, כי אין דבר שיכול לבוא במקום זה. לכן צריך את המזבח הפנימי המרמז לישוב הדעת. אם מדברים עם האדם ביסודות האמונה כשדעתו מעוררת, זה עלול לקחת אותו אחורנית. אך כשהוא לומד את היסודות בשעה שדעתו מיושבת, אז הוא יכול להיזכר בהם גם בעת מצוקה ויאירו לו הדרך.

שורש נשמתו מאיר לו

וכפי שראינו בדברי ה'שם משמואל', כשמדובר בענין **ישוב הדעת דקדושה**, אין צורך בהכרח להביא ידיעות מבחוץ, אלא **כשלומד את התורה, מתעוררת האמת/הישרות שבנשמתו** שטוב ה' לכל וכו' ככל האמור בתהלה לדוד. אך נחוץ מאוד לדעת שאף זה אינו קורה **רק לאחר שהוא חוזר בתשובה קודם הלימוד**, כי מי

אכן זוהי הקושיא הגדולה. האדם צריך לחזור בתשובה כדי שיוכל לעורר את האהבה, אבל מה יעשה שטמטום לבו אינו נותן לו לחזור בתשובה? הנה מפני מה אין אנשים חוזרים בתשובה? הרי צריך להיות שוטה שלא לחזור בתשובה! כזו טיפשות! הרי האדם יכול להתקרב בין רגע להקב"ה, כי הקב"ה מוחל ואף מהפך את הזדונות לזכויות. אין זה אלא מפני שטמטום הלב אינו נותן לאדם לחזור בתשובה, ואם כן הקושיא באמת קשה.

אי אפשר שלא יקלוט ריח טהרה

"אך העצה היעוצה לזה היא שכל ישיחי לכך אם ההתעוררות היא באמת לגמרי, אלא ידחוק את עצמו (להרגיש איזו התעוררות) ויהיה עכ"פ בא לטהר, ויבקר בהיכלי תורה ויראה ביגיעת בשר אף שעדיין כחות החיצונים מושכין אותו לאחור, כי אי אפשר שלא יקלוט עכ"פ ריח טהרה.

"והנה בתרגום יונתן (פרשת פקודי מ, ז) דכיוור רומז לתשובה (והוא מובן למשכיל כי בו שוטפים את הידים והרגליים להיכנס להיכל ה') עיין שם, ולפי האמור יובן מקומו שהוא בין אוהל מועד ובין המזבח, באופן שלבוא אל הכיור שהוא רומז לתשובה, אין דרך אלא לעבור לפני המזבח וקולט עכ"פ מרחוק ריח טהרה ואהבה השופע מעל המזבח, ויש רמז לזה בש"ס זבחים (סב, א) שממקום המזבח הריחו ריח אברים ודו"ק, ואז רק אז יכול לבוא אל הכיור שרומז לתשובה."

כנגד המלעיגין

והנה מצוי הדבר, בפרט אצל החכמים המוחוכמים שיש להם קצת יותר דעת, שכאשר רואים בדרך משל מי שנסע לשבת וחזר מלא התלהבות והרגשים, אומרים לו: אפשר לשאול אותך שאלה? - מה יצא לך מכל זה? את זה ידעתי מראש שתחזור

ומביא לזה ראייה מהזוה"ק: "ומצאתי בזוה"ק סוף פרשת ויקהל (ריט, א) האי מדבחא דקטורת דאיהו פנימאה (המזבח הפנימי), אמאי אקרי מזבח והא לא דבחין ביה דבחין (למה נקרא מזבח והרי אין זבחים עליו זבחים), ומזבח על דא אקרי, אלא בגין דבטיל וכפית לכמה סטרין בישין (ומזבח על כן נקרא, אלא לפי שהוא מבטל וכופה כמה צדדים רעים), ובגין דההוא סטרא בישא כפית לא יכיל לשלטאה ולא למהוי קטיגורא (ולפי שאותו צד רע שנכפת, אינו יכול לשלוט יותר ולא לקטרג) ועל דא אקרי מזבח. וזהו סיוע לדרכנו במה שנוגע לאדם."

איך עוצרים את הגלגל?

קעת בא השם משמואל' ליישב את הקושיא הראשונה, מדוע נקבע מקום הכיור בין אהל מועד ובין המזבח. מבאר השם משמואל': "כי באמת אליה וקוץ בה, כי התינח יצה"ר שמתולדה (כלומר, היצה"ר שהאדם נולד עמו) שברא את האדם ישר ובכוחו לעורר בעצמו אהבה רבה כנ"ל, הוא אשא דאכיל אשא. אבל אם כבר קלקל מעשיו ומשך עליו יצה"ר בעוונותיו וכעבותות העגלה חטאה, והנה הוא אסור בעבותים, והאהבות החיצוניות שנשתאבו בקרבו אינן מניחות אותו להתלהב באהבה רבה, לזה צריך מקודם תשובה מעומקא דלבא על העבר, למען יחלשו כוחות החיצונים שעליו, אבל בעודנו נמסר ביד מנוול זה, תשובתו קשה, כי גם התעוררות התשובה מאין תמצא, וכל עוד שאיננו מרגיש ומתלהב לשוב לאור באור החיים, בלתי אפשר שתהיה חרטה גמורה על לשעבר וקבלה באמת על להבא, ואם לפעמים ידמה בנפשו שמתחרט, רובא דרובא הוא דמיון בעלמא כאשר יחלום והנה הוא אוכל והקיץ וריקה נפשו, וההתלהבות הקדושה באמת אי אפשר למי שעוד מצואתו לא רחץ".

כשהאדם אדוק בהרגלים פסולים, מהלך יש איך להתנתק מהם, ולכן סידר הקב"ה את המשכן באופן זה דווקא כדי שנוכח ללכת במהלך זה. תחילה תקבל ריח טהרה מהמזבח, אח"כ תלך ותרחץ את ידיך ורגליך, ואז תחזור אל המזבח ותקריב שם חטאת ותתלהב. אי אפשר לעשות את הכל בבת אחת.

אי אפשר להכריח התעוררות

אפשר לראות עוד מקום שבדרך כלל אי אפשר לראות בו הצלחה אלא אם כן הולכים בפסיעות קטנות ומדודות. מדובר על ענין איכות הלימוד. הדבר מצוי בפרט בישיבות שהלומד מתיישב ללמוד את המשנה הראשונה בגמרא, וכבר פתח לפניו חידושי הרשב"א, פני יהושע, חידושי הגר"ש שקאפ, חידושי הגר"ח. הוא עוד לא עבר לבבא השניה במשנה וכבר הוא מנסה לצלול במים אדירים. המציאות היא שבאופן כזה אי אפשר לראות הצלחה.

הדרך הנכונה היא כזו: תחילה לומדים את המושגים ונותנים להם לחדור למוח, למחרת חוזרים שוב על המושגים ומנסים להבין אותם מכל צד. כל ההבנות העמוקות מגיעות רק לאחר מכן כמו מאליהן לאחר שהיסודות כבר יצוקים היטב, ולא כשמכריחים אותן. רואים את הבחור הקטן מתחיל כבר לסובב באצבעו - מקשה ר' נחום... צדיק! איזה ר' נחום? רק אתמול התחלת ללמוד יבמות. אין לך עדיין את המושגים בכלל ואתה כבר לומד שני פירושים בביאור הזיקה. הלב אינו יכול לקלוט באופן כזה. אדרבא! ר' נחום עצמו היה אומר שיבמות מתחילים ללמוד רק בפעם השניה. פירוש: למדת כבר כל המסכת, הכל כבר בהיר ונהיר לך, ואינך מתקשה בהבנת המילים והמושגים, כעת תתחיל ללמוד מתחילת המסכת ותראה מה

אחרי שבת ותאמר שהיה פלאי פלאים, אבל האם אני יכול לדעת מה יהיה אתך ביום רביעי? מה יש לך מזה שאתה עולה מעלה מעלה ובסוף אתה נוחת על הקרקע? נניח שזה יקח שלושה ימים או ארבעה ימים, אבל בסוף תשוב לאותו מקום, אם כן מה יש לך מזה?

אכן כמה תשובות לדבר, אבל כאן ה'שם משמאל' אומר לנו כך: נניח שהשואל צודק... פעמים הרבה אינו צודק כלל, כי יש דברים שהאדם משנה במציאות, ויש דברים שהוא לומד והם חודרים עמוק בנפשו, והרי הוא משתפר למעשה ממש... אבל **אפילו נניח שלא השתפר כלל וחזר לכמות שהיה, מכל מקום היתה לו התלהבות דקדושה ולכל הפחות נכנס בו ריח טהרה, והריח הטהרה זהו הפתח לתשובה.** אין דרך אחרת לחזור בתשובה, כך אומר ה'שם משמאל'. אי אפשר להגיע אל הכיור מבלי לעבור דרך המזבח. ההתלהבות הזאת מעוררת תשוקה דקדושה אצל האדם ומסירה עכ"פ מעט מהטמטום הלב, ואז הוא יכול לבוא אל הכיור, לרחוץ את ידיו ואת רגליו ולחזור בתשובה, וכעת אומרים לו: מחל נא ותחזור אל המזבח. אל תמשיך הלאה, כי עדיין אינך מוכן. **עכשיו, אחרי שחזרת בתשובה, עליך לעורר בלבך שוב התלהבות דקדושה.**

וסיבת הדבר שזה פועל דווקא באופן זה, כי **כשבאים לדחות את הטומאה, צריך ללכת לאט לאט, ובשום אופן לא בבת אחת,** וכפי שראינו בשיעורים הקודמים, כגון מה שכתב ה'חזתם סופר' שהבבליים היו דוחקים במי שהוליך את השעיר לעזאזל, כי רצו לדחות את הטומאה בבת אחת, ולא צדקו בזה, ולכן הוצרכו לבנות כבש. הירגעו! יש עשר סוכות... דוחים את הטומאה, אבל לאט לאט...

ניתק את רגליו מן הארץ והמשיך בדרכו. איני יודע מה עלה בגורלו, אבל זה ברור לנו שזה מה שנקרא ריח טהרה. **תעבור במקום המפיץ ריח טהרה ותמשיך הלאה, והתשוקה תבוא מאליה.**

האמת שכך הוא מנהגו של עולם, כשבאים להציע לאדם לעשות איזה שינוי, אפילו בעסקי משא ומתן, אומרים לו: תחילה בא ותראה. אינני רוצה אפילו לשכנע אותך. בא ותראה ולאחר מכן שוב לביתך ותתייעץ עם בני ביתך. אח"כ נדבר.

אומר ה'שם משמואל': כך הקב"ה רוצה שיעבוד האדם. הקב"ה יודע מהי הקליפה שבמוח ומהי הקליפה שבלב. הוא יודע הכל. יכול היה לצוות להעמיד את הכיור לפני המזבח, סור מרע לפני עשה טוב, אך לא. הוא אומר לאדם: לא זו הדרך לדחות את הטומאה. ספוג תחילה מריח הטהרה, ורק אז תלך להתרחץ, ואז קרבנותיך יהיו קרבנות ותשובתך תהיה תשובה אמיתית.

על האדם לדעת שכאשר יש לו התלהבות דקדושה, אע"פ שאינה שלימה ואינה נשאת לאורך זמן, **יש בכוחה להביא לאחר מכן כיור**. כבר הבאנו כן לאחרונה מה שאמר אחד מזקני החסידים שהיה מגיע במסירות נפש לשבת אחים בליל שבת ונרדם על מקומו, שלכל הפחות הוא יושב על הרכבת. מדוע? כי כך הוא נספג עכ"פ מריח הטהרה.

מסתתפים בריח של טהרה

אף בשידוכים אנו יכולים לראות כעין זה. השדכן מתקשר להציע איזו הצעה, והאדם מיד דוחה אותו - לא! עדיין איני שומע... בכלל, אני פונה לכיוון אחר לגמרי. אומר לו השדכן: כן, כן, חס ושלום, חס ושלום... אני רק רוצה שתשמע את השם.

יקרה. תשאל איזו קושיא ויראו לך שזו קושיית התוספות בדף פלוני, יהיה איזה דבר שלא תבין, ויראו לך ששכחת מה שכתוב בדף פלוני בגמרא, ותאמר בהתרגשות תוך כדי שאתה מנתר ממקומך: איך שכחתי? הלא גמרא מפורשת היא! זה יבוא אצלך ממקום טבעי, לא ממקום מאולץ.

כך הוא הדבר ממש **כשהאדם רוצה לקנות מדרגות של קדושה ופרישות**. אף שם אין בכוחן להתיישב בבת אחת בתוך האדם, **ואם האדם מכריח את עצמו לפרוש בבת אחת, כיון שאין המדרגות מתאחדות אתו ומתקבלות על לבו**, כל עוד הוא יכול להתייטר, הוא מתייטר, אך **כיון שפוקע כח סבלו, מיד הוא משליך את הכל וחוזר לסורו**.

במקום שבעלי תשובה עומדים

הנה כולם יודעים שכשרוצים להחזיר אדם בתשובה, אחד מהצעדים הראשונים שעושים אתו הוא להראות לו סעודת שבת. לא אומרים לו כלום. שב בסעודת שבת וחזור לביתך. והנה הוא יושב בסעודת השבת ורואה אבא יהודי, אמא יהודייה, ילדים טהורים היושבים סביב השולחן, נרות מפיצים אור בוהק, וכן הלאה, ונספג בו ריח טהרה. הנה כי כן, דוגמא היא ליסוד זה של ה'שם משמואל'. ריח טהרה. אל תדבר אתו אף מילה אחת...

כעין זה יש לפעמים שאדם רחוק מן התורה עובר ליד בית כנסת ושומע ציבור של יראים שרים ניגון מעורר, ונעמד על מקומו מבלי יכולת להמשיך הלאה. כן ראיתי בעיני באחת השנים ביום כיפור בנעילה, כשהגענו לכי אנו עמך ושרנו עם כל ההתלהבות והטהרה, עבר אז יהודי רחוק ליד הפתח ועצר לשמוע מבלי לזוז, כאילו רותקו רגליו לארץ. רק כשהסתיים הניגון,

הולך לשולחנו של צדיק? **תכניס בך רוח טהרה, תקרא על תהלוכותיהם של יראים ושלמים, תכניס עוד ועוד.** איננו אומרים לך מה לעשות. **מבקשים ממך רק ליתן לעצמך לשאוף לריאותיך את ריח הטהרה.**

הנה הורים פקחים בו בזמן שנוהרים שלא להכניס בביתם חומרי קריאה מפוקפקים, כי אינם רוצים שייכנסו רוחות של הבל בנפשותם ובנפשות בני ביתם, הם קונים חומרי קריאה המלאים וגדושים במאמרים של חסידות ויראת שמים ומניחים אותם על השולחן. הם אינם אומרים לאף אחד לקרות בהם. הם רק קונים ומניחים על השולחן, בתקוה שמדי פעם הילדים יחטפו בהם מבטים....

זהו הא"ב, וזה מה שמביא לאחר מכן כיום, וכך צוה הקב"ה להקים את המשכן כאמור.

האיש מסכים מחמת כבודו של השדכן, ואומר שוב תוך כדי דיבור, אבל כפי שאמרתי לך, אין זה נוגע לי. השדכן נענה אחריו: כדברך, אין זה נוגע, רק רציתי שתשמע. ומה קורה למעשה? חולף לו חודש או יותר, והשדכן מקבל שיחת טלפון מאיש זה - פעם זרקת לי את השם... רק רציתי לדעת... עדיין איני אומר כלום, רק רציתי לקבל עוד קצת מידע....

מה הפשט בזה? הפשט הוא שכיון שנכנס בו הריח, הידיעה ממשיכה לטייל במוחו הגם שהוא אומר לא, ובבוא הזמן הוא מחליט לעשות אתה משהו. ככה זה הולך. ובכן, מדוע לא יבין האדם שכך הוא מקבל ריח של טהרה כשהוא מתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים ויראי ה', וכשהוא יוצא בליל שבת לשבת עם חסידים המזמרים לכבוד ה' ולכבוד השבת, וכשהוא

יום חמישי פרשת ויקהל כ"ז אד"א תשפ"ד

ריח טהרה לכל אחד ובכל מדרגה

השירים כתוב (א, ג) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך, ופירש **רש"י**: לריח שמניך טובים - שהריחו בהם אפסי ארץ אשר שמעו שמעך הטוב בעשותך נוראים במצרים. על כן עלמות אהבוך - בא יתרו לקול השמועה ונתגייר, אף רחב הזונה אמרה כי שמענו את אשר הוביש וגו' ועל-ידי כן כי ה' אלוקים הוא אלוקים בשמים וגו'.

כותב ה'שם משמואל': "והם בגיונתן בוודאי היו כוחות החיצונים מושלים עליהם, ואין לך פחות שבשיראל שלא יהיה יותר במעלה ממי שנולד מטיפה פסולה, וגיוורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמיה. ואם הם בגיונתן קלטו עכ"פ ריח טהרה, מובן אשר **כל איש ישראל אפילו הוא בתכלית הרוע רח"ל ביכולתו לקלוט ריח טהרה ממה שהוא מבקר בהיכלי תורה ויראה ביגיעת בשר, ובשביל הריח שמקשקש בקרבו, אז אפשר לזכות לתשובה**".

שערי הריח לא ננעלו

אכן יסוד זה כל-כך נכון בפרט כשמדובר באותן נשמות שתעו לגמרי, כי יש שמנסים להחזיר אותם אל הקדושה ומרגישים שאין בכלל עם מי לדבר, ובפרט מתמודדים עם זה בימינו העוסקים בקירוב רחוקים\קרובים שמאז שהכלים הטכנולוגיים נפוצו על הארץ ואנשים נשתעבדו אליהם בכל הרמ"ח והשס"ה, הם מרגישים שאין להם יותר מה לפעול, וכבר היו מהם שהחליטו לסגור את ישיבתם כי רואים שאינם יכולים להשפיע על הבחורים, כי הבחורים אינם מסוגלים לשמוע.

לריח שמניך טובים

בשיעור הקודם למדנו את דברי ה'שם משמואל' וראינו שלפני שהאדם מגיע אל הכיור להיטהר, הוא צריך לעבור דרך המזבח ולקבל ריח טהרה, כך היא דרכה של תשובה. ויסוד זה נוגע מאוד, ועלינו להוסיף עוד בליבונו, ללמוד עוד מדברי ה'שם משמואל' ולראות הלכה למעשה היכן הכיור ואיך עוברים את המזבח בדרך לכיור.

הנה ה'שם משמואל' שם העמיד יסוד שאפילו האדם מלא בעבירות ופגמים חמורים וטמטום הלב, יש איוו קדושה שפועלת בו. אכן כן, זה כל היסוד, כי באמת ישנה קושיא עצומה. הקושיא היא שכאשר יש לו לאדם טמטום הלב, יש לו בעיה עם התשובה עצמה. ורואים זאת בחוש. רואים שמי שאדוק בעבירה, מתקשה מאוד לחזור בתשובה, והקליפות מונעות אותו מכך, וזו אחת מהסיבות שהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו, כי פגם במקום שאינו נותן לו לחזור בתשובה. הוי אומר: יש תשובה, אבל הקליפות והחיצונים שנדבקים באדם כשהוא עובר עבירות, פועלים עליו שלא יוכל להגיע אל התשובה ושלא ירצה להגיע אל התשובה. ועל זה חידש ה'שם משמואל' שיש דבר שפועל על האדם גם במצב כזה, והגדרתו היא ריח טהרה. אכן עכשיו צריך האדם לדעת איך להביא עליו ריח טהרה, אבל זהו היסוד שאפילו הנמצא במצב כזה, מועיל לו ריח טהרה.

ה'שם משמואל' מביא לזה כמה ראיות. ראיה אחת הוא מביא כי הנה בשיר

אפשר לו לזמר? והסביר הדבר על פי משל לעובר לפני חנות של בושם, שהריח הוא מרגיש, מושך את דעתו ורצונו לשם, ומפאת זה בכוחו לומר, עד כאן תוכן דבריו. וכן נאמר שעל ידי קליטת הריח כנ"ל, שוב יהיה ביכולתו לבוא לחרטה גמורה על העבר וקבלה על העתיד, ומזה יבוא לאהבה רבה בהתלהבות עד שאשא אכיל אשא".

עוד הוא כותב: "וכבר אמרנו רמז במשנת תמיד (פ"א מ"ד) שהנכנס לקידוש ידים שחרית אין אדם נכנס עמו ולא נר בידו, אלא מהלך לאור המערכה, היינו סיועו של המזבח. ולדברינו [עתה] יובן עוד יותר, כי הנה האור נברא ביום הראשון והוא שליטת עת מדת חסד ואהבה (כי היום הראשון הוא כנגד המדה הראשונה משבעת המדות), על כן כל אהבה נתכנה בשם אור, וכמו שכתבו תוספות מגילה (יד, ב) בד"ה שגלתה, והיינו שריח אהבה לבוא לתשובה היה מפאת אור המערכה, ועל כן לאחר קידוש ידיים ורגליים הרומז לתשובה, יכול אח"כ לגשת אל המזבח לשרת שהיא אהבה רבה כנ"ל".

ברבורים ושלו ודגים

והנה בשיעור הקודם הבאנו כמה דוגמאות לריח טהרה, כגון להיות בשבת אחים גם יחד לבילי שבת או לשמוע ניגון דביקות. אך האמת שאף פחות מזה נחשב לריח טהרה, כי אפילו האדם נהנה מדבר שיש לו שייכות לעניני יהדות, זה נחשב לו לריח טהרה. כן שמעתי מיהודי העובד עם נערים שנשרו מעץ החיים, שבמשך תקופה ארוכה הוא רק נותן להם לאכול מאכלי שבת, ונזהר שלא להעמיס עליהם שום דבר מעבר לזה. אמנם לא נעים ליהודי ירא שמים להיות עם נערים כאלה המבלים את זמנם בדיבורי סרק וקלות ראש, אבל

ושורש כל זה הוא שיש שהקליפות מסובבות את האדם ואין רואים שיש איזו הזדמנות לתשובה. אומר ה'שם משמואל': יתכן שאם תמשיך לנסות לפעול עליו לחזור בתשובה, אפילו תעשה כן שנים הרבה, לא תצליח. אבל יש משהו אחר שאתה יכול לעשות. אתה יכול להספיג בריח של טהרה. אכן מצד חכמת חיים כולם יאמרו כן - תביא אותו לראות דבר שבקדושה ואל תגיד לו כלום. חס ושלום! אל תגיד לו שהוא צריך לשמור שבת, אבל תן לו להסתובב שם ולראות איך אנשים מתענגים על ה'. אך ה'שם משמואל' יצק כאן יסוד בתורה, לא יסוד של חכמת חיים. הוא אומר כך: אתה מצווה לצמצם בשבילו את האור, אלמלא כן לא יוכל לחזור בתשובה, דייקא בגלל העבירה וטמטום הלב.

ואפשר שזהו בכלל מאמר חז"ל (יבמות סה, ב): "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע", כי צריך לפתוח את הדלת, ופתיחת הדלת נעשית על-ידי ריח טהרה. יאמר האומר: אף זה אינו מועיל. אומר לו ה'שם משמואל': לא צדקת. ריח טהרה מועיל גם מועיל. והדבר נוגע לא רק למי שהתרחק לגמרי, אלא גם למי שנמצא ככאב נפשי ורוצים להשפיע עליו חיזוק אבל אין לו עכשיו את הכלים לקבל, ואפשר גם שבגלל העבירות שבידו אינו יכול לקבל, אומר ה'שם משמואל': יש דבר שנועד למצבים כאלה - ריח טהרה.

אזמר בשבחין למיעל גו פתחין

ממשיך ה'שם משמואל': "וכעין ששמעתי מאדמו"ר [רבי חנוך הענין] הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר אהא דאמרינן אזמר בשבחין למיעל גו פתחין, מדקאמר למיעל, מכלל שעדיין עומד מבחוץ, ואיך

שמוע תשמעו - שמוע בישן תשמע בחדש, אבל כשהאדם נותן נשיקה, הרי לא למד כלום! אכן מפני כך אנו צריכים לדברי ה'שם משמואל'. **הגם שלא למד כלום, אבל התהלך לאור המערכה.**

החושים אינם מוגבלים לאברים

כעת נרחיב קצת בענין ריח הטהרה: כל אחד מהחושים, האבר בגוף שעוסק בו, הוא רק דוגמא אחת מצומצמת לכוח שיש לו. ניקח למשל את חוש הראיה, וכבר הזכרנו זאת בשיעור ביום ראשון שלכאורה הדבר תמוה, הראיה היא כח כה עצום אך אי אפשר להשתמש בו. אתה יכול להסתכל בגמרא (ואף אז זה רק כאמצעי להשתמש עם המוח ולא כדי להתענג עם הראיה), אתה יכול להסתכל באותיות הספר תורה, ואם יש לפניך צדיק אמיתי, הסתכל בו ותקיים והיו עיניך רואות את מוריך, אבל חוץ מזה עיקר העבודה היא לא להסתכל. אל תסתכל ברחוב, אל תסתכל סביבך, אל תפגום את עיניך. האדם טוען: תן לי רשות להסתכל בעיני לכל הפחות כאותה מדה שאתה מצוה אותי לעצום אותן. מה עם זה לעומת זה? אינך נותן לי להשתמש עם העינים. אתה אומר לי ליתן לעצמי תענוגים דקדושה, איך? על-ידי שירה וזמרה ותפילה וכו', אבל אני רוצה להתענג גם דרך העינים, אני רוצה ראייה דקדושה.

ועל זה באה התשובה **שהראיה כלל אינה מוגבלת לעינים**. מי סיפר לך שלראות אתה יכול רק בעינים? הקב"ה ברא את האדם באופן שגם לגופו יהיו שני חלונות קטנים ויוכל להשתמש באמצעותם בכוח הראיה, אבל לא זהו עיקר השימוש בכוח הראיה. אדרבא, באמת **מדובר בכוח רוחני, כח לקבל הבנה בדבר מסוים בדרגה של ראייה, וזהו באמת התענוג שבראייה, כי על-ידי ההבנה הבהירה שבאמצעות**

זוהי דרכו, **הוא נותן להם לאכול את מאכלי השבת וזה מה שמעורר בהם נקודה קטנה שעם הזמן מחזירה אותם בתשובה שלימה.**

כן סיפרנו בעבר על בחור אחד אחרי המלחמה שירד מן הדרך, ועמד עם חבריו בתחנת הרכבת והמתינו לרכבת שתבוא ויסעו יחד למשחק כדור רגל, וכשהגיעה הרכבת, ריח הפחם שהכה באפו, **הזכיר לו את ריח החמין שבישלה אמו לכבוד שבת קודש, ושב על עקביו, ומשם דרכו היתה קצרה לחזור לחיק היהדות.**

ריח של אהבת תורה

והאמת היא שאף המעשה שסיפרנו ביום חמישי שבו עבר עם **האימור רבי מרדכי מוויזניץ** מאנסי זיע"א, הוא דוגמא נפלאה ליסוד זה של ה'שם משמואל'. הרבי שאל את החסיד: היכן השעות צעטילי? השיב החסיד: אין לי חשק ללמוד. שאל הרבי: חמש עשרה דקות ביום אתה יכול ללמוד? לא, השיב החסיד. עשר דקות ביום? גם לא. חמש דקות? אף זה לא. כראות הרבי באיזו מדרגה הוא נמצא, שאל אותו אם יוכל לבקש ממנו טובה, ואף על זה אמר החסיד שהוא מוכן רק לשמוע, אך אינו מתחייב לקיים. אמר לו הרבי: אני רוצה לבקש ממך שכל ערב לפני שאתה עולה על יצועך, תוציא גמרא מארון הספרים, תנשק אותה ותחזיר. החסיד קיבל זאת על עצמו, קיבל וקיים. וכעבור זמן לא רב קיבל מזה טעם בלימוד והתחיל ללמוד כמה שעות ביום.

הנה כי כן, **זה מה שנקרא ריח טהרה**. והפירוש הוא כך: לכאורה יש להתפלא, מה הענין לתת נשיקה לגמרא? זה מצוה? זה מנהג? איך יכול דבר כזה לעורר את האדם לקבוע עתים לתורה? מילא אם האדם לומד חמש דקות, אז יש לנו את הכלל של אם

היסוד. האדם מרגיש שכל הזמן אומרים לו: לא!!! לא!!! לא!!! אך אין זה נכון. **יש לו לאדם כח נפלא להתקשר בהתפעלות והתרגשות נפלאה.** בוודאי! זהו כוחו של הצדיק, ולכן הוא יכול להשפיע, כי כשזה קורה, יכול האדם להיות דולה ומשקה, ודבריו היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. כך המציאות. הכוח של החוש כשאני מצומצם בגשמי, הוא הרבה יותר חזק. בפועל אינו מוגבל. אין הוא צריך להיות מוגבל רק לכאן. ואנשים משתמשים בזה כל הזמן, לא רק הצדיקים, אך הצדיקים מאחר שלא פגמו, זה מתקיים אצלם באופן הרבה יותר חזק ואמיתי.

הדודאים נתנו ריח

ובחזרה אל הריח. ריח אינו חייב להיות ריח הנכנס לאף, כאותו מעשה עם הבחור שנכנס באפו ריח החמין. אלא כשאומרים **ריח טהרה, הכוונה לחוש הריח. חוש הריח אינו מוגבל לאף.** למלך המשיח יהיה חוש ריח עצום. "וַיְהִי־חֹשֶׁן בִּירְאֵת ה' וְלֹא לְמִרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִוְכַח" (ישעיהו יא, ג). משיח יוכל להריח מיהו ירא שמים. אף בלשון בני אדם אומרים: לפלוני יש ריח טוב. באמת הוא כך, כי זה נכון בכל הדרגות, אך הצד השווה שאין צריך למשש את הדבר. אתה יכול לעמוד מרחוק ומגיע אליך חלקיקים קטנים היוצאים מגוף הדבר.

אכן כן, כך פועל הריח כידוע. יוצאים חלקיקים קטנים ביותר שאי אפשר למששם בידיים ולראותם בעיניים, ומגיעים אל האדם ונכנסים לאפו. ואף ברוחניות כך הוא. זה חוש. ומי שלא פגם מעודו בחוש הריח, זה פועל אצלו בכל תוקפו. אכן כתוב בספרים* שזהו החוש היחיד שאדם הראשון

הראיה, מתחבר האדם אל הדבר בחיבור גמור, כידוע שיש עופות שיכולים להזדווג על-ידי הראיה ועושים תולדות. ראיה אוספת את כל החושים, כי הראיה קשורה אל הלב, כמו שאמרו חז"ל (ע"ז כה, ב) שורייני דעינא בליבא תליא, וכשנאספים כל החושים, יש לו לאדם תענוג נפלא. אך אין צריך בשביל זה בהכרח שהעינים יהיו פקוחות ויראה איזה דבר הנמצא בחוץ ותתגבר זרימת דמו בבחינת עין רואה והלב חומד, אלא אותו דבר ממש יכול לקרות **כשיש לו לאדם הבנה בהירה באיזה דבר כאילו הוא רואה אותו בחוש, כי גם אז זה כובש את לבו הגם שעיניו עצומות.**

וכבר אמרנו אז שמצד שני נוכל לראות מי שעיניו פקוחות לרווחה בחזרת הש"ץ ומוחו מרחף בשווקים וברחובות, וברור לכל שאינו משתמש אז בעיניו. וכמו"כ רוב בני אדם ברוב הזמן, אף שבמקרה הם רואים, אינם משתמשים כלל בכוח הראיה שלהם, כי הם ישנים בהקיצ.

ראיה בלתי מוגבלת

נמצא שבאמת קיבלנו את כח הראיה להשתמש בו כל היום כולו, ואכן הצדיקים שלא פגמו בעיניהם כלל, לא היתה ראייתם מוגבלת למחיצות, ויכולים היו לראות את המתרחש בקצה השני של העולם. ואף אנו מתפללים והאר עינינו בתורתך, היינו שתהיה לנו הבנה ותפיסה בתורה כאילו אנו רואים בעינינו. וזהו גם והיו עיניך רואות את מוריך, היינו שתראה את אדונך. **זה לא מוכרח להיות דרך העינים. העינים הם דבר גשמי בלבד, והחוש הוא מעבר לגשמי.** דומה הדבר לשכל. **שכל הוא דבר רוחני, רק המוח שהוא משכן השכל הוא גשמי.** וכן הוא בכל החושים. ואף מדת

א. ראה לדוגמא 'בני יששכר' מאמרי חודש אדר א ט.

בזול, ואף שאינם מרוויחים מזה כלום, הם עושים זאת כדי להפיץ ריח וכל העובר ושב כיון שמריח את ריח הפופקורן, נכנס פנימה, וכיון שנכנס פנימה, הוא כבר קונה כמה דברים לכבוד שבת קודש.

וכאמור, אם בגשמיות הריח מצומצם מאוד ונכנס רק דרך החוטם, ברוחניות אינו מצומצם כלל וכוח הריח הוא גם כשאינו שום ממשות. כך סיפרו חז"ל על רבי יהושע בן חנניא שהביאתו אמו לבית המדרש לשמוע את קול התורה וזה הוסיף לו יראת שמים². אתה יכול להגדירו? אכן ל'שם משמואל' יש הגדרה ברורה לזה - ריח טהרה.

ונמצא שכך הוא לענין מעשה, **אם אתה רוצה להשיע על זולתך ריח טהרה**, אתה יכול להשיע לו קול תורה, אתה יכול להשיע לו זמירות שבת, ואתה יכול להראות לו איך מתנהגים יראי ה'. אכן זהו אחד מהדברים שכוחם רב לקרב את האדם, וכבר אמרו חז"ל שיהא שם שמים מתאהב על ידך. כשרואים איך ירא ה' מתנהג, ואיך מדותיו מתקונות, וכמה הוא נזהר שלא לרמות אחרים, זה מפיץ ריח עז של טהרה שחודר לתוך האדם, פעמים בחוש הראיה, פעמים בחוש השמיעה. עכ"פ כך האדם נספג בריח טהרה, כך הוא חולף על פני אור המערכה. **כשהאדם רואה משהו פעמים הרבה, זה מותיר רושם בלבו, לשני הצדדים, כך היא המציאות.**

מאהבה רבה לאהבת עולם

וממשיך עוד ה'שם משמואל': "והנה מקום אתי לפרש דברי הש"ס ברכות (יא, ב) בברכה שניה שלפני ק"ש, מאי היא? אמר רב יהודה אמר שמואל: אהבה רבה וכו' ורבנן אמרי: אהבת עולם. ובתוספות: הלכך

לא פגם בחטא עץ הדעת. בכל החושים פגם חוץ מחוש הריח. ואפשר שזוהי הסיבה שאף מי שחטא יכול להרגיש ריח טהרה, כי חוש זה לא נפגם בחטא עץ הדעת. אומרים לו לאדם: **השתמש בחוש זה שלא נפגם וכך תוכל להתקרב אל הקדושה.**

לריח רוחני חלקיקים רוחניים

עכ"פ אף ברוחניות חוש הריח פועל באופן זה. ברוחניות יש חלקיקים קטנים של רוחניות שאי אפשר למששם, כי אין הם מצוה או מנהג של עשייה, אבל הם באים מן הרוחניות ומשוטטים באויר, וכשהאדם מסתובב שם, הם נכנסים בו. וכאמור לעיל, מעשה זה עם הרבי מוויזניץ היא דוגמא נפלאה לכך, כי הנשיקה אין לה ממשות, אבל כיון שהאדם עושה פעולה של אהבת התורה, נכנסת בו אהבת התורה. כמוה? כשיעור הנכנס כשהריח חודר דרך האף. עוד פעם ועוד פעם ושוב פעם ובסוף זה משיע.

כך הוא גם לאידך גיסא, נניח שהאדם קורא דברים שהם קצת מפוקפקים, וכשהוא מסיים, הוא אומר: לא היה פה שום דבר לא טוב, לא היה פה שום דבר המשחית את הנפש. אך מה הבעיה האמיתית? - הריח. יתכן שבאותיות שקראת לא מצאת שום דבר שאינו הגון, אבל יש איזה ריח שנודף מבין האותיות. משהו קרירות על איזה ענין, גרגיר של השקפה הנוגדת את ההשקפה המזוככת. וכפי שאצל הקדושה פרוטה מצטרפת לפרוטה עד שזה מתחיל להשיע, כך גם לאידך גיסא, כי הכוח פועל בשני הצדדים.

משל למה הדבר דומה, לחנויות לממכר מיני קטניות ומאכלי שבת, שמעמידים בחוץ מכונת פופקורן ומוכרים פופקורן

ב. ראה בן יהוידע חגיגה ג, א.

והיינו בערבית שהיא אחר היום בקדשים, שהלילה הולך אחר היום, וסברו התוספות שבוודאי רבנן לא פליגי על זה, אלא על הגמור שמוטב שיהיה דבר של קיימא".

המתבאר מדברי ה'שם משמואל' שלא רק כשמתחילים להיכנס בשערי העבודה, מתחילים עם ריח, אלא כל פעם שהאדם רוצה להתקדם הלאה, עליו להתחיל עם ריח וללכת לאט לאט. ועוד אנו רואים מדבריו שכאשר האדם מתלהב, הוא מגיע אח"כ למוח. אנשים סבורים שאין קשר בין השנים. נוהגים לומר: "פלוני הוא אדם מולהב, אך יש לו מצבים משתנים, פעמים שהוא מלא התלהבות ופעמים שהוא כבוי לגמרי. הוא כל-כך שונה מהאנשים הרגועים בעלי המחשבה". אין זה נכון, כי הגם שהמוח שליט על הלב וגורם לו להתפעל, מכל מקום ההתפעלות שבלב מסייעת לו לאדם להיות בסוף יהודי של אהבת עולם, כלומר לא אחד כזה שהוא פעם מלאך פעם גלח. בתחילה הוא באופן של אהבה רבה, ובסוף הוא באופן של אהבת עולם.

מקולות וברקים לצניעות

הנה ה'שפת אמת' (כי תשא תרל"ט) כתב כך: רש"י כתב על הפסוק "ואיש לא יעלה עמך" - "הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהילה, שלטה בהן עין רעה, אין לך מדה יפה מן הצניעות". כלומר, הלוחות הראשונות בגלל שניתנו בקולות וברקים - נשברו, והשניות שניתנו בצניעה - נתקיימו. וקשה למה לא נתן גם הראשונות בצניעה, ואילו היה נותנם בצניעה, לא היו נשברות?

מבאר ה'שפת אמת' שבתחילה זקוקים היו לקולות וברקים. אין הצניעות יכולה

תקינו לומר בשחרית אהבה רבה ובערבית אהבת עולם. ואינו מובן, מאחר דהלכה כרבנן, למה לא נימא גם בשחרית אהבת עולם, וכמו שהוא באמת מנהג מקומות הרבה (ורק בשבת אומרים אהבה רבה על פי האר"י ז"ל)?

"אך יש ליישב טעמא דידיה, דהנה מזבח החיצון אמרנו דהוא לעומת הלב הנוער באהבה רבה, והנה הלב הוא בעל שינוי (הוא משתנה בכל עת), ובמדרש קהלת (פ"א) מחשב ומונה ששים שינויים שבלב, הלב שמת, הלב מתעצב וכו',¹ ולעומת המזבח הפנימי שהוא נגד המוח והוא בקרירות ואין האהבה כל-כך בהתגלות אלא בחשאי, מכל מקום המוח אינו כל-כך בעל שינוי, כי שכל אינו בעל שינוי כמו שכתב המהר"ל כמה פעמים. ועל כן נקרא אהבת עולם. והנה לכל אחד יש מעלה מיוחדת, שזה (הלב) אהבה רבה גדולה מאוד רשפיה רשפי אש שלהבתייה, ולזה (למוח) יש מעלה שהוא דבר של קיימא.

"וזוהו דאיפלגי, מר סבר דזה שפיר טפי, ומר סבר דזה שפיר טפי, וקיימא לן כרבנן דדבר של קיימא שפיר טפי, ומכל מקום אולי היה אפשר לצרף שתי המעלות בוודאי, כי אז כולי עלמא מודי דהוי שפיר טפי, אבל אי אפשר לומר שתיהן כאחת. והנה התפילות עומדות לנו במקום קרבן, ובוודאי כן הוא ק"ש וברכותיה דצורך תפילה נינהו וצריכין לסמוך גאולה לתפלה. על כן סברו התוספות דאפשר לקיים שניהם ככהאי גוונא דתחילה לומר אהבה רבה, היינו בשחרית, וכמו שסדר העבודות היא על מזבח החיצון שהוא אהבה רבה, ואח"כ באין אל המזבח הפנימי שהיא אהבת עולם,

ג. כדאי לדעת את דברי המדרש, כי היום אחת מהדרכים לעזור למי שרגשותיו אינם פתורים, היא ללמוד לתת שם לרגשותיו, אתה ברוגז, אתה פגוע, אתה מודאג, אתה מבוייש וכו'. כשהאדם יכול להגדיר את מה שמרגיש, הוא יכול למצוא לו פתרון...

על רבי עקיבא - אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, ומאוחר יותר כבר לא ראו עליהם כזאת. האהבה רבה הביאה לידי אהבת עולם. אף על רבי עקיבא אמרו **חז"ל** שבהיותו מתפלל עם הציבור לא היו נוהג כן, אלא להיפך, היה מקצר בפני כולם. ואפשר שיש בזה גם מזה הענין, כי כשעלה במדרגה מחמת התפילה עם הציבור, לא היה זקוק לכך.

ה'שם משמואל' ביאר שכך היה הסדר בבית המקדש, המזבח החיצון הוביל אל המזבח הפנימי, וכך אצל האדם האהבה רבה של תפילת שחרית, מובילה לאהבת עולם של תפילת ערבית.

מפניא דשבתא לצפרא דשבתא

ממשיך ה'שם משמואל' שכך פועלת ג"כ השבת קודש: "ולפי האמור יש לפרש כעין זה **לישנא דקרא** אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדשכם, והמפרשים דקדקו בלשון שבתותי, לשון רבים מהו? ויש לומר דהיא **שבת דליליא ושבת דיממא, והם מקבילים נגד שני המזבחות**. שבת דליליא היא שמור, מקביל לעומת מזבח החיצון, ה"א האחרונה שבשם הוי"ה ברוך הוא, ובשבת דליליא כל **ישראל מתעוררין באהבה רבה** וכולהו מתעטרין בנשמתין חדתין, והוא הנקרא חקל תפוחין, מה תפוח פריו קודם לעליו (בשונה מכל עצי הפרי שעליהן קודמין לפריין), אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, **כבש"ס שבת** (פח, א), והוא מפאת גודל האהבה, והאהבה **דוחקת עד שנקראו עמא פויזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו ככתוב** (משלי ה, יט) באהבתה תשגה תמיד, **וזה מרגיש כל איש ישראל אם אך רוצה להרגיש, וזה מוציא מיצה"ר דכגוי נדמה לו** (היינו משיכת הלב כפי שלמדנו בשיעור הקודם), **כי במקום אהבת ה'**

להתקיים בלי שיקדים לה קולות וברקים. ובלשונו: **"לולי התלהבות הקודם בפירסום, לא היה אח"כ יכולת לילך בדרך צניעות**. רק על-ידי שכבר הקדימו בקולי קולות, נתקיים אח"כ הצניעות. וזה לימוד לדורות **כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום, ואם כי לא יהיה נשאר זאת ההתלהבות דבר של קיימא, עם כל זה הוא העצה גם לימי הירידה אח"כ"**.

הדבר מזכיר אותו עניו שבענויים שרצה שאף אחד לא יראה אותו לומד, מה עשה? כיבה את האור בחדרו, עלה על יצועו וכיסה את עצמו בשמיכתו עד מעל הראש, כשהוא מחזיק את הספר פתוח כנגד עיניו, ותוך רגעים ספורים מצא את עצמו חולם חלום. אי אפשר להתחיל מיד עם הצניעות. הוא עסוק בכך שאף אחד לא יידע, ומרוב שהוא עסוק בכך, באמת אין מה לדעת עליו.

מהתלהבות משתנית לישוב הדעת

הנקודה היא כזו: יש תורה, יש התלהבות... בא אחד וטוען: אבל אני ראיתי את התלהבותך, ראיתי אותך בעת התפילה, ותראה איך אתה נראה עכשיו ביום שני. אינך בן אדם מיושב. כנגד זה דיבר ה'שם משמואל' ואמר **שחוסר הישוב הדעת הבא מן ההתלהבות, מביא לידי ישוב הדעת**. האדם התלהב והתרגש, ואנשים שואלים אותו: מה היה לך מזה? בסוף הרי נרגעת. ובכן, דע לך שלא רק היה לך ריח טהרה, מה שיביא אותך לידי תשובה, והתשובה לידי התלהבות גדולה. אלא יותר מזה - ה'שם משמואל' אומר מפורש: **אהבה רבה מביא לידי אהבת עולם. עוד קצת התלהבות, עוד קצת התלהבות, עד שהאהבה תתישב במוחך ותיהפך לאהבת עולם**.

היו הרבה מהצדיקים שבצעירותם ראו אותם מתלהבים ומתלהטים, כפי שנאמר

הבא ליטהר מרגיש ריח טהרה

ה'שם משמואל' ממשיך: "וכל מי שבא לטהר, מרגיש עכ"פ ריח קדושה וטהרה, והוא כעין מהלך לאור המערכה, ומוזה באין לתשובה, כי בלתי תשובה אי אפשר לרבך באהבה רבה בהגיע שבת. כמו שהגיד אדומו"ר הרי"ם זצלה"ה מגור ששבת היא 'ברוך', וכל מי שאיננו חזק בעצמו עכ"פ על להבא לקיים כל התורה כולה, הוא בכלל ארור אשר לא יקים, ואין ארור מתדבק בברוך".

הנה מדוע אין האדם מרגיש רצון עז ביום שישי לחזור בתשובה? מדוע אינו מרגיש שהוא מוכרח אז לחזור בתשובה? - מפני שלא קיבל את ריח הטהרה, ועדיין יש לו טמטום הלב. על כן אין לו לאדם ברירה, כי אם לעורר בלבו את התשוקה לשבת קודש מבעוד מועד ועל-ידי כן לקבל ריח טהרה.

"וזהו כדמיון קידוש ידים ורגלים קודם הגשת המזבח. ואולי לדוגמא זו היא הטבילה ערב שבת אחר חצות. והנה הכל היא כסדר, כשהגיע חצות אז זמן קליטת הריח, והוא כעין מהלך לאור המערכה, ובשביל זה באין לתשובה דמיון הכיור, ועל-ידי זה זוכין לשבת דליליא שהוא אהבה רבה, דמיון הגשת מזבח החיצון, ואח"כ זוכין לשבת דיממא אהבת עולם".

מסיים ה'שם משמואל': "ובזה יש לפרש מה שאנו אומרים בזמירות: ה' אלקי ישראל אהבת תמים ה' אלוקי ישראל תשועת עולמים, דהנה תמים הוא דביקות כמו שדרשו ז"ל יונתי תמתי תאומתי (זוהר אדרא זוטא פרשת האזינו: יונתי תמתי, אל תקרי תמתי אלא תאומתי), והוא מקביל לשבת דליליא, ומוזה באין לזכות לתשועת עולמים על-ידי שבת דיממא".

אין לשום אהבה חיצונית כל מקום והיא אשא אכיל אשא. ובשבת דיממא זוכין עוד יותר לישוב הדעת שהוא במוח, והוא זכור, והוא עתיקא קדישא וכו', ועל-ידי זה מתבטלים כל מיני הסתרות וטעותים המטעים את השכל, והוא כעין המזבח הפנימי ומוציא מיצה"ר של כתלמיד חכם נדמה לו.

שומרי ומצפי שבת קודש

"ויש עוד לומר, דהנה איתא בספרים¹ שהארת השבת מתמדת ל"א שעות, גמטריא שם א"ל, והוא מחצות היום של ערב שבת עד שעה אחת במוצש"ק. והנה בערב שבת מחצות שמתחילה הארת השבת, אז ישראל קולטין ריח שבת".

אין האדם יכול להכניס בקרבו את השבת באופן בריא עד שתיעשה חלק ממנו, רק אם הוא הולך לאט לאט, ואינו שונה בזה מכל בעל תשובה. אתה בא לביל שבת ומתנענע בחזקה הלך ושוב, שואלים אותך: צדיק! עברת את השלב של הריח? אם לא עברת אותו, תמצא את עצמך באמצע השבת כביום חול. חבל! אתה צריך לקבל תחילה את ריח השבת.

והדבר נפלא, כי ידוע שה'אור החיים' הק' בפרשת כי תשא מדבר מזה ששמור את יום השבת פירושו שכל השבוע צריך להמתין לשבת, צריך לצפות ולייחל לשבת שתבוא. ומה באמת התכלית בזה? אומר ה'שם משמואל': פשוט מאוד, כי זהו הריח. כשאתה עומד עדיין בימות החול וחושב על השבת ומעורר עליה תשוקה בלבך, אתה שואף בריאותיך את ריח השבת. אתה מוכרח לזה, כי בלי זה אין התשובה יכולה להתיישב אצלך.

ד. ראה 'פרי עץ חיים' שער השבת פרק כד.

הגאולה באה קימעא קימעא

במדרש שוחר טוב על הפסוק "מגדיל ישועות מלכו" כתוב: "ר' יודן אומר לפי שאין הגאולה באה על אומה זו בבת אחת, אלא קימעא קימעא, ומהו מגדיל? לפי שהיא מתגדלת והולכת לפני ישראל" (ואפשר שזהו ג"כ כוונת הנוסח מצמיח ישועה, שהישועה צומחת לאטה כצמח המטפס ועולה מן הארץ). גאולה פירושה שהאדם נגאל. אין האדם יכול להיגאל בבת אחת. הוא צריך לקבל תחילה הבנה בלב, הוה אמינא. עכשיו תניח. תן להוה אמינא להתבשל. עכשיו תכניס עוד הוה אמינא. בכל מדרגה שהאדם רוצה לעלות, יש מהלך של מגדיל ישועות. **האדם זקוק תמיד לארבע שלבים:** מעבר לאור המערכה - **ריח טהרה**, נטילת ידיים ורגליים בכיור - **תשובה**, הקרבת הקרבן על המזבח החיצון - **התלהבות**, ואח"כ הקטרת הקטורת על המזבח הפנימי - **ישוב הדעת**.

הכינו את אשר יטפסו

לסיום: יש לנו לעשות חשבון פשוט - אם מהלך זה מועיל לבעלי תשובה, ומועיל לכהנים המקריבים קרבנות במשכן, ומועיל להרגיש טעם בשבת, ולהרגיש טעם בגמרא, אם כן בוודאי הוא מועיל לכל מדרגה שהאדם רוצה לטפס עליה. אמור מעתה: **אם האדם רוצה לטפס על מדרגה בקדושה**, מדרגה בפרישות, פרישות מתאות האכילה וכדומה, **תחילה יש לו לחשוב על הדבר, לצייר אותו במחשבתו, ולעורר בלבו תשוקה אליו ולומר תהלים בעבורו, ורק אז יטפס.**

וכאמור, הריח מועיל לכל אחד ואפילו לחוטא גמור. פעמים שיש לו לאב כזו חלישות הדעת - כבר השקעתי בו, התקדמתי אתו, ופתאום הוא חזר עם חבריו, ה' ירחם... אינך קולט! יש לך ציווי להכניס בו ריח טהרה. תמשיך הלאה. אינך צריך לראות את התוצאות כאן ועכשיו...

לזכות

החתן **אברהם בן מרים חנה**והכלה **חנה בת חיה שרה**נדבת הר"ר **שמעון יונה שווארץ** הי"ו

יום ראשון פרשת פקודי ל' אד"א תשפ"ד

מוציאים לאור את התורה הרשומה על הנשמה

נטע בתוכנו, נתן לנו תורת אמת עולה על תורה שבכתב, וחיי עולם נטע בתוכנו עולה על תורה שבע"פ. וביאור הדבר שבאמת כל התורה רשומה בנשמת האדם, וכשהקב"ה מסייע לו לאדם והתורה הרשומה בנשמתו מתחילה להאיר, אזי הוא זוכה לאור תורה שבע"פ. יש את ידיעות התורה הכתובות בספר אשר האדם לומד אותן ומשתדל לקיימן, וכנגד זה יש את התורה הרשומה בנשמה - וחיי עולם נטע בתוכנו. זהו הביאור במה שאמרו שהקב"ה כורת ברית עם ישראל בשביל דברים שבע"פ, שכאשר האדם זוכה שתרי"ג המצוות הרשומות על לבו מתחילות להאיר, הוא מתדבק בה'.

נר מצוה ותורה אור

כעת נסביר איך התורה הרשומה בנשמה מתחילה להאיר. נדבר על המדרגה הפשוטה. נניח שהאדם גומל חסד, יש שהוא עושה כן מפני שהקב"ה צוה ומפני שרוצה להתדבק במדותיו יתברך, אך יש שמרוב שעסק בגמילות חסד, עסק החסד נהפך לחלק ממנו והרי הוא נמשך אליו ככחבלי קסם. זהו הפירוש שהתורה מאירה מתוך נשמתו.

וכן הוא בדרך משל בענין הבטחון בה', יש מי שעדיין שרוי במלחמה. הוא רוצה לפעול בעשר אצבעותיו ונלחם - מותר, אסור, ריבוי השתדלות... אכן יש שהאדם

רבי נטע נטיעה בפורים

שנינו במתניתא (מגילה ה, א): "רבי נטע נטיעה בפורים", ומקשינן: ורבי, היכי נטע נטיעה בפורים והרי יום טוב הוא ואסור בעשיית מלאכה? ומתריצין (כתירוץ שני) שנטע נטיעה של שמחה, אותה נטיעה שנאסרה בתענית ציבור, כי היא מעוררת שמחה, ומהאי טעמא גופא היא מותרת בפורים. ואמר ה'חידושי הרי"ם' זיע"א שהדבר בא לרמוז שהצדיקים נותנים כח בכל אדם לטעת בלבו נטיעה של שמחה ביום הפורים.

יסוד גדול הוא בעבודת ה' וה' שפת אמת' מדבר אודותיו בכמה מקומות. הנה ידוע שיש שני אופנים של לימוד התורה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואמרו חז"ל (גיטין ס, ב) "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר (שמות לד, כז): כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". מבואר שהצלחת האדם בעבודת ה', דביקותו בה', תלויה בתורה שבע"פ יותר מאשר בתורה שבכתב, והספרים מלאים מזה.

אולם בעוד אנו רגילים לומר שמשנה ותלמוד הם אלה שנחשבים לתורה שבע"פ, בטור אנו רואים שאין הדבר כן, כי הנה הטור (או"ח סימן קלט) כתב שכאשר אנו מברכים אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם

של תורה בע"פ בנשמת האדם, באה השאלה איך מוציאים אותה. על זה יש לנו את דברי ה'שפת אמת' בפרשת בא על הפסוק וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך. ה'שפת אמת' מבאר שם שהגוף הוא מלכוד לנשמה ומסתירה, ובגלל כן, אין האדם מרגישה, אך כשהאדם מקיים מצות תפילין בגופו, הוא מחליש את כח הגוף ואז נשמתו יכולה להאיר. אומרים לו לאדם: עבוד קצת עם גופך, תמחץ אותו קצת, זכך אותו קצת, קיים אתו מצוה, תכריח אותו לעשות מעשה חסד, הכל כדי שלא יסתיר כל-כך את הנשמה.

נמצא שהתורה שבכתב נועדה לגלות מפנימיותו את התורה שבע"פ, ואם האדם זוכה לקיים מצוה בחיות, באופן שמעשה המצוה מעוררת את הנשמה, נעשה חיבור בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ. כך פועלת כל מצוה ומצוה. האדם מקיים מקיים מצות ברית מילה, הוא כורת את הערלה, אבל עיקר התכלית הוא לזכות ברית עם ה', שיהיה לו תענוג והתקשרות עם ה' בעצם זה שהוא שמור, ומעשה המצוה יש בכוחו לפעול כן.

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון

ויקרא

אומר ה'שפת אמת' שזהו שאמרו ששבת אינה צריכה אות, כי יש לה כח להסיר את ההסתר של הנשמה ולהוציא את ההארה הקיימת בה מבלי להצטרך למעשה מצוה. בשבת הרי אין עושים מעשה. להיפך, לא תעשה כל מלאכה, ולכאורה הסברא נותנת שיישאר הגוף בתוקפו, אך זהו כח השבת. בשבת הגוף אינו מסתיר כל-כך את הנשמה, וכפי שאומרים בכנוונא, כפי ששם אחד, אף כאן נעשה אחד. פירושו של דבר שכל מה שקיים בבריאה, כולל הגוף, כי

נמנע מעשיית ריבוי השתדלות לא מפני שמבין מדוע זה אסור, אלא מפני שאינו רוצה להרוס לעצמו. הוא כבר למד מספיק שמבין שריבוי השתדלות לא ייטיב עמו, וכאילו אומר: אם זה מה שימנע ממני הפסד, אני מסכים ללכת בדרך זה. אבל עדיין אין זה אומר שהתורה שבנשמתו מאירה. רק כשהאדם מרגיש שטוב לו כל-כך במצבו, כי הוא מאמין באמונה שלימה שהקב"ה טוב ומטיב ומנהל כל דבר, ונהנה לקיים השלך על ה' היבך... הוא נהנה כי נשמתו יודעת מאז ומתמיד מהיכן היא יונקת את חיותה, ועכשיו הוא זוכה להוציא זאת מן הכוח אל הפועל... רק אז התורה שבנשמתו מאירה.

וכן הוא הדבר בענין כיבוד אב ואם כשהאדם זוכה לרחוש הערכה להוריו במוחו ובלבו, כי הוא מבין ומרגיש שזהו הטוב והנכון... פעמים הרבה כשהאדם עוסק בכיבוד אב ואם, יש לו בזה טרחה רבה, ויש שהוא זקוק להרבה ביטול בעבור כך, ואף באופן טכני, הוא צריך להקדיש הרבה מזמנו ולטרחה, ואז יש שהאדם אומר: צריך לעשות, למען יאריכון ימיך... אבל זה עדיין אינו תורה שבע"פ. תורה שבע"פ פירושה שהוא שואב מזה חיות. הוא שואב חיות מעצם זה שהוא צריך לוותר כדי לשהות לצד אביו ולסייע לו בכל הדרוש. ועל זה נאמר וחי עולם נטע בתוכנו.

אכן הדבר נפלא, כשמדברים על התורה שבכתב, אין מזכירים את ענין החיות. רק כשמדברים על התורה שבע"פ התלויה בנשמה, אומרים וחי עולם נטע בתוכנו, כי חיות זו נטועה כבר בתוכנו, וכמשקים אותה במים, היא גודלת ויוצאת החוצה, ועל זה כרת עמנו הקב"ה ברית.

מזככים את הגוף

והנה לאחר שאנו יודעים שיש נטיעה

אצלך בפנים. והסבר הדבר פשוט, כי כשהאדם מקיים את המצוות רק מפני שיודע שהוא מחויב בהן, אין הוא מושך החוצה את התורה שבע"פ, אך כשהוא רואה איך הקב"ה מטפל בו בכזו אהבה ואע"פ שאינו ראוי, וכפי שהיו בני ישראל באותה תקופה שלא היו ראויים אחר שנהנו מסעודתו של אחשורוש, וראו איך הקב"ה מטפל בהם. אתה תועה קצת? אתה שוגה? בוא ואעזור לך, אוציא אותך מהבוץ... זה התחיל עם הסרת הטבעת אשר היא זו שנתנה את הזעזוע הראשון, וכיון שהיה להם זעזוע, התעוררו לחזור בתשובה, ועל-ידי התשובה זכו לנס, והנס גרם להם לראות מה הקב"ה עושה עמם. הקב"ה סתם נתן לי זעזוע?! הקב"ה עטף אותי באהבתו. ואז כל מה שהקב"ה מצוה אותך לעשות, אתה מסתכל עליו מכיוון אחר. **אותו א-ל שעכשיו התחלתי לשים לב קצת מן הקצת כמה הוא אוהב אותי, הוא זה שצוה אותי לשמור על עיני, הוא זה שצוה אותי לשמור על פי, הוא זה שאינו נותן לי לעשות ריבוי השתדלות. אני סומך עליו, אני מרגיש שאני רוצה לסמוך עליו.** הנה כי כן, **זוהי תורה שבע"פ,** זהו המקום ששם האדם צריך להיות, **וחיי עולם נטע בתוכנו.**

נמצאנו למדים מכל זה שיש תורה שבכתב ויש תורה שבע"פ, ובדרך כלל **התורה שבעל פה מתגלית רק על-ידי עבודה של תורה שבכתב,** אך יש גם דרך של שבת לגלות את התורה שבע"פ, ודרך זו קיימת גם בפורים אשר אז מתעוררת באדם אהבת הנס ומתגלית התורה שבע"פ שבנשמתו.

נטיעה של שמחה

והנה לפי זה מובנים יותר דברי ה'חידושי הרי"ם' שפירש רבי נטע נטיעה של שמחה, שהצדיק נותן כח לנטוע נטיעה של שמחה

אינו פחות מן הדומם, **אינו מונע מן הנשמה להרגיש מה שהיא צריכה להרגיש,** ודומה אז האדם למניח תפילין כל הזמן.

ועל פי זה מבאר ה'שפת אמת' במקום אחר (פורים תרמ"ו) את דברי ה'חידושי הרי"ם'. **כפי שהשבת יש בכוחה להוציא את התורה שבע"פ של האדם בלי מעשה מצוה, כך יש לפורים כח זה.** וזהו ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אשר פירשו חז"ל אורה זו תורה, שמחה זה יו"ט, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין. השמות האלה הם שמות המצוות על פי תורה שבע"פ. בתורה שבכתב נקראין התפילין טוטפות, כי השם הוא על שם המעשה. אתה צריך לקחת בתים ולהניחם על גופך. וכן לגבי מילה, המילה היא חתיכת הערלה, וכן לגבי שאר המצוות. אך היות שבני ישראל הגיעו לכזה אור גדול, האור שבנשמתם התחיל להאיר, ולכן נקראו אצלם המצוות אורה ושמחה וששון ויקר. כשיש לו לאדם כריתות ברית עם הקב"ה, כי הוא שמור, המילה נהפכת אצלו לששון. שמחה עמוקה ביותר. כידוע שששון הוא שמחה יותר פנימית, ולכן הוא מתאים יותר למילה, כי שמירת הברית של האדם היא דבר פנימי בינו לבין קונו. ויו"ט הוא שמחה, כי יו"ט הוא יותר גלוי. איך שיהיה, **כל השמות מבטאים את האור הפנימי שקיים באדם.**

קיימו וקבלו היהודים

מוסיף שם ה'שפת אמת' שהמגילה נקראת ספר ונקראת אגרת, כי היא ממוצע וחיבור בין תורה שבכתב ותורה שבע"פ. אותה תקופה היתה תחילת תקופתם של אנשי כנסת הגדולה כדאיתא במסכת מגילה והם חיברו תורה שבכתב ותורה שבע"פ. **המגילה נותנת לך את החבל למשוך החוצה את התורה שבע"פ שקיימת**

אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא, וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת, אלא חכמת אדם תאיר פניו.

ובשהאדם רוצה שיוכל לקיים זאת למעשה, כמה שיתבונן בטובות שהקב"ה עושה עמו ואף יאמר בפיו, יוכל להתחיל להרגיש בס"ד שמה שהקב"ה עושה עמו - טוב הוא.

שהכל נהיה בדברו

מעשה באברך אחד שסבל מטרואמות ילדות קשות ונזקק לרחמי שמים כדי להשתחרר מהם, כידוע שהסובל מזה באופן קשה, אין לו לא יום ולא לילה, ובמצבים מסוימים, זה יכול לשתק אותו לגמרי. מספר האברך שעבר דברים מאוד קשים בחייו והלך להיעזר, וחזרו אז וניעורו כל הכאבים ונגרם לו צער עמוק ביותר, ותוך כדי טיפולו נזדמן לו לשמוע בענין החיות הנפלאה שהאדם יכול לקבל מברכת שהכל נהיה בדברו. **הוא נזכר אז שאת הכל בלי יוצא מן הכלל ברא הקב"ה, והכל מושגח בהשגחה פרטית מדוקדקת, ובדיוק כך צריך להיות לטובה.** החליט לאמץ עצה זו כמהלך ליניקת חיות. בתחילה זה היה לו קשה מאוד, אבל עבד באופן של תורה שבכתב, היינו שהכריח את עצמו לומר את הברכה בכוונה ובהתבוננות ולעורר בעצמו חיות, **וזה באמת עזר לו הרבה.**

והנה יום אחד זימן אותו הקב"ה באיזה מקום, שם ראה איזה מחזה שעורר בו את הכאב העמוק ביותר שהיה בו מעודו, עד כדי כך שהרגיש שאינו יכול לסבול יותר. הרים את ידיו ורגליו ונמלט החוצה, ושם עמד והוא חיזור כסיד. היה שם אחד שראה אותו בכך, ומיד הגיש לו כוס מים להשיב את נפשו. לקח האברך את הכוס והתחיל לברך ברכת שהכל כהרגלו. מספר האברך:

בלב, כי הנה **בגמרא** שם איתא שכאשר רבי נטע את הנטיעה של שמחה, עשה זאת בפרהסיא כדי לפרסם שהדבר מותר, והיינו שרצה שנדע שיש הזדמנות נפלאה לגלות אותה נטיעה. ומעתה נבין שזוהי הכוונה שמחה של מצוה, לקיים את המצוה באופן של תורה שבע"פ. הוא קיים מצוה, הוא הוסיף בה עשר חומרות כדי לצאת ידי כל הדעות, אך עדיין זה תורה שבכתב. **שמחה של מצוה פירושה שהוא מקיים את המצוה בכזה רגש שהוא מודה לה' שנתן לו את הזכות לקיימה, כי המצוה כשלעצמה היא טוב.** הוא מרגיש את ה'וחיי עולם נטע בתוכנו'.

לולי דברי ה'שפת אמת' היינו מפרשים שמחה של מצוה **שהוא שמח עם המצוה ועושה אותה בחמימות ובהתלהבות.** אך מדברי ה'שפת אמת' אנו מבינים שזה יותר עמוק. **כיון שהיתה לך שמחה בשעת המצוה, מצוה זו שהיתה רשומה על האורים ותומים שלך, מתחילה עכשיו להאיר מבפנים החוצה.** זוהי תכלית האדם. הגוף לא הצליח להסתיר זאת. **משכת את הגוף לכיוון השני.** עד כה הגוף הפריע והאדם היכה עליו בפטיש לבל יפריע. הוא הניח עליו תפילין והגוף לא הפריע, אבל אם הוא מגיע באופן של שבת/פורים, הפירוש הוא כזה: האדם לא דיבר אתו כלל. הגוף נשאר כמות שהוא, אבל **הוא התחיל מבפנים. הוא התעורר בגלל השבת או בגלל אהבת הנס, והנשמה האירה החוצה.** הגוף נהיה שקוף. קרן עור פניו. רואים זאת בחוש שכאשר האדם שמח, הוא מאיר מבפנים החוצה, חכמת אדם תאיר פניו. כדאיתא **במסכת נדרים** (מט, ב): אמרה ליה הדין מטרוניתא לרבי יהודה: מורה ורוי! (בעל הוראה ומשתכר, שמתוך שראתה פניו צהובין, היתה סבורה שנשתכר - ר"ן שם). אמר לה: הימנותא בידא דהדין איתתא, אי טעימנא

כשהאדם נוטל את חיותו מבפנים, אינו תלוי כלל במצבים החיצוניים. אנשים מרחמים עליו ומבכים את מצבו. הם מפרשים את מצבו הפנימי לפי המצבים החיצוניים. מה שאינם מבינים הוא שהסתכלות זו נכונה רק כשמדובר במי שנוטל את חיותו מבחוץ, כי הוא ברגע שנסגרים הברזים, מיד הוא נהפך לאיש מסכן וצריך לחזקו ולעודדו כדי להעלות בדל של חיוך על שפתיו. אבל אין הסתכלותם נכונה לגבי איש זה, כי הוא כלל אינו נוטל את חיותו מבחוץ. דומה הדבר למי שבאים להודיע לו: יש לנו חדשות קשות, תחזיק בשולחן שלא תיפול; ארגון פלוני לא יוכל לתת השנה לקמחא דפסחא שני בקבוקי שמן זית כי אם אחד. הלה שומע ואומר: תודה לכם על הבשורה, אבל ממילא אינני מקבל מארגון זה. **הקב"ה רוצה שנגיע למקום זה, שנרגיש תמיד שאת חיותנו אנו מקבלים מהנשמה ולא משום דבר חיצוני.**

גדולה הסרת טבעת

וכעת אנו מקבלים הבנה חדשה בגדולה הסרת טבעת, כלשון **הגמרא** (מגילה יד, א): "גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת הטבעת (של אחשוורוש ונתנתה להמן), החזירתן למוטב". אמנם **בתחילה הסרת הטבעת נראית צרה גדולה, אבל למען האמת זה אחד מהאופנים שהקב"ה מעורר את האדם, וזאת כדי שיתחיל לקבל חיות חדשה מבפנים, כי כל עוד הוא יונק את חיותו מבחוץ, התורה שבע"פ שלו לא התחילה.** הוא יכול לפלפל, אבל אין לו כריתות ברית עם הקב"ה. רק **לאחר שהאדם רואה שזה מה שקרה, זה מעורר בו אהבה גדולה לה.**

"היהודי שהגיש לי את כוס המים, ראה שהצבע חוזר לי לפנים; הוא חשב שזה היה בגלל המים ששתיתי, ואני יודע שזה היה בגלל השהכל". האברך סיפר על כך בהתרגשות, כי התפעל בראותו איזה כח נפלא יש לברכת שהכל. הוא התבונן בעודו מברך ברכת שהכל - **הקב"ה הוא זה שהביאני למקום זה לראות את המחזה, והטיב בזה עמדי, והרי הוא מוביל אותי בזה למקום יותר טוב. ההתבוננות הזאת הפיחה בו חיות חדשה.**

יהודים! הפסיקו ליטול חיות מבחוץ

רבים מאתנו אמנם חיים, אבל חיים מבחוץ פנימה. הוי אומר: **גם כשיש לו לאדם חיות, הוא שואב אותה מבחוץ.** והאמת שעל זה בנויים הקנאה והתאוה והכבוד אשר מוציאים את האדם מן העולם. הוא נוטל חיות מאיזה מחמאה שמישהו נותן לו, הוא נוטל חיות מאיזו הצלחה שהיתה לו, הוא נוטל חיות מאיזו עשייה שעשה. הוא כל הזמן לוקח חיות מבחוץ. **ומה קורה אם הדברים החיצוניים פוסקים? אזי הוא מרגיש מת.** הוא אומר ככה: עד עכשיו היה לי מאין לשאוב חיות, ועכשיו לא נותר לי שום מקור חיות.

אכן הסיבה שהקב"ה עושה זאת לאדם היא כי **הוא רוצה לתת לו הזדמנות להתחיל לחיות מבפנים החוצה. כשאין לו לאדם ברירה ומוכרח להתחיל להתבונן בברכת שהכל ובניסים שהקב"ה עושה לו, אזי עור חדש מתחיל לצמוח, כפי שנעשה בגוף האדם הפצוע.** והעור החדש צומח כמו שצריך. העור הישן צמח באופן מעוות, וצריך היה לעקרו ולשתול עור חדש. רבי נטע נטיעה בלב כל אחד. פירוש: הוא הכריז בקול גדול: יהודים! הפסיקו ליטול חיות מבחוץ.

התורה באופן יותר נכון. אבל לדברי ה'שפת אמת' יש לזה יותר עומק, הבנה נפלאה, והפירוש הוא כך: **כשהאדם לומד תורה, הוא רוצה שזה יהיה כמו טיפה היורדת מלמעלה שעולה כנגדה התהום טפחיים מלמטה.** הוא אומר ככה: מסכת בבא מציעא קיימת אצלי בנשמה, ובכן, הולך אני עכשיו ללמוד מסכת בבא מציעא, **כדי שמסכת זו שיש לי בנשמתי תאיר החוצה.**

וזהו הסיבה מדוע אם אין האדם חוזר בתשובה קודם לימודו, אינו מבין מה שלומד, כי הגמרא נפלאה עד מאוד, אבל החלק שבתוכו לא הגיב. ניסית פעם ללמוד עם מישהו שאינו נוכח? אתה אומר ואומר ואינו מגיב. בסוף אתה אומר לו: איני לומד אתך יותר. אני מרגיש שאני מדבר לקיר. אינך מנענע בראשך אפילו, וגם כשאתה מנענע, אינך מנענע במקומות הנכונים. אכן, מי שפעם נכווה בזה כאשר הצמידו לו בחור שאף אחד לא הסכים ללמוד אתו, אינו מוכן יותר ללמוד עם בחורים אפילו תמורת הרבה כסף. הלה אינו מבין מה אני מדבר אתו... כך מרגיש האדם כשהבאר שבנשמתי לא נפתחת. הוא מדבר ונשמתי אינה מגיבה. אבל כשהאדם זוכה, התורה שבע"פ מסבירה את התורה שבכתב, והרי זה הולך ברצוא ושוב.

קבלת התורה מאהבה

והנה אנו יודעים שהקב"ה רוצה מאתנו בכל דבר שאנו לומדים, כפי שדיברנו בתחילת דברינו, כגון חסד, בטחון, כיבוד אב ואם, בכל דבר הוא מבין שמדבר בדבר הטוב והנכון. הוא אומר: אני חפץ בזה. אכן האדם רוצה שהאהבה תתעורר לאותו דבר שהוא עוסק בו. למשל, הוא לומד הלכות תפילה, חזרת הש"ץ, אמן, וכו', ויש שאינו אוהב את זה כל-כך, כי זה לא מסתדר לו עם המנין, אבל זהו רק מפני שנשמתי אינה

מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם

והאמת שזה משתלב היטב עם עוד מדברי ה'שפת אמת'. ה'שפת אמת' מפרש שמ"ח הנביאים הם כנגד מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, הוי אומר: מ"ח הנביאים רצו לעורר כח מיוחד של תורה אצל היהודי, וכשהאדם מקיים את מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, אז הוא זוכה לאותו כח. כעין זה מובא בספרים שבתורה מוזכר מ"ח פעמים מילת באר, וכל אחד ממ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, מעורר באר אחר. ומה הפירוש באר? באר פירושו ככל המתבאר **שיש לו לאדם בפנים מקור מים חיים וצריך לשאוב משם את המים.** זהו באר. בור מים פירושו: מים מקווים בבור; באר מים פירושו: מקור נובע מים חיים.

וזהו שאמרו לנו **חז"ל במסכת אבות** שכאשר האדם לומד את התורה בלי מ"ח הקנינים, הוא לומד תורה שבכתב (בשפת ה'שפת אמת'), וכשהוא לומד תורה עם מ"ח הקנינים, אזי הוא לומד תורה שבע"פ, כי כל אחד מהקנינים, פותח עוד אחד מהבארות שבתוכו. כשהאדם אוהב את התוכחות ולומד בדיבוק חברים וביראה, ומקבל יסורים באהבה וכו', כל הדברים האלה יש בכוחם להסיר את הכיסויים ולפתוח את הבארות, ואז האדם זוכה לכריתות ברית עם הקב"ה.

משקה ודולה

אכן לא רק לגבי קבלת יסורים באהבה הוא גם לגבי כל מצוה ולכל דיבור של תורה. ונסביר: ידוע שאחד ממ"ח הקנינים הוא קבלת יסורים באהבה. ובדרך כלל האדם חושב שמדובר בשני דברים שונים, ואם הוא כבר קצת בעל מדרגה, הוא מבין שההכנעה שיש לו כשהוא מקבל את היסורים באהבה, גורם לו שילמד את

כדרך העושים מאהבה

והאמת שזה מה שרש"י פירש שם במסכת שבת, על המעשה עם הצדוקי שאמר לרבא עמא פזיזא, והשיב לו: אנן דסגינן בשלימותא - כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא - כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם. כתב רש"י: אנן דסגינן בשלימותא - **התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.** פירושו: הקב"ה הרי הוציא אותי ממצרים וכבר ראיתי עד כמה הוא אוהב אותי, ושמתי לב שהוא עושה לי את הטוב ביותר גם כשאני חוטא וגם כשאינני ראוי, והוא זה שאומר לי עכשיו שעלי להיזהר כשאני משמש כשליח ציבור שלא להתחיל את הברכה החדשה לפני שהציבור סיים לענות אמן.

הוי אומר: נשמתו מתחילה להאיר, וכיון שכן, אף גופו אינו מסתיר. זה מה שהיה כשאמרו נעשה ונשמע. אמנם אז הוצרכו לכפות עליהם הר כגיגית בשביל תורה שבע"פ כדאיתא בתוספות. את החלק הראשון הבינו, אבל הוצרכו שיכפו עליהם הר כגיגית לקבל תורה שבע"פ. וכשהגיע פורים, הבנה זו חדרה ללבם הרבה יותר עמוק, כי בראשונה לא היה להם את ענין החטא שהרי לא נצטוו לקיים את התורה לפני מעמד הר סיני, אבל עכשיו כשכבר היו מצווים וחטאו וראו שבכל זאת הקב"ה מטפל בהם לטובתם, חדרה בהם ההבנה זו עד שבאו לידי תורה שבע"פ והיה בכוחם לאהוב את המצוות ולשמח בשמחה של מצוה.

נחיצות התשובה קודם הלימוד

וכשהאדם מבין זאת, הוא מבין שכאשר הוא ברוגז על הקב"ה בגלל מצבו, כגון שיש לו בעיה עם החברותא או שיש לו בעיה עם

מגיבה. כשהנשמה מגיבה, אע"פ שיש לו לאדם בעיה טכנית עם קיום הדבר שהוא לומד עכשיו, מכל מקום הוא אוהב מה שכתוב. יש שני מיני אנשים. יש מי שאינו אוהב את מה שהוא לומד, הוא אומר: כנראה רק פוסק אחד אומר זאת ורבים חולקים עליו. ויש מי שאוהב את מה שהוא לומד, אך יש לו בעיה לקיים זאת למעשה.

אכן מה שדורשים מן האדם הוא שיהיה כל-כך משוכנע שהקב"ה אוהב אותו ואומר לו עכשיו דבר שהוא הטוב ביותר בשבילו, שבגלל זה לבד יאהב את זה ויתמלא שמחה של מצוה. הוא ייצא ברקידה - הקב"ה הציל אותי היום, הוא גילה לי את האמת. עד כה חייתי בשקר ויכול הייתי להמשיך לחיות כך עוד מאה שנים, והיום הוא לקח אותי וגילה לי את האמת. אני אוהב את זה. הדבר הזה קורה לו לאדם כשיש לו אהבת הנס. התוצאה של אהבת הנס, היא קיימו וקבלו, קבלת התורה מאהבה. כשהוא מתחיל לראות דברים הטבות אחרות שהקב"ה עשה עמו וקולט כמה הקב"ה מרחם עליו, זה מה שגורם לו ללמוד מה שהוא לומד באופן של תורה שבע"פ.

יש שהאדם שואל: מה, אני חייב לאהוב את זה? זה לא כל-כך התכונה שלי! אבל צדיק! זה רשום בנשמתך. כל תרי"ג המצוות רשומות בה. אלא שעדיין אינה נשמתך מאירה. זה עוד לא קרה. ובכן, מה יגרום לו לאדם לידי תורה שבע"פ? הוי אומר: זה שהוא מקבל יסורים באהבה, כלומר זה שהוא מתבונן במצבו ומבין שהקב"ה מטיב עמו וההבנה חודרת בו לעומק, אזי כשהוא לומד איזה דבר מן התורה וכשהוא מקיים מצוה, הוא מתמלא שמחה, כי יש לו איזו הרגשה של נעשה ונשמע - איך אפשר לסרב? הלא זה טוב.

הימים מסוגלים לכך, משוכנס אדר מרבים בשמחה, **בימים האלה מתבונן האדם בחסדים שהקב"ה עשה עמו**. כל אדם עומד תמיד במצב שיש לו חסדים שהקב"ה עושה עמו והוא רואה אותם בעיניו, וכן יש לו מצבים שהיו לו קשים ועכשיו הוא רואה כבר שהיו לטובתו, ועוד יש לו מצבים שהם עדיין באמצע המעשה. החלק הראשון כבר קיים; החלק השני עדיין לא הגיע. **אכן ההתבוננות בדבר והסחת הדעת מהדברים שעדיין לא הסתדרו וההתחברות אל הטבותיו של הקב"ה, מביאים את האדם לומר: אם כן מה שיש עכשיו לפני, טוב גמור הוא. מצוה זו, נסיון זה, סור מרע זה, טוב הוא בשבילי. וכך יודה להקב"ה על הנסיונות.**

וכאמור, זמן מסוגל מאוד הוא, וכפי שראינו מדברי ה'שפת אמת', שאפילו בלי מעשה מצוה, הזמן מצד עצמו מביא זיכוך לעולם. כפי שבשבת יש זיכוך ואין צריך למעשה מצוה כדי שהתורה שבנשמה תתגלה, כך חודש אדר שנהפך לשמחה, יותר קל בו לאדם להגיע לזה. אם הוא משקיע בהתבוננות ומשמח את עצמו ומכניס את השמחה הזאת במצוה באמרו: שמח אני שאני יכול לקיים את המצוה, זה עוזר לו להתקרב אל ה'.

הסדר בהלכה שיש לו, הבאר לא תעבוד היום ולא יוכל להגיע לידי תורה שבע"פ.

זה מה שמסביר מדוע הכבירו **הצדיקים** במילין בענין התשובה קודם הלימוד. יש שהאדם שואל: איני מבין מדוע הספרים מלאים מזה, אצלי זה עובד גם בלי תשובה, ברוך ה', זה עובד די טוב. אני מבין היטב את מה שאני לומד. כפי הנראה יש אנשים שזקוקים למקוה, שיהיה להם לבריאות, אצלי זה דווקא עובד גם בלי מקוה.

התשובה היא שמה שהוא רואה שעובד, זה רק החלק החיצוני, רכישת הידיעות וההתפלפלות, אבל **התורה הרשומה בנשמה** שאינה מתעוררת. **כדי שהיא תתעורר זקוק האדם לסייעתא דשמיא, וכשזה קורה, האדם זוכה לכריתות ברית, ואז הוא מבין היטב מדוע על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית, כי הוא מרגיש אהבה עצומה לה'.** הן כך אמר הרמב"ם **שהתורה שהאדם לומד מביאה אותו לידי אהבת הבורא**, למה היא מביאה אותו לידי אהבת הבורא, כי **כשהבאר נפתחת, יש אהבת הבורא.**

רבי נטע נטיעה של שמחה בפורים. צריך לדעת **שעבודה קשה היא והאדם צריך להשקיע בזה הרבה יגיעה**, אבל **עכשיו**

נדבת

יהושע מאיר בן בלימא
 לזכות החתן נתן דוד בן פעסיל חנה
 והכלה פריידא מילכה בת העסא

יום שני פרשת פקודי א' אד"ב תשפ"ד

השמחה הפנימית דולה את הכוחות הנעלמים

תרע"ח) הביא מאביו האבני נזר' זיע"א שהקשה: יהודה קיבל ערבות על בנימין, כמסופר בפרשת מקץ: ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו, אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחסאתי לך כל הימים, ומבואר שקיבל ערבות עליו אפילו על אונס ולא רק על טרדת הדרך, כמו שאמר ליוסף כי עבדך ערב את הנער וגו', ואף שאין לך אונס גדול מזה שהמשנה למלך לוקח אותו בחזקה, ולכאורה מה בצע ליעקב שיקבל עליו יהודה אחריות אונסין, שמאחר שאין בידו להציל, למה יהיה גם הוא אבוד משני עולמות? הן תכלית הערבות היא שיהודה ישמור על בנימין, אך אם אין יהודה יכול לעשות מאומה כדי להצילו, מה ירוויח יעקב מזה שיהיה אבוד משני עולמות?

נסביר יותר: בכסף יש מושג שהאדם מקבל עליו ערבות אפילו על אונס גמור, כי המלוה אומר: אני מוכן להלוות מכספי רק אם אתה מתחייב להחזיר לי את כספי גם במקרה שהלווה ייאנס, כי אז אדע שלא אאבד את כספי יהיה מה שיהיה. אבל כאן היה לו ליעקב שני בנים יהודה ובנימין, אומר יהודה: אני לוקח אחריות על בנימין ומקבל על עצמי לשמור עליו לבל יארע לו כל רע, ואם יארע לו רע, יהיה זה על

השפעת תלאות המלחמה על הצדיק

פעם היה הרה"ק ה'שפע חיים' מקלויזנבורג זיע"א בדרכו למסירת השיעור בישיבתו בקרית צאנו בנתניה וסחב בידיו ערימה של ספרים עבור השיעור. עמד שם אחד והתפלא, כי זכור היה שלפני המלחמה כשהרבי היה מגיע לשיעור, היה חלוש לגמרי מרוב יגיעת עבודת הלילה, ולא היה לו כח אפילו לסחוב את הגמרא, ואחד מן הבחורים היה נושא בשבילו את הגמרא ושאר הספרים ומניחם על השולחן, ואילו כאן כוחו במתניו לסחוב ערימה של ספרים. לאחר השיעור הביע את פליאתו באזני הרבי, ואמר: אם לפני המלחמה בטרם עבר הרבי את כל התלאות והצרות, היה כל-כך חלוש, איך יתכן שעכשיו שכבר עבר את כל אלה, הוא סחוב את כל הספרים בכוחות עצמו? השיב לו הרבי: לפני המלחמה טרם ידעתי איזה כוחות נפשיים וגופניים קיימים אצל היהודי, רק משעברתי את תלאות המלחמה, נתגלו לי איזה כוחות אדירים קיימים בו ושעליו רק להוציא החוצה ולהשתמש בהם...

השפעת הערבות על יהודה

יסוד גדול הוא, יסוד שידוע לנו מכבר, ועלינו רק לפתוח אותו כדי שנדע מה צריך לעשות כדי לדלות מבפנים את הכוחות הטמונים בנו. ה'שם משואל' (חיי שרה

רבו ויוכל להציע לו שוב את בתו. אך ה'שם משמואל' אומר הפוך. אליעזר היה דולה ומשקה והיה מסור לרבו עד הסוף, ואם לא היתה לו נגיעה, היה פועל באופן הרגיל לחפש שידוך לבנו, וכיון שהבין שיש לו נגיעה, חשש שמא אינו עושה מספיק מחמת נגיעתו, ובגלל כן, התאמץ יותר ויותר בכל הכוחות הנעלמים שבו.

מוסיף ה'שם משמואל': ויש לומר שזה הביאו לערוך תפילה, אף שמי ביקש זאת מידו, ובכלל כבר התפלל אברהם, אך היה צר לו מאוד כמדת השלימים חסידים ואנשי מעשה, פן ואולי השוחד מעוור את עיניו ויחשוב שיותר אין בכוחו במקום שבאמת עדיין יש בכוחו הנעלם, על כן התפלל שהזיווג יבוא תיכף עם הוכחה ברורה מן השמים שלא יהיה מקום לטעות ולעוורת עינים.

מבואר שהאדם זקוק לסייעתא דשמיא מיוחדת שיתגלו כוחותיו הנעלמים, כי בדרך כלל האדם עובד כפי הרגלו ואינו מוציא את כוחותיו מבפנים. לכן קיבל יהודה ערבות אפילו על האונסין כדי שלא יוכל לומר לעצמו: עשיתי ככל אשר יכולתי. וכן סיבבו מן השמים מהאי טעמא שתהיה לו לאליעזר נגיעה כדי שיחשוש בכל עת שאינו עושה מספיק ויתפלל ויתאמץ יותר ויותר, כי אין האדם יודע באמת כמה כוחות יש לו.

היינו דאמרי אינשי

והנה מושג זה שאין האדם יודע כמה כוחות יש לו, הוא מושג ידוע, כלישנא דעלמא שבדרך כלל אין האדם מנצל יותר מחמשה אחוזים מכוחותיו. סגנון עתיק יומין הוא, ובדרך כלל הפעם האחרונה שהאדם חשב על כך, היתה כשהיה בישיבה והמשגיח נתן על זה שיחה. ומדוע המשגיח נתן על זה שיחה? כי רצה שהבחורים

אחריותי ואענש על כך, ומה הרוויח יעקב מזה?

אמר על כך ה'אבני נזר' שיש באדם כוחות נעלמים שבעצמו אינו מכיר בהם, ואם לא היה מקבל עליו אונסין, לא היה משתדל להציל את בנימין אלא כפי מה שנראה בעיניו שיש בכוחו לעשות, ולפעמים יש בכוחו לעשות יותר ממה שמדמה בעצמו. קיבל על עצמו אונסין כדי שלא תעלה בדעתו המחשבה שכלו כוחותיו, אלא יעשה כל מה שבעולם כדי להצילו, ואז יתגלו מתוכו כוחות נעלמים שלא היה מכיר בהם עד כה.

השפעת הנגיעה על אליעזר

כתב ה'שם משמואל': ועל פי הדברים האלה יש לומר נמי באליעזר, שהיה אפשר שיתברך בלבבו שעשה השתדלות כפי מה שבכוחו ויצא ידי חובת שבועה, ובאמת עדיין יש בכוחו הנעלם להוסיף השתדלות, על כן סיבב השי"ת שתהיה לו בת, ומחמת שיש לו נגיעה בדבר, לעולם היה חושד את עצמו שמא בכוחו לעשות יותר אלא שהנגיעה (להשיא לו את בתו) מעוורת את עיניו לחשוב שכבר יצא ידי חובתו, על כן התאמץ יותר ויותר בכל הכוחות הנעלמים שבו.

כל-כך עמוק! בדרך כלל כשיש לו לאדם נגיעה, זה גורם לו להתרפות, כי הוא אומר בלבו: הלוואי שלא אמצא את השידוך ואז אוכל להציע שוב את בתי. דומה הדבר למי ששולח אל חבריו עשרה שדכנים להציע את בתו לבנו וכולם חוזרים אליו עם תשובה אחת שיש עכשיו לחבירו הצעה אחרת ומתקדם אתה, כי הוא מתברך בלבבו שלא יצליח להוציאה לפועל, ואז יחזור אליו. אף כאן, היינו אומרים שמאחר שהיתה לו בת לאליעזר עבד אברהם, יתרפה מתוך תקוה שלא ימצא שידוך לבן

להתאפק. אבל הכוחות האלה הם כוחות שבאים כתולדה מכוח יותר עמוק. יש לו לאדם כוחות לא לישון, יש לו כוחות לשבת הרבה שעות, יש לו כוחות לאמץ את מוחו. כל הדברים האלה הם בעבור דבר יותר עמוק.

ונסביר: האם יש תכלית שהאדם יישן פחות מכדי צרכו? האם יש תכלית בכך שהאדם מתייגע שעות על גבי שעות? אין בהם תכלית עצמית. אך אמצעיים הם לקיים את התורה. התבוננו בזה. חוסר שינה הוא דוגמא מעולה. אין תכלית בחוסר שינה. אדרבא, מצד התורה האדם יכול וצריך לישון כדי צרכו, אך מה? כשהאדם נמצא במצב שעליו לעבוד את ה' על חשבון שעות שינתו, כגון שהוא צריך לסיים את סדר לימודו הקבוע או ביומי תשרי שהוא צריך להשכים קום לסליחות, וכן הלאה, אזי הוא יכול להוציא את כוחותיו ולהתקיים תוך כדי חוסר שינה. **התכלית אינה מה שהוא משבר את הרגלי השינה שלו, אלא מה שהוא להוט כל-כך לקיים את מה שהוא צריך שרצונו זה לעבוד את בוראו מתגבר על רצון הגוף לישון.**

זוהי הנקודה העיקרית במה שאומרים שיש לו לאדם כוחות נעלמים. **הרצון לעשות מה שנכון, הוא רצון כה חזק שמתגבר על כל רצון אחר.** כשמספרים בדרך משל שהיה יהודי ירא שמים מוכר יי"ש שהפקיר את כל חביותיו בערב פסח כי לא מצא להן קונה כי לא רצה לעבור על בל ייראה ובל ימצא, פירושו של דבר **שהיה לו רצון כה חזק לקיים מצות ה' שהרצון להחזיק את היי"ש לעצמו הצטמק כנגדו ומפני כך היו לו הכוחות להפקירו.**

הנה ידוע הפירוש שאומרים על ברוך גזור ומקיים, שכאשר הקב"ה מביא גזירה

ישקיעו יותר. אתם חושבים שאינכם מבינים, אתם חושבים שאינכם יכולים להבחין. התייגעו והתאמצו יותר, ותראו שאתם יכולים. אמת. נכון מאוד. אבל איננו מבינים את עומק הדבר. עלינו להבינו יתר לעומק.

הנה בשיעור הקודם דיברנו על מה שהביא **ה'שפת אמת'** מה'**חידושי הרי"ם'** שכל התורה רשומה ב**נשמת האדם**, כמו שכתב **הטור** (או"ח סימן קלט) שהנוסח וחיי עולם נטע בתוכנו עולה על התורה שבע"פ שנטועה בתוכנו, בנשמת כל אחד ואחד, **ועבודה מוטלת על האדם לעורר אותה באופן שתאיר החוצה**, היינו **שירגיש בחוש את הרגשת התורה**, כלומר, **שירגיש בלבו ואהבת את ה' אלוקיו, וירגיש רצון וחשק לקיים מצוות התורה.** לנשמה יש רצון לקיים את כל התורה כולה, ואם האדם מצליח בס"ד להרגיש רצון זה, נעשה לו אור גדול, כי מתקיים בו אחרי מצוותיך תרדוף נפשי. הוא מחפש לעשות את הדבר הנכון, הוא רוצה לעשות את הדבר הנכון, הוא חי עם הגישה הנכונה לחיים, לא שהוא רדוף אחרי העוה"ז ומקיים את המצוות כמי שכפאו שד, אלא להיפך, **יש לו דחף חזק מבפנים לקיים את התורה והמצוות.**

הרצון הפנימי מתגבר על כל רצון אחר

ובכן, זהו הכוחות הטמונים באדם. זה לא סתם שיש לו כוחות לעבוד קשה, להיות ער כל הלילה, להתאפק... מהיכן נובעים כל הכוחות האלה? אומרים לאדם: אין לך מושג כמה כוחות יש לך. בדרך כלל משתמשים בזה לאמץ את לבו. אתה יכול להתקיים עם שעה אחת של שינה. אינך יודע, אבל כשתהיה מוכרח, תראה שאתה יכול. אתה כן יכול להתאפק, וכשתזדמן לך מציאות של נסיון, תראה כמה אתה יכול

באשמורת הבוקר ולהודות לה' באמירת נשמת, וכל מה שעושה בעבודת ה', אינו אלא בכפייה.

לעומת כן, **אם האדם מצליח להרגיש את השמחה הפנימית, שמחת הנשמה, אין זה תלוי כלל במצבים החיצוניים.** הוי אומר: האדם מרגיש, לא אומר, אלא מרגיש שמחה משלא עשני גוי... אנשים רגילים לומר שצריך לרקוד לפזז ולכרכר משלא עשני גוי, אבל זה לא מה שמביא אותם לידי שמחה. זה רק אמרה בעלמא. אך **אור זה קיים בנשמה, אשר הצדיקים שדיברו מזה, הרגישו אותו,** ואף אנו יש בכוחנו להרגישו. **האדם יכול להגיע למצב שירגיש את האהבה שהקב"ה אוהב אותו, שיגיל וישמח מכל מצוה שעושה ויציא במחול על שזכה לקיים רצון בורא כל עולמים.** כשיצליח לגלות את מקור יניקתו הפנימי, לא יהיה תלוי כלל במה שקורה בחוץ. זהו הסיבה הראשונה מדוע הכוח לינוק חיות מה'אני' האמיתי יותר חזק מהכוח לינוק חיות מבחוץ. כדי לינוק חיות מבחוץ, צריך הכל להתאים עם רצונו, והלא זה מבצע מורכב מדי. **וכדי לינוק חיות מבפנים, לא צריך שום דבר להתאים,** ולכן כשהאדם יונק חיות מבפנים, הוא יכול להיות בשמחה תמיד, ואף כשהפסיד ברוחניות, הוא יכול לשמח את עצמו תוך רגעים ספורים.

הסיבה השניה היא שהחיות הבאה מבפנים יותר חזקה מצד מהותה. הן גם **זו שבאה מבחוץ, מחיה את האדם רק מפני שמעוררת את החיות הפנימית.** אין האדם יכול להתמלא שמחה סתם בגלל מצב חיצוני. **המצב החיצוני יכול רק לעורר את השמחה שקיימת בפנים.** ולכן אם היא באה לכתחילה מבפנים, האדם עורר את פנימיותו יותר חזק, ואם כן שמחתו גדולה בהרבה.

על האדם, הוא נתן לו את הכוחות לעמוד בה, היינו שיוכל לקבל את יסוריו באהבה ויוכל להמשיך לעבדו בשמחה. ושומעים כן מאנשים הרבה שמרגישים זאת בחוש, עם הנסיון קיבלנו את הכוחות לעמוד בו ולהמשיך לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב. אף זה פירושו כנ"ל. **הרחף הפנימי לעשות מה שנכון, לקיים את התורה ולהיות דבוק בה', יותר חזק מהמצב החיצוני,** ובגלל כן אין המצב החיצוני גורם לו לשכב כל היום במיטתו או להתהלך עם פנים נפולות, כי המצב החיצוני נהפך אצלו לדבר קטן ביחס לדבר העיקרי.

שמחה שאינה תלויה בדבר

נרחיב יותר מתוך דוגמאות החיים, כדי שנבין שיש לו **לאדם בחירה בכל עת להתבונן בזה ולדלות כוחות נפש עצומים בכל מיני המצבים.** יסוד זה שאין האדם יודע כמה כוחות יש לו בנוי על הכלל הבא. האדם יכול לינוק חיות מדברים חיצוניים ויכול לינוק חיות מתוכו, מה'אני' האמיתי. **והכוח לינוק חיות מה'אני' האמיתי יותר חזק מהכוח לקבל הנאה ושמחה מדבר חיצוני,** וזאת משתי סיבות, טכנית ומהותית. הסיבה הטכנית, **כי מי שלוקח שמחה וחיות מדברים חיצוניים, הוא תמיד תלוי בדברים החיצוניים אם הם מצליחים או לא.** אם הרוויח עכשיו כסף רב, אם קיבל עכשיו דרישת שלום על בנו שעולה ומתעלה בתורה ויראת שמים, אם הוא זוכה עכשיו לעמוד תחת חופת בנו, אם נחל היום הצלחה ברוחניות כגון שזכה להתפלל וללמוד כמו שצריך, **אזי הוא מתמלא שמחה וחיות.** אבל אם היום אינו מהימים המוצלחים שלו, היום ראה את חבירו מרוויח כסף רב והוא רק הפסיד, היום הוא מתמודד קצת עם בנו והמצב אינו כל-כך משמח, וכהנה וכהנה, אזי אין הוא יכול להיות בשמחה, אין הוא יכול לקום

גדול, היתה שם חמימות... "אגיד לך את האמת", הוא אומר, "בשנים הראשונות הייתי בשבת שקלים בביתי, עד שפעם אחת נסעתי, ומאז אינני מוותר אף שנה מלהיות אצל הרבי. מי שלא היה שם, אינו יכול להבין..."

אכן ראשית כל צריך להודות לה' שיש לו התרגשות מדבר שבקדושה ולא לזלזל בזה. זה דבר ראשון. צריך להחשיב את זה ולעודד אותו להמשיך בכך, אבל אחרי שהוא ניהג כן, עליו לדעת שהצדיקים אמרו כך: אמת נכון הדבר שצריך ללכת להתאבק בעפר רגליהם של יראי ה' ולראות את 'אור פניך' מאיר מפני הצדיק. כך צריך לעשות וכך עשו החסידים בכל הדורות, אבל **התכלית היא שבסופו של דבר האור פניך יאיר ממך ג"כ. הן יש לך נשמה וצריך להגיע למצב שאף נשמתך תאיר, כי זוהי תכלית היהודי.** תכלית היהודי היא שנשמתו תאיר גם כשאינו מחובר למכונת הנשמה. זה שהיא מאירה כשהוא במצב חם ומלהיב, זה נפלא מאוד, ומוכרח הוא למתחיל, והרי כולנו מתחילים. המתחיל מוכרח ללכת למקום שבו יוכל להרגיש את נשמתו. אחרת, אינו יודע כלל במה מדובר. דומה הוא לסומא שלא ראה מאורות מימיו. מעולם לא הרגיש את נשמתו. אבל **אחרי שכבר הרגשת את נשמתך, עליך להתבונן מה קרה אתך.**

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון

כל אחד רואה מדי פעם דבר שהוא חדש בשבילו, אך **החכם מתבונן אח"כ להבין מה קרה.** הוא רוצה לדעת מה קרה. למה? כי הוא רוצה להתלמד לפעם הבאה. נבאר באופן פשוט: נניח שנערכה חתונה גדולה של בית צדיקים, חתונה שהשתתפו בה עשרים אלף איש. אם המארגנים יש להם קצת שכל בקדקדם, הם מתוועדים אח"כ

כשהצדיקים אומרים לנו שאין לו לאדם השגה איזה כוחות יש לו, פירושו כך: היות שאנו רגילים שהדרך היחידה להיות בשמחה היא כשקורה איזה דבר חיצוני משמח, לכן אנו שמחים רק כשבאמת קורים לנו דברים משמחים, אך ברוב הזמן מתהלכים קדורנית, כי ברוב הימים לא הכל הולך כפי רצוננו. אבל טעות גדולה היא זו, ולכן **צריך האדם ללמוד לדלות מתוכו את השמחה הפנימית.** הוא צריך להתלמד איך עושים זאת, כדי שהקנאה והתאוה והכבוד יפסיקו לגזול ממנו את שמחתו.

האוצר נמצא אצלך

באמרי הרי"ם נדפס שכל פעם שהגיע אברך חדש אל הרבי מספר לו את הסיפור זיע"א, היה הרבי מספר לו את הסיפור הידוע עם ר' אייזיק מקראקא שחלם בלילה שיש אוצר מתחת לגשר, וכשניער משנתו, יצא לדרכו והתחיל לחפש את האוצר. השומר ביקש לדעת מה הוא מחפש, וכשהלה התודה בפניו שחלם לו שיש כאן אוצר מתחת לגשר, התפרץ בצחוק ואמר: אף אני חלמתי שיש יהודי בקראקא בשם אייזיק ומתחת לתנורו יש אוצר, המפני כך אשתגע ואסע לקראקא לחפש את האוצר?! מי פתי להלוך אחר חלומותיו? כשר' אייזיק שמע את דבריו, נחפז לחזור לביתו, חיפש מתחת לתנורו ומצא את האוצר.

אמר הרבי ר' בונים לאברך: רצוני שתדע שאינך בא לכאן כדי שמישהו מבחושך יביא אותך לידי התרגשות... אכן טעות מצויה היא עד מאוד. אתה שואל את החסיד: "מדוע נסעת לרבך בפרשת שקלים?", והוא משיב: "מה זה נקרא? - אור פניך... יש לך בכלל מושג?! אתה יודע מה אמרו הצדיקים על זה?!" "שוב שואלים אותו: "ומה?", והוא מתרגז: "מה פירוש ומה? לא היית שם, לכן אתה שואל. היה שם מצב, היה שם עולם

כשמחנתנים את הילד הראשון. לא ולא! אם הרגשת הרגשה של רוממות, הרגשת את נשמתך. **התורה שבע"פ שרשומה על נשמתך, האירה מבכנים החוצה. תחשוב מה תוכל לעשות שזה יקרה גם בחתונות האחרות וגם בשאר זמנים**, לא רק כשאתה מחתן ילד. זה לא חייב לקרות בחתונת הילד הראשון דווקא. החתונה היתה רק סיבה שזה יקרה, עברת יום החופה והיתה לך מחילת עוונות, זכית להודות מלב עמוק כי הרגשת אולי בפעם הראשונה בכזה עומק שבאמת לא מגיע לך שהקב"ה ייטיב לך כל-כך. כמה פעמים זכורות לך שיצאת מהכלים מתוך הודיה בכזו הכנעה נפלאה? בין מחילת עוונות, בין אמירת תהלים... אולי צמת ביום החופה וזה עזר לך להסיר טמטום הלב, והשמחה שהגיעה לאחר מכן היתה תוצאה ממחילת העוונות... מדוע לא תעשה חשבון???

אם נסעת לצדיק והיתה לך התרגשות... היה ראש השנה, היה יום כיפור, היה שמחת תורה... אם אינך לומד מה שקורה לך, פעמים שאתה נכנס למצב שאתה מרגיש את נשמתך, וזה כשלעצמו דבר נפלא הוא, וזו אחת מהסיבות שנוסעים אל הצדיק, וכפי שכתב ה'מאור ושמש' שאחד מהענינים של הנסיעה אל הצדיק הוא להפגש עם חסידים ואנשי מעשה ולא להישאר בבית חצי ישונוני, אבל אינך יכול להעתיק זאת לזמנים אחרים.

חבל על דאבדין

כשהאדם רואה שהרגיש את נשמתו, עליו לדעת שתכלית הוא. יש מי שחי את כל חייו באופן רוחני, אבל בדרגה נמוכה. מה הפירוש באופן רוחני? הוא רוצה ביו"ט להרגיש את היו"ט. בסוכות הוא נוסע לארץ ישראל (אכן הדבר יכול להיעשות באופן נמוך ביותר, וירחם המרחם), בל"ג בעומר הוא נוסע

לראות מה עלה יפה ומה לא עלה יפה, ואם אירע הדבר שהשמחה היתה נפלאה עד מאוד באופן יוצא מן הכלל, כאשר העולם היו במצב מרומם מאוד, גבוהים מן הארץ בטפח וטפחיים, הם מנסים ללמוד את זה - מה נשתנתה חתונה זו משאר החתונות שנערכו עד כה? הם רוצים לגלות את הסוד כדי שיוכל לפעול על פיו גם בחתונות הבאות. וכן להיפך, אם אירע הדבר שהשמחה היתה חסרה, הם מבקשים לעמוד על זה. מה הסיבה? אולי המוזיקה לא היתה טובה מספיק, אולי היו שם דברים שהסחירו את הדעת, וכן הלאה.

והנה **ככל שהאדם יותר פנימי, הוא יותר חושב על העיקר**. נניח בדוגמא הקודמת שמי שעומד בראש המארגנים יש לו תכלית אחת בלבד, שהקהל הקדוש יוכלו להתרומם ולהתקדש ולקבל הרהורי תשובה. זה מה שהוא מחפש, וההצלחה לפי טעמו אינה תלויה בריבוי האנשים שהיו שם או בכמות האוכל שהיה שם או אם הציבור היה מרוצה. כל אלה דברים צדדיים הם. ההצלחה תלויה לדעתו רק בדבר אחד, האם המשתתפים התרוממו, האם קיבלו הרהורי תשובה. אם זה קרה, הוא שמח עד מאוד, וחושב מה צריך לעשות (עם תפילות וביטול) שזה יקרה שוב. ואם הדבר הזה לא קרה, הוא מחפש מתחת לאדמה למצוא מה צריך לתקן שבפעם הבאה זה יקרה, כי הוא מבין שלזה צריך להגיע.

מנצלים הזדמנויות ללמידה

כל אחד כלפי עצמו שזכה פעם אחת בחייו להרגיש את נשמתו, כגון כשחיתן את בנו הראשון. הוא הרגיש אז רוממות שלא הרגיש מעודו. וכשהוא יוצא מהחתונה הוא אומר: אומר לכם את האמת, מעולם לא הרגשתי טעם כזה. אל תהיה טיפש! אל תחשוב שאלה הם ההרגשים שמרגישים

מצב מרומם שהיה לו. הנה יש שהאדם היה לו שברון לב, ואח"כ היתה לו הרגשה מרוממת עד מאוד. כך מסופר שהיה חסיד שהכין את עצמו הרבה לפסח ועמד על רגליו בליל בדיקת חמץ ואח"כ בערב פסח בעסקו בכל ההכנות לפסח, וכשהגיע ליל פסח, רצה לחטוף איזו תנומה כדי שיחזור לו כוחותיו ויוכל לערוך את הסדר כדבעי, ומעשה שטן הצליח והתעורר משנתו חצי שעה לפני חצות הלילה, ובראותו כן, נשבר לבו בקרבו, וכך קידש על היין במהירות ואכל כזית מצה וסיפר יציאת מצרים, הכל בחיפזון גדול ובשבירות הלב. ובהגיע הלילה השני, אז ערך את הסדר כדבעי, כדי לחפות על הסדר הראשון. אך כשהגיע אח"כ אל הצדיק, אמר לו הצדיק: בשמים נהנו יותר מהסדר הראשון שלך. והסביר: **שברון הלב שהיה לך ותשוקתך אל המצוה שווה היה בשמים הרבה מאוד.**

לומדים מזמנים מורמים

יש שהאדם אומר: היתה לי שבת מרוממת ומאירה. ובכן, מדוע לא חיפשת למצוא את הדברים שגרמו לך? אכן כן, יש דברים שגרמו לך. שכחת שחזרת בתשובה לפני שבת, שכחת שביום שישי הזדמנה לך מצוה קשה ולא רצית לעשותה ובכל זאת עשית אותה וזה הסיר ממך טמטום הלב. יש שהאדם שכח שהתפלל שתהיה לו שבת מאירה, פעמים שהאדם שכח שהתייגע בתורה בליל שישי. **אם אין האדם מתבונן בזה, אינו לומד את הדרכים לחיות מבפנים, להרגיש את נשמתו,** והרי הוא הולך כל העת ומחפש דברים מלהיבים מבחוץ, כי נשמתו משתוקקת לקצת חמימות, אך הוא אין לו השגה איך לקבל מבפנים, ולכן הוא מתרוצץ ללא הרף לקבל מבחוץ, ופעמים הרבה הוא מצליח, אבל עדיין אין לו מושג איך ומה לעשות כדי להרגיש את נשמתו.

למירון, תמיד הוא צריך להיות במקום שיש המולה גדולה. ואפילו אינו עושה זאת באופן חיצוני, אלא אומר את כל ספר התהלים במערה ואח"כ הוא רוקד, **עדיין אם אינו יכול לחוג את היו"ט והוא בביתו, סימן הוא שלא למד כלום.** נניח שהיתה שנה אחת שלא היה יכול לנסוע למירון. כולם נסעו ורק הוא נשאר. שואלים אותו: איך עבר עליך ל"ג בעומר? והוא משיב: לא היה שום דבר, הלכתי לעבודה. היה זה בשבילי עוד יום של חול. אם כך הוא, סימן הוא של"ג בעומר לא לימד אותך כלום, לא היה לך חיבור עם רבי שמעון. זיוו של רבי שמעון האיר עליך, אבל נשמתך לא התחילה להאיר. לא שלא היה כלום כשהיית אצל רבי שמעון. בוודאי היה. היה מאוד חם ונלהב, אבל לא ניסית ללמוד אח"כ מה עליך לעשות כדי שהנשמה תתחיל לדבר ולהאיר החוצה.

האדם מחויב לעשות זאת, הוא צריך לחשב מה היה כאן, ואם אינו עושה זאת, לאחר שהוא יוצא מהמצב, אין לו שום דרך לעורר את נשמתו, והרי הוא כבוי לגמרי, וממילא אינו עומד מצד עצמו, אין לו לא תפילה ולא שבת ולא שום דבר.

מרי דחושבנא

ובכן, מהלך החשיבה פשוט מאוד, וכפי שהבאנו בדוגמא לדעיל שיש לו לאדם לחשוב מאין באה לו הרוממות הזאת, אולי בגלל שצם ביום החופה, אולי בגלל שאמר את כל ספר התהלים, אולי בגלל שבשונה מהרגיל הפעם אמר במתינות במשך כמה שעות וכיוון פירוש המילות, ואח"כ היתה השמחה נקיה, שמחה שבאה מתוך הכנעה ומתוך רגשי הודיה, ועל-ידי כל זה ביחד קרה מקרה ונשמתו התחילה להאיר החוצה.

כך צריך האדם לעשות חשבון לאחר כל

אך הקב"ה מפציר באדם ואומר לו: אפשר לעשות זאת גם עם תפילת שחרית, עם הלל של ר"ח. אכן כן, **לתפילת שמונה עשרה יש בכוח לעשות זאת, אבל הוא צריך לעשות מה שעשה שם.** אותם דברים. נאמר בתור משל בשביל הגדרת הדבר: נניח שהאדם אומר: לא מחר, אלא ביום שלישי שבוע הבא אני הולך לערוך תפילת שחרית. שואל אותו חבירו: מה, יש לך אז יארציית? והוא משיב: לא! אני פשוט רוצה לנסות משהו. הוא רוצה לדעת מה קורה כשהוא מצפה לאיזה תאריך. והוא מתחיל להשקיע. הוא נותן צדקה שאותה תפילה תצליח, הוא מתפלל עליה, וכשמתחיל השבוע, בעודו ביום הראשון, הוא כבר נזהר שלא לעשות עבירות, הכל כדי שהתפילה ביום שלישי תצליח. **אם הוא עושה כן, הוא באמת יכול להגיע למצב של גילוי הנשמה.** מה שאין כן אם האדם אומר: עכשיו אני הולך להתפלל ערבית ומקווה שנשמתי תגלה, כי אז הדבר כמעט בלתי אפשרי. **הכנה במוח, הכנה בנפש, לעזוב את הבית, לעזוב את סדר היום, לעזוב את הטרדות, להניח את הכל ולהשקיע את עצמו רק בתפילה זו - זה מה שאני רוצה עכשיו, מעבר לזה איני רוצה לחשוב על כלום. הלא זה מתוק כל-כך.** לעומת כן, אין האדם יכול להרגיש שום תענוג אם הוא מביא אתו כל הטרדות בכל מקום.

בפיך ובלבבך לעשותו

ניקח לדוגמא אם הבנים שמחה שיש לה ילדים מכל הגילאים, ילד בן חצי שנה, ילד בן שנתיים ועוד תאומים בני ארבע שנים, וכן הלאה, אם היא סוחבת אתה את כל הילדים לכל מקום שהיא הולכת, אין היא יכולה לעשות מאומה. אין היא יכולה להתפלל, אין היא יכולה לבשל ואין היא יכולה ללכת לחנות לקנות את צרכי הבית.

הנה יהודים הרבה יש שבמשך השנה כשמגיעים זמנים מרוממים, יש להם רגש לאותה רוממות. אם זה בשמחת תורה, אם זה ביום כיפור בנעילה, אם זה בא' דסליחות, וכן הלאה. זה לא סתם הרגשה, אלא הם נכנסים אז לאטמוספירה אחרת. לדאבון לב, ישנם אנשים שגם אז אינם מרגישים כלום, אלא עוברים אותם בישונוניות. אך כאמור, אנשים הרבה יש שמרגישים אז את הרוממות, ובכן, הגעו בעצמכם, האם הקב"ה רצה שזה יקרה רק פעם בכמה חודשים?! לא יתכן. לנשמה יש בכוח להאיר תמיד, לכל הפחות כל שבת, ואח"כ גם בימות החול בתפילת שחרית. הדבר פשוט עד מאוד, אך מה? אין לו לאדם את הסולם, כלומר, אין הוא יודע מה הוא צריך לעשות בשביל זה. כל פעם הוא רואה זאת כהשגה. הוא אומר לעצמו: זקני החסידים מתלהטים היו בתפילתם, צדיקים היתה להם השגה בשבת, הם היו ערים כל ליל שבת. זה נכנס אצלו במוח במשבצת של סיפורי צדיקים. מעשיות של אחרים. **אבל אם יחשב לראות מה עובד בשבילו בתוך סדר יומו שיהיה נוכח בתפילתו...**

כי קרוב אליך הדבר מאוד

אנשים חושבים שזה מאוד רחוק מהם. אך לא, כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו. **עליו לחשב ולראות מה יוכל לעשות כדי להתרכז. והרבה זה תלוי בהכנה.** אכן הרבה אנשים הסיבה שיש להם כזו התרגשות, אם בל"ג בעומר במירון, אם כשנמצאים אצל רבם, היא מפני שעשו הכנה טכנית. מה הפירוש? - הוא חשב על זה קודם, הוא הזמין כרטיס, הוא נסע, הוא עזב את הבית. סוף דבר, **נפשו נטשה את המצב הקודם ונכנסה למצב חדש. הוא הגיע לקנות, הוא פקח זוג עיניים, הוא פתח את מוחו, הוא התפלל שיצליח בוודאי זה עובד.**

והשמחה. זהו הפירוש במה שאומרים שאין האדם יודע איזה כוחות יש לו. אין הוא מחובר לרגש שיש לה לנשמתו לריבוננו של עולם, לדברים שבקדושה, לרדיפת המצוות. אין הוא מחובר לזה, ולכן אין לו כח, ולכן הוא אומר תמיד: אינני יכול עכשיו כי אני עסוק, אינני יכול עכשיו כי אני עייף, אינני יכול עכשיו כי אני צריך לעשות משהו אחר, אינני יכול עכשיו כי אין לי חשק. למה? כי אינו מרגיש את התשוקה שיש לה לנשמתו לעסוק בדבר שבקדושה.

מזקנים אתבונן

כשיתבונן האדם לראות מה הוא צריך לעשות כדי לשנות את העניין... שיסיר קצת את טרדותיו, שיסיר קצת את טמטום לבו על-ידי עסק התשובה, שיכין את עצמו, שינטוש את המצב הקודם וייכנס למצב חדש - כל העולם מת עכשיו, רק הוא והקב"ה קיימים - אזי ירגיש תענוג פנימי, ואז לא יצטרך להיות תלוי בדברים החיצוניים, ולא יצטרך שמיליון דברים יתאימו עם רצונו, והרי לעולם לא יהיה כך. יכולים לראות שאותם אנשים ששמחתם תלויה בדברים החיצוניים, הם אלה שככל שהולכים ומתגברים, הולכים ומאבדים את חיותם. אתה זוכר אותה בבחרותו? הוא היה אז מלא חיות ושמחה. הוא נרגע, נכון? הוא התבגר קצת. ולמען האמת, הוא לא נרגע, אלא איבד את חיותו, ובהמשך הוא התחיל ללכת קצת כפוף, ועכשיו הוא כבר אדם עצבני ואי אפשר לדבר אתו. מה הפשט? כי שמחתו תלויה היתה בדברים החיצוניים, וכשהאדם מתבגר ומתחיל להזדקן, אין כל הדברים החיצוניים יכולים להתאים עם רצונו. הוא זוכה ויש לו כבר משפחה גדולה עם בנים ונכדים - הלוא אתה עדיין רוצה להיות שמח רק אם הכל ילך לפי חלומך הישן? זה לא יעבוד! נו, בוודאי אינו שמח.

ובכן, דעו לכם שגם הגברים כך הם עושים, אך עם הילדים שלהם, או יותר נכון עם הדברים הילדותיים שלהם. הם סוחבים אותם לכל מקום, ואין לזה שום תענוג. אין שום תענוג לכך שהאדם יסחוב אתו את כל הכבודה. ביום שישי ובליל שבת, תמיד הוא חושב ומדבר על כלל העניינים המטרידים אותו. כשהאדם מתנתק מכל העולם, ומדבר רק עם הקב"ה... מעבר לזה אין כלום, רק הוא והקב"ה... אך לא לרגע אחד. האדם אוהב לעשות זאת לשני רגעים, וגם באותם רגעים, הוא מרמז לחבירו - אני כבר מגיע. כשהאדם יעשה כן לכמה שעות, יראה שנשמתו מתגלית, וזהו הפירוש קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו. אכן יש לומר בזה פירוש חדש: מתי זה קרוב אליך? כשזה מה שיהיה בפיך ובלבבך ולא שום דבר אחר, כי אז תרגיש את נשמתך.

האדם סוחב עמו את כל העולם כולו ולכן אינו יכול להרגיש כלום, אין לו שום תענוג. אך כשהאדם יש לו תענוג פנימי מכך שיש לו את הקב"ה... וזהו הפירוש באל תבטחו בנדיבים... כשהאדם בוטח בנדיבים וחושב בכל עת - "פלוגי יכול לעזור לי, אלמוני יכול לעזור לי", חלקים מנפשו נמצאים אצל אחרים. אל תתן לחלקים מנפשך להתפזר אצל אחרים. תן להם להיות רק אצל הקב"ה. והתבונן והתעמק בדבר ואל תזניחהו. אח"כ האדם מרגיש את נשמתו, ואם יתיישב ללמוד אח"כ קטע גמרא... שהאדם ינסה זאת... לאחר כל המעשה הזה ינסה ללמוד קטע גמרא, ויראה שהחזיר חלקי נפשו ונשמתו נוכחת כאן, ועכשיו הוא לומד עם נשמתו, והרי הוא מבין את לימודו באופן אחר לגמרי.

האדם חייב להתבונן ולראות איזה דברים פועלים בשביל זה, ובדרך כלל ישנם את הדברים המצויים הגוזלים את התענוג

משמח אותנו... והאדם עושה דברים קשים...
כל יגיעה מסירה טמטום הלב... יגיעה
 בחסד, יגיעה בתורה, יגיעה בתפילה, כל
 אלה מסירים טמטום הלב והנשמה מתחילה
 להאיר מבפנים, וכשהיא מאירה מבפנים,
האדם שרוי בשמחה גדולה, ורצונו מתמלא
כשהוא מרגיש קרבת אלוקים.

לעומתו, **מי שאינו תלוי בדברים**
החיצוניים, הוא נעשה שמח מיום ליום. אין
 הוא נעשה כפוף בגיל חמישים. להיפך, הוא
זוקף אז את גבו. הוא מלא הודיה לה' על
שעזר לו ונתן לו את היכולת לעבדו ולדבר
אליו. כשהאדם יבין זאת, יראה שככל
 שיתחיל מוקדם יותר להתבונן במה שבאמת

מדור אור החיים

ערש"ק פרשת ויקהל פקודי כ"ח אדר תשפ"א

הכרח האדם להיות באחדות לצורך תיקונו ושלמותו

זה לזה, נחשב הדבר כאילו כולם עשו הכל.

ואהבת לרעך כמוך

מוסיף האוה"ח הק': **ואולי כי לזה רמז באומרו ואהבת לרעך כמוך, פרוש לצד שהוא כמותך כי בשלומנו** (כלומר, בהצלחתו הרוחנית) **יטיב לך ובאמצעותו אתה משלים שלמותך, ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקיך.**

הפלא ופלא! האדם יכול להגיע לאהבת ישראל כשיבין שלבדו לא יכול להגיע לשלמות, כי באמצעות האחרים מכלל ישראל. ומאידך גיסא, אם לא יאהב את בני ישראל, לא יהיה מאוחד אתם וממילא לא תהיה לו שייכות למצוותיהם. רק כשהאדם אוהב את אחיו מישראל, אז יש לו שייכות למצוותיהם, וכיון שיש לו שייכות למצוותיהם, הוא מרגיש זאת ואהבתו מתגברת יותר ויותר. נמצא שתחילתו אהבה וסופו אהבה.

זה לך האות

ממשיך האוה"ח הק': **וכֹּה מְצַאנו נַחַת רַוַּח כִּי ה' צִוָּה תְּרִי"ג מִצְוֹת וּמִן הַנִּמְנָע שִׁימְצֵא אָדָם אֶחָד שִׁשְׁנֵינוּ בְּקִיּוּם פְּלִם, וְזֶה לָךְ הָאוֹת כִּהְיוּ וְלִי וְיִשְׂרָאֵל וְנִשְׁיָם, יֵשׁ**

יסוד מחברת הכללות

וּתְכַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּן עֶשְׂרֵים וְשֵׁשׁ (ט, לב). **האוה"ח הק'** מתקשה בלשון הפסוק "ויעשו בני ישראל", שהרי לא הם עשאוהו אלא בצלאל. בתירוצו הראשון כתב שבצלאל עשאוהו בשליחותם ולכן נחשב להם כאילו הם עשאוהו מדין שלוחו של אדם כמותו.

אך בתירוצו השני כתב כלל ויסוד גדול שצריך להיות נר לרגלי האדם, וזה לשונו: **עוד נראה כי כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה** (כלומר, כאן הודיע לנו הקב"ה יסוד בכל התורה כולה, שכל בני ישראל מחוברים ונחשבים כמציאות אחת בכל מה שנוגע לקיום התורה), **והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל כל אחד יעשה היכלת שבִּידו** (כל אחד יעשה את מה שביכלתו לעשות) **ויזכו זה לזה.**

יתמה האדם: מאחר שראובן עשה רק א' ושמעון עשה רק ב' ולוי רק ג', איך יתכן לומר שכולם עשו גם א' וגם ב' וגם ג'? והרי מציאות היא שראובן לא עשה ב' וג' ושמעון לא עשה א' וג' ולוי לא עשה א' וב'! אכן על זה כתב האור החיים הק' שזה מועיל מדין זכיה, וכיון שכולם מזכים

ישראל כל-כך, עד שיהיה מוכן לתרום אותה להם.

לכל אחד מישראל יש דבר שרק הוא יכול לתרום. אילו היה עוד אחד בעולם עם שליחות זו, לא היה הקב"ה נצרך לזה. לכל אחד יש תכלית בעבודת ה' שרק הוא יכול לקיימה, רק לו יש מצב כזה, רק לו יש נסיונות כאלה, רק לו יש תכונות הנפש כאלה והיסטוריה כזו, וכשהוא מקיים את תפקידו המיוחד רק לו, הוא מכניסו לקופה הציבורית וזה מועיל לכולם להשתלם, ורק כך תוכל הגאולה לבוא. אין האדם יכול לחשוב שהוא יחיד, כי אינו אמת.

אכן באופן זה צריך האדם להסתכל על היהדות, הן שהוא זקוק לקיים ואהבת לרעהו כמון כדי שיוכל לזכות מאחרים ולזכות להם, והן שכתוצאה מכך תתווסף בו אהבה על אהבה, כי אם הוא נשלם רק באמצעות האחרים, הרי הוא והם כאחד ממש הם, וכפי שהוא אוהב את עצמו כך יאהב אותם.

לעשות רצונך אלוקי חפצתי

הנה יסודו זה של האוה"ח הק' הנקרא בשם "מחברת הכללות" מובא בהרבה מספרי החסידות והרבה יסודות החסידות תלויים בו, וכפי שאמרו הצדיקים שאפשר למצוא את כל יסודות החסידות באוה"ח הק', כידוע שהאוה"ח הק' והבעש"ט היו באותו דור ונשמותיהם השלימו זו את זו. והנה בספר "אהלי יעקב"^א מביא גם כן יסוד זה ומבאר כך: כשיש פירוד לבבות, אין אף אחד יכול להגיע לתיקונו, כי אין האחד זוכה במצוותיו של השני. והעצה להסיר פירוד הלבבות, היא לשנות את ההסתכלות. ומבאר: ככל שימעט האדם לבקש טובת עצמו וירבה לבקש לעשות נחת רוח

מצות עשה בכהנים שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצות לישראל שאינם בכהנים, וכן בלויים, וכן בנשים, ומה מציאות יש ליחיד לקיים להשלים תקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכוננו להם, אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה.

והוא מה שאמר הכתוב כאן ויעשו בני ישראל בכל אשר צוה ה' כנה לכלם יחד מעשה כלם, הנם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל, וסמך מאמר זה למלאכת הבגדים אשר עשאוים יחידים מישראל, להעירך כי על פרט זה יאמר שעשאוהו בני ישראל באין הבדל, ומעתה כל אחד מישראל הביא כל הי"ג מינים שבנדבה ועשה כל המלאכות האמורות.

יסוד מיסודות החסידות

איזה יסוד נפלא הוא! ונבאר: אחד מיסודות החסידות הוא שהאדם מחויב ללמוד תורה ולקיים את מצוותיה כדי שיביאוהו לתיקון נפשו. כלומר, אין די לו בכך שהוא לומד תורה ומקיים מצוות, אלא הוא צריך לוודא שהתורה והמצוות יביאוהו לאן שהוא צריך להגיע, דהיינו לידי דביקות. ואם רואה האדם שאין התורה והמצוות מביאות אותו לידי כך, הרי הוא מבין שעליו למשמש במעשיו לבדוק את מקום טעותו.

אכן בהיות שאין האדם יכול לקיים את כל המצוות, אשר כולם נצרכות לו בלי יוצא מן הכלל למען המטרה הנעלית, הוא מבין בהכרח שהקב"ה רצה ממנו שיתאחד עם כלל ישראל באופן שהוא יזכה במצוותיהם והם יזכו במצוותיו, וכשהוא מקיים את שליחותו בעולם, הוא צריך לאהוב את בני

א. להרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין זיע"א, בן רבי יצחק מבהאוש וחתן רבי ישראל מהוסיאטין ז"ע.

מחלוקות ואף לא לידי פירוד לבבות, ואז חוץ ממה שיהיה לך עולם הזה, אף תזכה לרב טוב הצפון לך לעולם הבא, לא רק מפני שניצלת מן המחלוקת, אלא גם מפני שזכית במצוות חברך.

לב חכם ישיכל פיהו

עכשיו שאנו מבינים את היסוד, נוכל להתקדם בו בעוד צעד: אף אם כבר נוצר איזה חוסר הבנה בינו ובין חבריו, יעשה חשבון כזה: אמת נכון הדבר שאני בטוח בצדקתי וללא כל ספק הכסף שייך לי, אבל אם מחמת כן ייוולד פירוד לבבות בינינו, אולי כדאי לעשות איזה ויתור וללכת על פשרה! עד כה עוד היה לי צד לחשוב שרצון ה' הוא לתבוע את פלוני לדין כדי שהעולם יתנהל ביושר ובמשפט, אך עכשיו שאני רואה שדבר זה יוליד בינינו פירוד לבבות, איני מאמין שזהו רצון ה'.

ברגע שהאדם יתרחק ממטרה זו, הלה תהיה לו מטרה אחת ולחבריו מטרה אחרת וללא ספק תיוולד מחלוקת גדולה, וכשתהיה ביניהם מחלוקת גדולה, לא תתקיים המחברת הכללות והאומה בכללותה לא תוכל להגיע לתיקונה ח"ו.

נמצאנו אומרים שהסיבה שאנו תועים היא מפני שאנו שוכחים מהי המטרה האמיתית. כשהאדם יציב את מטרתו לעשות רצון ה', יראה שהוא מתחיל לאהוב את כל בני ישראל ושאינו אצלו שום פירוד לבבות. כשירגיש עשוק על-ידי אחד מישראל, יאמר: "הקב"ה כבר ישלם לי. אם אותרו כדי שלא לעשות פירוד לבבות, הכסף כבר יחזור אלי. הקב"ה ידאג שהכסף יחזור אלי - אולי ממקום אחר".

סיכומו של דבר

נסכם זאת: תחילה לכל צריך האדם לדעת שכל עוד הוא מקיים את התורה

לבורא ית"ש וישאל תמיד מה רצון השי"ת, ממילא יסורו כל הפירוים שבלב.

וסיבת הדבר, כי שורש כל המחלוקות נעוץ במה שאין כולם מבקשים להגיע לאותה מטרה. זה מבקש להשיג מטרה זו וזה מבקש להשיג למטרה אחרת, וכיון שאין מטרתם שווה והמטרות אינן נפגשות, פורץ ביניהם מריבה, ולא זה ולא זה באים לתיקונם.

כלוא בחצר המטרה

דוגמא פשוטה: אחד מהדברים שגורם פירוד לבבות בין אנשים, הוא ויכוח בענין ממוני. הדבר נכון בין בויכוח על סכום גדול ובין בויכוח על סכום קטן, לפעמים המחלוקת ביניהם בולט החוצה ולפעמים אינו בולט החוצה אבל יש פירוד לבבות ביניהם. מדובר ביצר גדול מאוד. ומדוע הוא כך? משום שלכל אחד יש מטרה שונה, ולמשל, מוכר וקונה, מלוה ולוה או שני יורשים, זה רוצה שהכסף יגיע אליו וזה רוצה שהכסף יגיע אליו, וכל אחד פועל כדי להשיג את מטרתו. ואין שתי המטרות נפגשות, כי לא יתכן שהכסף יגיע לשניהם, וכיון שכן כאשר אחד מהם ניצח והכסף הגיע אליו, זה מוליד כעס וטינה אצל השני, כי הוא מרגיש שזה בא על חשבון המטרה שלו.

אך כשהיה לשניהם אותה מטרה (בכסף קשה להבין זאת, אך כשהאדם מזדכך, הוא יכול לכל הפחות להתחיל לחשוב על הכיוון הזה) - "הבה ונעשה רצון ה'!". למה אתה מחתן את בנך? למה אתה קונה לו דירה? למה? כי כולם עושים כן?! אם זוהי מטרתך, בוודאי יתעוררו מחלוקות. אבל אם תאמר: "אני מחתן את בני כי זהו רצון ה' ואני קונה לו דירה כי זהו רצון ה' שיוכל לשבת וללמוד לכל הפחות כמה שנים לאחר חתונתו", תראה בעצמך שלא תגיע לידי

באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירושה הוא, זיל גמור.

לכאורה צריך להבין מה היה ה'הוה אמיא' של אותו נכרי, וכי העלה בדעתו שיוכל ללמוד את כל התורה כולה על רגל אחת?! וכן מדוע דחפו שמאי באמת הבנין בעוד הלל קבלו וגיירו? מבאר ה'ישמח משה' (פרשת שמות) בשם **בית שמואל אחרון** על-פי היסוד האמור שמעיקרא דדינא צריך היה האדם להתגלגל כמה פעמים כדי שיוכל לתקן הכל, פעם יהיה כהן, פעם לוי, ופעם ישראל, אלא שעל-ידי המחברת הכללות, הוא זוכה במצוותיהם של האחרים ונתקן בפעם אחת. זו היתה שאלתו של אותו נכרי. הוא ביקש לדעת האם אפשר לתקן הכל בפעם אחת. אמר לו שמאי שאי-אפשר. אך כשהגיע להלל אמר לו שיש עצה אחת - דעלך סני לחברך לא תעביד, כי אז יזכה כל אחד במצוותיו של חברו ויתוקנו בפעם אחת.

ואמנם **צריך לכוון** לא רק לקבל ממצוותיהם של אחרים, אלא גם **ליתן ממצוות עצמו לאחרים, וכפי שתיקנו לומר כל פעם בשם כל ישראל**. ואכן הדבר מעורר ענין שהאזה"ח הק' מביא יסוד זה כשנגמרה ההכנה להביא השראת השכינה לעולם, כי **כדי שהשכינה תשרה בישראל, חייבים כל בני ישראל להיות כאומה מאוחדת** ולא כל אחד בפני עצמו, כי אז נחשב הדבר שכולם הביאו מהכל לעשיית המשכן וכולם עשו את המלאכה כאחד, ואז יכולה השכינה לשרות - **ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננהו**.

והמצוות בלי להציב מטרה לעצמו להשלים את עצמו ולהגיע לידי תיקון, לעולם לא יגיע לשום מקום אלא כל ימיו יטעה ויתעה, וסופו שיצטרך להתגלגל שוב בעולם. אמור האזה"ח הק': **זכור שאתה צריך להשלים את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וזכור שבשביל זה אתה צריך להגיע לפלוני. אתה נצרך. אם לא תגיע לפלוני, אפילו תקיים את כל המצוות המוטלות, הגם שבוודאי ילוו אותך ותקבל עליהן שכר מלא, מכל מקום לא תוכל להגיע לתיקונך**.

ובכן, מה צריך האדם לעשות? הוא צריך להשמר מכל משמר שלא יהיה פירוד בינו לבין אחרים מבני ישראל. מה זו אשמתי? - הוא טוען. כך וכך הווה מעשה ויצא ממנו הפירוד הזה! על זה לימדנו הרה"ק מהוסיאטין: **אם תתבונן בכל מצב לדעת מה הקב"ה רוצה, תראה שיש לכם אותה מטרה, וכשתהיה לכם אותה מטרה, לא תגיעו לידי פירוד לבבות**.

ונוסיף: **אם האדם יציב לעצמו מטרה לעשות רצון ה' בלבד, זה ירכך את לב חברו ואף הוא יתחיל לחשוב באופן זה**. כי כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם. אל ינסה לחשוב אפילו שפלוני עושה לו עוול ושהוא פושע בגופו. **אל ירשה למחשבות אלו לחדור במוחו, ואז כשיכבוש את יצרו ותוותר בשביל השלום, יראה שגם חברו יעשה כן, ויחד יגיעו אל התכלית**.

כל התורה כולה על רגל אחת

לסיום, שנינו במסכת **שבת** (לא, א): מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו

מדור

שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת פקודי ל' אדר א' תשפ"ב

יראת שמים היא שמירה למידות האדם

רבי צבי הירש מנדבורנא זיע"א^א: נראה לי על פי הידוע שהנשמה היא משכן לשכינה וגם אינה שורה אלא על בעל מדות טובות (שערי קדושה למהר"י ח"א ש"ב). הוי אומר: הגם שהאדם לומד ומתפלל ואינו עובר עבירות, אם אין לו מדות טובות, אין השכינה יכולה לשרות עליו. ועומק הדבר כי בשביל השראת השכינה צריך שגם הגוף יהיה מזוכך. צריך שהאדם יהיה בעל לב טוב, וכל עניני קנאה ושנאה ותחרות לא יתפסו מקום אצלו, ורק אז תוכל השכינה לשרות עליו.

אולם אף על מדות טובות לבד אין השכינה יכולה לשרות, כי היצר הרע יכול להפך מדה טובה לדבר רע, כמו שהאריך בזה בעל אורחות צדיקים (בהקדמה). למשל, מי שעוסק בחסד, אין הדבר מוכרח שזה יביאנו לידי השראת השכינה. ראשית, הלא יתכן שהוא עושה זאת רק לשם התפארות, ונמצא שכלל אינו עוסק בנתינה אלא בלקיחה. ואף שהוא עושה זאת לשם נתינה, עדיין יתכן שאינו נעשה מחמת זה כלי מוכן להשראת השכינה. והלא ידוע שגם גבי עריות כתיב חסד הוא (קדושים כ, ז), וביארו

תחילה משכן ואח"כ כלים

בפרשה זו התורה מלמדת אותנו איך לבנות מקום להשראת השכינה, וכיון שיש לנו מדברי האלשיך הק' (תרומה) "ושכנתי בתוכם - בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד", נמצא שהתורה מלמדת אותנו מה יעשה אדם ויהיה הוא עצמו מקום להשראת השכינה.

הנה בפסוק נאמר: "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה", וכתב רש"י: אשר צוה משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתנו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן. אמר לו בצלאל: מנהג עולם לעשות תחילה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו: כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל א-ל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים.

המדות עלולות להתהפך

ואיתא בצמח ה' לצבי (פקודי) להרה"ק

א. תלמידים של הקדושים המגיד ממעזריטש והמגיד מזלאטשוב זיע"א, הרה"ק ה'אהבת שלום' מאקסוב מהרצ"ה מזידיטשוב ועוד רבים מצדיקי הדור ההוא היו מתלמידיו זכותם יע"א. ואמרו עליו צדיקי דורו שהיתה לו נשמת משיח.

כשהכלים טמונים, אין לו ממה לחשוש, אך כשהוא מוציאם להשתמש בהם לטובה, הוא חושש שיבואו לידי שימוש גם באופן בלתי ראוי. כך לענין המדות, כשהן עלומות, אין ממה לחשוש, אך **כשהן גלויות, אז יתכן שיבואו לידי שימוש באופן שפל**. וכבר תוכל לראות אדם בוער כאש בתפילתו, ותוך כדי תפילה הוא יכול להתפרץ בכעסו על איזה ענין של שטות, כגון על מי שמפריע לו בתפילתו.

יראת ה' היא אוצרו

אומר בעל צמח ה' לצבי שהעצה היא יראת ה' היא אוצרו. המדות הן הכלים שיש לו לאדם, כי כל אימת שהאדם רוצה לעשות משהו, הוא מוציא אחת ממדותיו ומשתמש בה, למשל, אם הוא רוצה ליתן הוא מוציא את מדת הנתינה, וכן הלאה. והיראה היא הבית של הכלים, כמו שנאמר בחכמה יבנה בית (משלי כד, א), ויראת ה' היא חכמה (איוב כח, כח). נמצא **שכאשר יש לו לאדם יראה, המדות נמצאות בתוך הבית, וממילא הן שמורות** ואינן יכולות לבוא לידי שימוש באופן בלתי הגון.

ובשפה מעשית: **כשהאדם יש לו יראה, היינו שמקיים שויתי ה' לנגדי תמיד** וזוכר שעין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיו בספר נכתבים, **אינו נותן דרור למדותיו אלא היראה שומרת עליהן שישתמש בהן רק כפי שצריך**.

ראיה מיראת בשר ודם

דוגמא אחת מיני אלף: ר' משה הוא אחד שידוע כמי שיש לו הרבה מיסוד האש, תמיד רואים אותו מתפלל בלהט ובהתלהבות ומראים עליו באצבע כזה ראה וקדש, אך יחד עם כן רואים אותו מדי פעם

הספרים² כי מפסולת החסד הוא להשפיע באופן בלתי טהור (והרי יתכן שאף שיעשה חסד לשם נתינה, אך יעשה אותו רק מחמת הרחמנות שהתעוררה בלבו, ונמצא שאין זו מדת חסדו של הקב"ה, כי מדת חסדו של הקב"ה היא בלי רחמנות ג"כ).

וכן הוא בכל מדה ומדה, אף שהמדה **בעצמותה מדה טובה היא, יכולה היא להתהפך ולבוא לידי שימוש באופן בלתי ראוי**. הנה בשבוע הקודם (ויקהל תשפ"ב) דיברנו אודות מדת העקשנות, ובכן, לעקשנות יש שני צדדים. עקשנות לדברים טובים היא נפלאה עד מאוד. הוא מחזיק בקבלותיו הטובות מבלי להתפשר בין בחורף כשהיצר הרע אומר לו קר בחוץ, בין בקיץ כשאומר לו חם בחוץ, תמיד הוא יודע לעמוד כנגד יצרו. אבל אותה מדה ממש, ברגע אחד יכולה לעשותו איש מושחת, זאת כשהוא משתמש בה בין איש לאשתו או בין איש לרעהו. ולמשל, באים להתרימו לדבר נחוץ ביותר, אך הוא אומר: יש לי עיקרון שאיני נותן לדברים כאלה. מסבירים לו שמדובר בפיקוח נפש, אבל הוא בשלו: לדברים כאלה איני נותן.

סיכוי כנגד סיכון

נקודת הדבר היא שכאשר האדם משתמש באיזו מדה ממדות הנפש, מדה זו גלויה, וכיון שהיא גלויה, יכולה היא יותר בקל לבוא לידי שימוש באופן בלתי נכון. דומה הדבר למי שיש לו כלי אכילה מכסף טהור מזוקק שבעתיים, אך אינו משתמש בהם במשך השנה כי אם בליל הסדר או בזמנים מאוד מיוחדים, כגון כשבאים אורחים חשובים, והנה אז כשהוא מוציא אותם להשתמש בהם, מתיירא שאחד מהילדים ירים שתי כפות לתופף בהן על השולחן וכדומה, או יזרוק כף מתוך כעסו.

ג. ראה לדוגמא 'תולדות יעקב יוסף' פרשת ויקהל.

עומד לידו כשמבקשים ממנו כסף לקנות כמה דברים לכבוד שבת קודש, אם בימים כתיקונם הוא נותן בפנים חמוצות וזמזיר חזור והזהר לקנות רק מה שצריך ולהביא בחזרה את העודף, עכשיו הוא נותן בפנים מאירות כספירים ואומר: בוודאי! תקנו, שיהיה לכבוד שבת. בני הבית מתפללים ואומרים: הלוואי שתמיד ידבר בכזו נדיבות. ומה באמת פשרו של דבר? פשרו של דבר הוא שהוא תמיד יודע שמדובר בצד הבלתי הגון של אותה מדה, וכשיש לו יראת בשר ודם, ממילא אין חלק זה מתגלה החוצה.

ה' שומרך ה' צלך

זהו הכלל, **כשיש לו לאדם יראה, כל מדותיו שמורים, כפי שהבית שומר על כלי הבית.** כך מלמדנו בעל צמח ה' לצבי. ומסיים שמפני כך אמר משה לבצלאל לעשות תחילה הכלים, כי משה הוא השכל, והשכל אומר לאדם: עשה לך מדות טובות טובות תחילה שתשרה בך השכינה. אמר לו בצלאל: כלים שאעשה היכן אכניסם? רוצה לומר **ירא אני מהחיצונים שלא יהפכו מתוק למר ונהורא לחשוכין וישוללו המדות הטובות,** אלא צריך לבנות משכן תחילה כנ"ל. אמר לו משה: בצל א-ל היית, רוצה לומר **שצריך צל להגין על דרך ה'** שומרך ה' צלך (תהלים קכא, ה).

מתפרץ בזעמו על מי שמרעיש באמצע התפילה או מזיז את השולחן יותר מדי, עד שמעידים עליו יודעיו ומכיריו שתוכחתו הבאה מרתחת דמו, מבבלת את המתפללים יותר מהרעש של אלו. והנה הגיעה עת כלולת בתו של ר' משה הלז, ובהגיע שבת שבע ברכות, הביא את מחותנו להתפלל אצלו בבית הכנסת ונקבע מקומו לא הרחק ממנו. ויהי הדבר לפלא בעיני כל המתפללים כראותם שהפעם ר' משה אינו מתפרץ, אין הוא מרים את קולו על שכניו ואף אינו יורק עליהם גיצי אש מעיניו...

ומה הפשט? הפשט הוא כמו שאמרו **חז"ל במסכת ברכות (כה, ב) שרבן יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו קודם פטירתו: יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם.** אמרו לו תלמידיו: עד כאן?! אמר להם: ולוואי! תדעו, כשאדם עובר עבירה, אומר: שלא יראני אדם. אף אחד לא התרה בו בר' משה לבל יתרגז הפעם, אבל מוראו שיש לו ממחותנו, גורם לו להשתמש במדת הגבורה שלו במדה ובמשורה.

כעין זה כשיש לו לאדם מדת הקמצנות, יש לזה מעלה כי כך אינו מבזבז את ממונו לחינם, אך יש בזה גם חסרון נורא כידוע לכל בר דעת. ובכן, נניח שחתנו החדש

ליל שישי פרשת פקודי ל' אדר א' תשפ"ב

השכינה שורה במקום המיועד לה רק על-ידי תשובה

האחרונה של י"ג מדות של רחמים, המורה על כך שהקב"ה מנקה את העוונות, ואף היא כתובה באופן של שני כתובים המכחישים זה את זה, כדאיתא **במסכת שבועות** (לט, א): "תניא, רבי אלעזר אומר: אי אפשר לומר ונקה, שכבר נאמר לא ינקה; אי אפשר לומר לא ינקה, שכבר נאמר ונקה, הא כיצד? מנקה הוא לשבים, ואינו מנקה לשאינן שבים", והכרעה זו מבוארת בפסוק **בספר מיכה** (י, ב) "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", כמבואר **בספרים*** ש"ג מדות של רחמים מרומזים גם בפסוקים שם: "מי א-ל-ל כמוך נשא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא וכו' תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", והמדה האחרונה מרומזת בתיבת קדם, כי התשובה קדמה לעולם ורק כשיש תשובה, אז מתקיים ונקה, ונמצא שהפסוק אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם הוא הכתוב השלישי המכריע בין שני הכתובים ונקה לא ינקה.

שאו שערים ראשיכם

מבאר ה'צמח דוד' שזהו הביאור גם כאן. עם הקמת המשכן הודיע הקב"ה לישראל שמחל להם על מעשה העגל, כי הנה הוא משרה את שכנתו עליהם, כלשון הפסוק וכבוד ה' מלא את המשכן, ובה בעת הודיע להם שכל זה בתנאי שהם משתמשים במדת שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, וזוהי מדת מימי קדם, מדת התשובה, כי **אם לא**

וכבוד ה' מלא את המשכן

ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן. כתב **רש"י**: "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד - וכתוב אחד אומר (במדבר ז, פט) ובבוא משה אל אהל מועד, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה: כל זמן שהיה עליו הענן - לא היה יכול לבוא; נסתלק הענן - נכנס ומדבר עמו".

שואל הרה"ק **רבי דויד מדינוב** זיע"א ונדפס בספרו **צמח דוד**: מדוע נגמרה מלאכת המשכן דווקא בהודעה זו המיוסדת על מדה זו שבתורה שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם? מביא הוא בשם הרה"ק **רבי צבי הירש מזידיטשוב** זיע"א ש"ג המדות שהתורה נדרשת בהן מכוונות כנגד י"ג מדות של רחמים, כידוע מה שאמרו **הצדיקים** שהמדה הראשונה שהתורה נדרשת בהן היא קל וחומר והיא כנגד מדת א-ל המעוררת רחמים, ולכן כשהוצרכה מרים לרפואה עשה משה קל וחומר כדי לעורר עליהם חסדים, וכן איתא **בספרים** שמהאי טעמא אין עונשין מן הדין, כי על-ידי קל וחומר אי אפשר להמשיך עונשים אלא חסדים.

מנקה הוא לשבים

ושני כתובים המכחישים זה את זה היא המדה האחרונה של י"ג המדות שהתורה נדרשת בהן, והיא כנגד ונקה שהיא המדה

א. ראה לדוגמא בתומר דבורה פ"א.

כשהקימו בית כנסת ובית מדרש, הם עשו זאת רק כדי שיהודים יוכל לשיר שם שירות ותשבחות בליל שבת, להתעורר שם בתשובה, ללמוד שם תורה לשמה ולהתקרב אל ה', וזה אינו מוכרח שיקרה.

והאמת שכך עינינו רואות שיש בנינים גדולים ומפוארים שאין התכלית מתקיימת שם, ולעומת כן מקומות קטנים שקול התורה והתפילה מהדהד שם יומם ולילה ואנשים מתקרבים בהם אל ה'. על זה באה מדה זו של שני הכתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. הקימו את המשכן בקדושה ובטהרה ובכל שמות הקדושים, אז מה? וכי מוכרח הדבר שתהיה שם השראת השכינה?! לא, אין זה מוכרח. **אכן אם בני ישראל יעסקו בתשובה, אז תהיה השראת השכינה.** ומכאן, **שעם תשובה יכול האדם לנצל כל בנין.** הנה התורה יש בכוחה לעשות את האדם בעל רוח הקודש, אבל גם אם יהיה לו לאדם ש"ס מהודר ומפואר, עדיין אין בזה כדי להבטיח שייעשה בעל רוח הקודש. **רק אם יחזור בתשובה לפני הלימוד, אז אפילו ילמד בש"ס פשוט שירש מזקנו, יוכל להיעשות בעל רוח הקודש.**

נבאר יותר: כל פעם שהאדם נכנס לבית כנסת מפואר, יש שם שני כתובים המכחישים זה, כי האדם מצדו רוצה לאכול קוגל ובית הכנסת רוצה לתת לו רוחניות. וכן כשהאדם מתיישב עם הספר, הוא מצדו רוצה לשתות קפה ולפטפט על דא ועל הא, והספר רוצה ללמדו תורה - שני כתובים המכחישים זה את זה. ומתי התכלית מתקיימת? רק כשבא הכתוב השלישי ומכריע ביניהם, היינו **כשהאדם חוזר בתשובה, אז הרוחניות נכנסת בו ומשנה אותו בפנימיותו.**

יעסקו בתשובה בכל עת, לא יועיל להם כל מה שעמלו ויגעו בשביל הקמת המשכן לזכות שישרה ה' בתוכם.

דומה הדבר לבנין גדול גורד שחקים² שנבנה עם כל השכלולים וכל ההמצאות החדשות, וכשבאו להיכנס לתוכו ראו ששערו נעול, אין יוצא ואין בא. אף כאן, המשכן היה בנין נורא מאוד, והוקם על-ידי צירופים של שמות הקדושים ועל-ידי מסירות נפשם של ישראל שתרמו את תכשיטיהם מתוך נדבת לבם, אך כל זה עדיין לא הבטיח שהמשכן יביא לידי תכליתו. כדאי מאוד להבין זאת. אחרי כל העבודה והיגיעה, עדיין יתכן שבסוף יהיה המשכן נעול...

עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם

ונדבר בשפתינו: בחסידות מסוימת, החליטו עם הגידול הטבעי שהולכים לבנות בנין בן כמה קומות שיכיל בית כנסת והיכל התורה ומקוה והיכל הטישן, לא יחסר שום דבר, ויהיה זה לשם ולתפארת ולקידוש שם שמים. אומרים ועושים, מתרימים את הציבור ומוציאים את כל האישורים הנדרשים, ולאחר כמה שנים של יגיעה, זוכים סוף סוף לראות את הבנין עומד על תילו...

הנה עדיין אין הדבר מוכרח שתתקיים התכלית שבעבורה נבנה הבנין. אמנם מי שחי חיים חיזוניים, ירגיש תמיד שהתכלית נתקיימה, כי לדידיה התכלית היתה שיהיה בנין גדול ומפואר העושה רושם בעיני כל רואה ושיוכל לומר לכל יודעיו ומכיריו: אתם יודעים באיזו חסידות נפלאה אני משתייך?! - תראו איזה בנין גדול יש לנו. אבל לא זוהי התכלית האמיתית של בנין בית כנסת ובית מדרש. הצדיקים יראי ה'

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינני' במוקדים הבאים:

ארה"ק

ירושלים	מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76
בית שמש	מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35
	מקוה יד כהן	רח' אוהל יהושע 8
בני ברק	מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה
	ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים
	ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944
	ביהמ"ד תולדות אברהם יצחק	רח' חזון איש
	שטיבלאך קרית הרמ"א	רמה ב'
אשדוד	בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה
	חנות 'מול איצקוביץ'	רחוב הרב שך
	מקוה בית פנחס	רחוב יואל
	מקוה ויזניץ	רחוב רבינא
	מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5
	ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק ניסים פינת עוזיאל
	סופר מילר	רחוב אור החיים
ביתר עילית	מעדניית יאפצ'ק	רחוב עזרא
	בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז
	מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז
	בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג
	מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס
	ביהמ"ד בית פנחס	רחוב ינאי 12
	היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבעלזא רובע ג
חיפה	ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9
	ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3
פתח תקוה	בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5
	בית המדרש בעלזא	רח' הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59
אלעד	ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720
	שכונת הבעש"ט	052-760-0162
קריית גת	מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א
	מקווה ויזניץ-צמח צדיק	רחוב יונתן בן עוזיאל
מודיעין עילית	מקווה חוג חתם סופר	רחוב ברטנורא
	מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2
גבעת זאב	בית המדרש אמרי חיים ויזניץ	רחוב טרפון
	ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד
תל אביב	קיוסק ערב שבת	רחוב האיילות פינת הראם
	ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ו בסמוך למלון רימונים
נתניה	ביהמ"ד דרכי איש	הדף היומי 8
	חנות ספרים טובים	קרית צאנז

אם ברצונך לקחת חלק ב**זיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות ל'מכון הבינני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינני' במוקדים הבאים:

חול

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4909 13th Ave	Kosher Discount	
	ע"י המקוואות	מאנרא
Phyllis Terrace 25	ספרים שאפע ווישניץ	מאנסי
	ביהמ"ד סאטמאר - הופפער	וילאמסבורג
	ביהמ"ד סאטמאר - בנין בראך	
	ביהמ"ד סאטמאר - וואלבאוט	
	ביהמ"ד סאטמאר - ליע גארדענס	
	ביהמ"ד סאטמאר - מוירטל	
	ביהמ"ד קראלי	
	Central Market Supermarket	
5678 Park Ave	Zoubris	מונטריאל
Lange Leemstraat 170A	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
Van Spangestraat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	
Lamorinierstraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן	
Brialmontlei 16	ויזניץ	
Antoon van Dyckstraat 41	גור	
Mercatorstraat 58	בית המדרש פשעווארסק	
Sint-Vincentiusstraat 26A	טשרנויבל	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	
1 Belz Terrace	ביהמ"ד בעלזא	
18 Hildaville Drive	ביהמ"ד המרכזי	וועסטקליף
105 Hamlet Court Road	ביהמ"ד מילואים לאפור	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

שבת

התעלות
והתחזקות

הרב
שמעון
שפיצער
שליט"א

יתקיים בס"ד
שבת קודש
פרישת צו
שבת פרה
כ אדר ב תשפ"ד
בישיבת צור יעקב
טל-סטון

מספר
המקומות
מוגבל

להרשמה:

במייל:
ניתן לשלוח מייל לקבל לינק להרשמה:
s033096216@gmail.com

בטלפון: 0333096216
בין השעות 12:00-13:00 בצהריים
או בין השעות 20:00-22:00 בערב

המחיר הוא
עד יום ה'
פרשת ויקרא
בשעה 13:00
לאחרי כ'
המחיר יעלה
ב-100 ש"ח

המחיר
לשבוע
המורחם
780 ש"ח
לנרשמים ללא לינה 720 ש"ח
אפשר עד 3 תשלומים באשראי

ניתן לשמוע עדכונים בנוגע לשבת בקו עדכונים הבינוני: 073-347-8404

842106199482